

GEOmix

SREDICA GORE, MEJE IN MIGRACIJE

ZANIMIVOSTI:

Skupnost šol biosfernega območja Julijske Alpe
Slovenija omejila vzpon na Triglav
Republikanske vrednote v multikulturni Franciji

KOMPAS V ROKE IN ...
Bali, Islandija

Fotografije s fotonatečaja GORE

KONEC DOBER, VSE DOBRO

S trebuhom za kruhom, predvsem pa proč od vojne in bede

Konec pomladi in začetek poletja sta ponovno tu. Tisti del leta, ko se zaključuje šola in načrtujejo poletne počitnice ter posledično tisti del leta, ko se migracijski tokovi obrnejo proti jugu Evrope – vsak konec tedna. Podobno je tudi v Društvu mladih geografov Slovenije, kjer se pripravljamo na poletne aktivnosti. Več podatkov o EGEA preberite v EGEA kotičku in poiščite EGEA strukturni diagram proti koncu revije. V obdobju volitev, ko so se v žarišču znašle različne tematike, to številko revije posvečamo mejam in migracijam – zelo aktualni temi.

Migracije in meje so del družbe že tisočletja, prav tako so migracije del življenja na tem planetu že od nekdaj. Selijo se mnoge živali, preko njih ali pa z vetrom pa tudi rastline. Svet pogosto trepetava ko se v migracije vključijo nalezljive bolezni. Redko katera tema pa vzbudi toliko čustev in spodbudi toliko odzivov kot migracije ljudi. Migracije so del geografskih proučevanj, saj nanje vplivajo večinoma prostorski dejavniki, prav tako pa imajo migracije veliko sposobnost preoblikovati prostor v katerem se odvijajo.

Meje so del človekove vsakdanjosti, z njimi se srečujemo vsak dan, bodisi, ko prehajamo meje naselij, soselek, občin, pokrajin ali držav, pogosto se ubadamo z »mejami v glavah« in smo pozorni na »meje na delovnem mestu«. Ne glede na ti. »padanje meja« v EU, bodo meje del našega vsakdana še dolgo časa. Zato se moramo tako o mejah, kot o migracijah odprto pogovarjati.

Zahvaljujemo se vsem, ki so nam tokrat pomagali pri ustvarjanju revije s svojimi prispevki.

Veslo in uspešno poletje Vam želi uredništvo GEOMix-a!

Peter Poljšak Klaus, odgovorni urednik

POČASI, A ZANESLJIVO

Minilo je dveletno obdobje in znova je prišel čas za zamenjavo upravnega odbora DMGS, s tem pa tudi uredniškega odbora GEOmixa, ki se je tako korenito pomladil. Upamo, da bo mladostna svežina in energija dala novega vetra v jadra te publikacije, ki že skoraj 25 let zalaga radovedne bralce z geografskimi vsebinami. Kakor se spodobi, je že naša prva številka nekoliko drugačna – tokrat v sodelovanju s prejšnjim odborom izdajamo dvojno številko, ki simbolizira trdno geografsko skupnost in prehod v novo obdobje.

Za temo decembrske številke, Gore, smo se odločili, ker sovpada z 240. letnico prvega zabeleženega vzpona na Triglav. Ta podvig odlično ponazarja pomen teh kamnitih velikanov za naš narod in navsezadnje naravo našega ljudstva. Če so, kot zapiše Urh Ferlež v članku o alpinistki Pavli Jesih, še v 19. stoletju govorili, da »gora ni nora, nor je tisti, ki gre gor«, je osvajanje vrhov kmalu postalo simbol narodnega prebujenja, sčasoma pa se je razvilo v, prav gotovo, najpopularnejši konjiček pri nas. Gore niso le skladi hladne nežive snovi, niti niso le idilična podoba pokrajine. So zapleten sistem živega in neživega, vzamejo in dajejo in so verjetno najboljši kraj, kjer človek spozna, da ni vseмогоčen, so najboljši medij, da občutimo našo povezavo tako z živo kot neživo naravo. Ob tej priložnosti smo zbrali več prispevkov, ki gore obravnavajo tako z družbenih kot s fizičnogeografskih vidikov, in ne dvomim, da boste spoznali vrsto zanimivosti, ki jih doslej še niste vedeli.

Na tej točki bi se neizmerno zahvalil prejšnjemu uredniku Petru Poljšaku Klausu za vso pomoč, ki jo je in nam jo še ponuja, izr. prof. dr. Mateju Ogrinu, ki je napisal uvod v sredico, upravnemu odboru DMGS za odlično sodelovanje, vsem pošiljateljem člankov, fotografij in drugih prispevkov in seveda vsem vam, bralci, ki osmišljate nadaljnje izdajanje GEOmixa.

Miha Sever, odgovorni urednik

KAZALO

UVODNIK	1
BESEDA PREDSEDNIKA	4
DROBTINICE	
Predstavitve upravnega odbora 2018 - 2020	6
Predstavitve uredniškega odbora 2018 - 2020	8
DMGS kotiček	10
EGEA kotiček	11
LGD kotiček.....	13
Poročilo o geografskem vikendu.....	14
EGEA letni kongres 2018 ali drugače: Zagreb organizira dopust	15
Izmenjava EGEA Ljubljana z EGEA Helsinki	16
Vroč Zadar obišče mrzlo Ljubljano	18
Newbie weekend 2018, Brdača, EGEA Banja Luka	21
20. obletnica DMGS	23
SREDICA	
Sodobne mednarodne selitve na Slovaškem	26
Ali je naravna obnova prebivalstva v hrvaškem obmejnem prostoru s Slovenijo možna?	31
Republikanske vrednote multikulturne Francije	34
Gore, geografija, geografi	38
Vegetacija na meliščih	39
Skupnost šol biosfernega območja Julijske Alpe	43
Razvoj planinstva in planinskih koč v Sloveniji	45
DROBTINICE	
21. geografski tabor v Zasavju	49
Slovenija omejila vzpon na Triglav	52
Po poteh Pavle Jesih	55
AKTUALNO	
Študentsko delo na agenciji RS za okolje in prostor.....	61
Alpska konvencija-instrument za trajnostni razvoj	62
POTOPISI	
Otok, kjer se srečata največja sovražnika-led in ogenj-Islandija	64
Bali in Gilijevi otoki: moje prvo solo ptovanje	68
AKTUALNO	72

GEOmix, Glasilo Društva mladih geografov Slovenije, letnik 25, številka 1, december 2018

ISSN: 1580-6987

E-pošta: geomix.dmgs@gmail.com

Naslov: DMGS – GEOmix, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

Odgovorni urednik: Miha Sever

Uredniški odbor: Rok Brišnik, Klara Čevka, Snežna Dakskobler, Karmen Dolensek, Uroš Ferrari Stojanovič, Miha Sever.

Oblikovanje in računalniški prelom: Rok Brišnik, Klara Čevka, Snežna Dakskobler, Karmen Dolensek, Miha Sever

Lektoriranje: Uroš Ferrari Stojanovič, Miha Sever.

Avtorji besedil: Tadeja Babič, Klara Čevka, Snežna Dakskobler, Vanja Dobrijevič, Urh Ferlež, Adam Gabrič, Nuša Hudoklin, Antun Katalenič, Matej Knez, Vesna Kotnik, Anže Krek, Urban Križaj, Eva Mejak, Matko Mikašinovič, Matej Ogrin, Andraž Pavlič, Borut Peršolja, Žiga Smrekar, Veronika Strmšek, Marko Tomažič, Sara Uhan

Fotografija na naslovnici: Klemen Beličič

Tisk: Birografika BORI d.o.o.

Naklada: 333 izvodov

Prispevki v GEOmix-u niso honorirani. V kolikor želijo avtorji prispevkov v GEOmix- u članek objaviti v drugi publikaciji, naj se pred tem posvetujejo z uredništvom GEOmix-a.

BESEDA PREDSEDNIKA

Spoštovani kolegi, kolegice, simpatizerji ter prijatelji geografije!

Dodobra smo se geografsko sprehodili v novo študijsko jesen, v Društvu mladih geografov Slovenije pa se te dni že odvija veliki preobrat, saj društvo menjuje upravni odbor. Po dveletnem vodstvenem mandatu obstoječa ekipa ključne predaja novi, zagnani in idej polni skupinici geografov, ki bodo s svežim vetrom poskrbeli za še dodatni razvoj in vzpon delovanja našega društva. V imenu njihovih predhodnikov jim želim kar najbolj razpeta jadra pri uresničevanju njihovih ciljev!

Ob tem se svoji pretekli ekipi iskreno zahvaljujem za sodelovanje, organizacijo preštevilnih dogodkov, predvsem pa iznajdljivost in marljivost. Hvala Vam, kot tudi vsem podpornikom, članom, kolegom, ki so te dve leti soustvarjali našo zgodbo. Zgodbo o že 20 letnem DMGS-ju. Naj tudi ta še v naprej živi in se razvija, prav tako kot naša veda!

Žiga Ivanc, predsednik DMGS v odhajanju

BESEDA PREDSEDNIKA

Pozdravljeni vsi geografi in drugi bralci!

V Društvu mladih geografov Slovenije so se z začetkom novega študijskega leta zgodile korenite spremembe. Na septembrskem občnem zboru smo člani tako med drugim izvolili nov upravni odbor. Kot novoizvoljeni predsednik se zahvaljujem prejšnjemu odboru za vso vloženo delo in upam, da bo nam, mlajšim DMGS-jevcem, uspelo društvo ohraniti tako zelo aktivno, kot je bilo dosedaj.

Iztekajoče se leto je minilo v znamenju mnogih notranjih in mednarodnih strokovnih dogodkov, izmenjav ter novih geografskih spoznanj, seveda pa ni šlo brez obilice druženja. Naši člani so se zopet udeležili vseh štirih regionalnih EGEA kongresov, prav tako pa tudi letnega na Hrvaškem. Septembra smo v Ljubljani organizirali Team Management Training, ki je bil zelo dobro sprejet. Nov odbor bo seveda nadaljeval in že nadaljuje s tradicionalnimi dogodki, kot so DMGS srede, Geo-geo tabor, izmenjave z ostalimi EGEA entitetami ter Slovenski vikend. V prihodnjem letu bo izdan tudi zbornik 21. Geografskega raziskovalnega tabora v Zasavju, kjer smo spoznavali rudarsko preteklost regije in iskali rešitve za prihodnost. Da pa ne pozabimo na najpomembnejše – DMGS je letos končno dopolnil 20 let. Dogodek, na katerega smo lahko izjemno ponosni.

Upam, da boste v branju uživali, obenem pa vam želim vesel božič in srečno novo leto.

Lovro Jecl

PREDSTAVITEV UPRAVNEGA ODBORA 2018-2020

Konec oktobra se je zamenjal upravni odbor Društva mladih geografov Slovenije. Zato vam predstavljamo nov upravni odbor za leto 2018-2020. Pri njihovem delovanju jim želimo veliko sreče, kreativnosti in resnosti.

Predsednik

Ime in priimek: Lovro Jecl

Letnik in smer: 3. letnik, geografija

Naj profesor: prof. Drago Natek

Naj predmet: geografija naravnih nesreč

Naj hrana: rare steak

Misel dneva: Pa maš, k nimaš! (Matej Ogrin)

Podpredsednica

Ime in priimek: Katja Ana Pokeržnik

Letnik in smer: 2. letnik, geografija

Naj profesor: prof. Natek in prof. Potočnik Slavič

Naj predmet: geomorfologija

Naj hrana: jabolčna pita in bučna juha

Zakaj DMGS? DMGS mi je dal prijatelje, ki mi polepšajo vsako stvar in me vedno spravijo v dobro voljo.

Blagajničarka

Ime in priimek: Snežna Dakskobler

Letnik in smer: 1. letnik, geografija in italijanščina

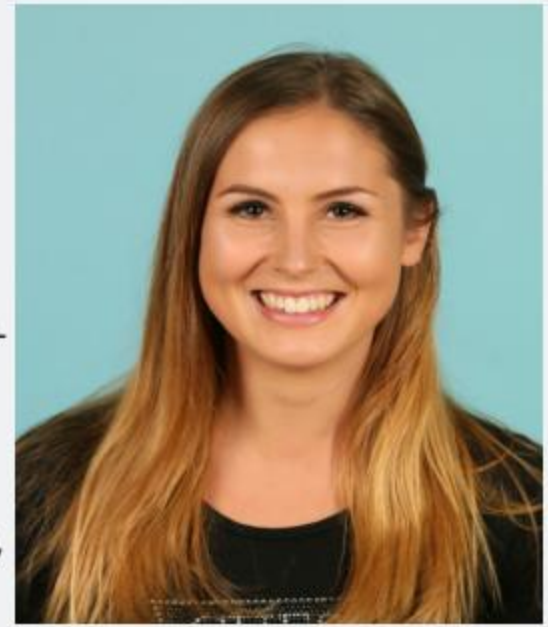
Naj profesor: prof. Blaž Repe

Naj predmet: fizična geografija – biogeografija

Naj hrana: pašta na 100 in en način

Misel dneva: "Without geography, you are nowhere." neznan avtor

Tajnica**Ime in priimek:** Ema Lorenčič**Letnik in smer:** 1. letnik, geografija ter pedagogika in andragogika**Naj profesor:** prof. Rebernik**Naj predmet:** družbena geografija – geografija naselij**Naj hrana:** ričet**Moto:** »Not every cloud which darkens the day brings rain.« - vikinški pregovor**V DMGS-ju si želim:** soustvarjati na oddelku geografije in ker pri nas ne manjka dobre družbe. Moja naloga je organizacijskega vidika, zato si želim, da bi društvo bilo še naprej tako dobro urejeno, kakor je bilo do slej.**Notranja ministrica****Ime in priimek:** Maša Adlešič**Letnik in smer:** 2. letnik, geografija**Naj profesor:** prof. Natek, tudi Repe ni daleč za njim.**Naj predmet:** geomorfologija in biogeografija**Naj hrana:** jogurt/skuta+sadje+med, če je pa se čokolada zraven pa sploh zmaga**Misel dneva:** »Look deep into nature, and then you will understand everything better.« Albert Einstein**V DMGS-ju želim:** poskrbeti, da nam ne bo zmanjkalo sproščenega vzdušja v društvu, da se bo organiziralo čim več zanimivih ekskurzij ter poučnih dogodkov v Sloveniji.**Zunanja ministrica, CP1****Ime in priimek:** Vesna Kotnik**Letnik in smer:** Absolvent, geografija**Naj profesor:** izr. prof. dr. Irma Potočnik Slavič**Naj področje v geografiji:** geografija podeželja**Najljubša hrana:** sladoled**Misel dneva:** Everything has to do with geography. (Judy, Martz)**Namestnica zunanje ministrice, CP2****Ime in priimek:** Polona Zakrajšek**Letnik in smer:** 2. letnik, geografija**Naj profesor:** prof. Repe**Naj področje v geografiji:** Sej 3 je srečna številka, ane? Geoinformatika, geografija krasa in hidrogeografija**Najljubša hrana:** mandarine, čičerika in čokolada**V DMGS-ju želim:** Dmgsjcem (in tistim, ki še ne vedo, da bodo to kmalu postali) približati Egeo in njene aktivnosti po celi Evropi ter organizirati čim boljše izmenjave in dogodke.

Urednik GEOMixa**Ime in priimek:** Miha Sever**Letnik in smer:** 2. letnik, geografija in slovenistika**Naj profesor:** prof. Zupančič**Naj predmet:** kulturna geografija, geografija religij, politična geografija**Naj hrana:** kruh**Misel dneva:** Kar je narejeno, je že storjeno.

PREDSTAVITEV UREDNIŠKEGA ODBORA

Urednik GEOMixa: Miha Sever

(predstavljen pod rubriko Predstavitev upravnega odbora 2018–2020)

Namestnica urednika**Ime in priimek:** Klara Čevka**Letnik in stopnja študija:** 2. letnik 2. stopnje**Smer študija:** geografija – okoljska in fizična geografija, uporabna geoinformatika**Naj področje geo:** geomorfologija**Zakaj sem geograf:** zato, ker želim spoznati, raziskovati in odkriti vse koticke sveta. Že od nekdaj sem si želela raziskovati pojave in procese okrog mene.**Zakaj sem član uredniškega odbora:** ker želim pomagati pri ustvarjanju geografske revije, ker želim nabrati nova znanja in si s tem pridobiti neprecenljive izkušnje.**Ime in priimek:** Rok Brišnik**Letnik in stopnja študija:** 2. letnik 1. stopnje**Smer študija:** geografija in zgodovina**Naj področje geo:** geomorfologija in GIS**Zakaj sem geograf:** Že od nekdaj me zanima okolica in pojavi, ki se vršijo v njej. Študij geografije pa mi bo omogočil, da bom to zdaj lahko tudi raziskoval.**Zakaj sem član uredniškega odbora:** Član odbora sem, ker imam rad nove izzive, poleg tega pa si bom s tem nabral veliko izkušenj in prispeval k še boljši prihodnosti revije.

Ime in priimek: Uroš Ferrari Stojanović

Letnik in stopnja študija: 3. letnik 1. stopnje

Smer študija: geografija in slovenistika

Naj področje geo: demogeografija, urbana geografija in geografija Slovenije

Zakaj sem geograf: zaradi ljubezni do krajepisja in želje po celostnem razumevanju sveta

Zakaj sem član uredniškega odbora: zaradi ljubezni do lektoriranja

Ime in priimek: Snežna Dakskobler

Letnik in stopnja študija: 1. letnik 1. stopnje

Smer študija: geografija in italijanščina

Naj področje geo: fizična geografija, natančneje biogeografija

Zakaj sem geograf: Ker me navdušuje svet v katerem živim in bi ga rada čimbolj spoznala tako z družbeno kot fizično-geografskega vidika ter me je spoznavanje novih krajev preko tako zemljevidov kot izletov od nekdaj veselilo.

Zakaj sem član uredniškega odbora: Ker sem se nad Geomix-om navdušila že na informativnem dnevu v 3. letniku gimnazije in si želim, da ostane revija še tako uspešna kot doslej.

Ime in priimek: Karmen Dolenšek

Letnik in stopnja študija: 2. letnik 1. stopnje

Smer študija: geografija in anglistika

Naj področje geo: družbena geografija v vseh njenih oblikah

Zakaj sem geograf: Ker me je vedno zanimal svet okoli mene in ker mi je všeč, kako široko znanje mi ta program ponuja

Zakaj sem član uredniškega odbora: Ker verjamem, da je pisana beseda pomembna, ker naši sošolci tako najlažje objavljajo svoje članke, in ker verjemem, da bom pri tem pridobila mariskatero znanje, ki mi bo prišlo prav tudi kasneje.

DMGS KOTIČEK

Izvedene aktivnosti Društva mladih geografov Slovenije

	TERMIN	AKTIVNOSTI
IZVEDENO	6. marec	Potopisno predavanje: Filipini (Martina Košar)
	2. – 4. 2018	Slovenski vikend
	19. marec	20. obletnica DMGS
	6. – 8. marec	Geo-geo tabor (Rakov škocjan)
	11. april	DMGS sredo: Trajnostni razvoj
	8. maj	Geografski piknik
	7. – 15. julij	Geografski raziskovalni tabor (Zasavje)
	24. oktober	33. občni zbor društva (izvolitev novih članov v upravni odbor)
	14. november	GIS day (DMGS soorganizator)
	28. november	Potopisno predavanje: Bali (Andraž Pavlič)
	4. december	Geografski spoznavni žur
	12. december	Potopisno predavanje: Kuba (Stefan Velkov)
NACRTOVANO	21. - 24. 2. 2019	Winterfest
	Februar 2019 / marec 2019	Izmenjava z EGEA Oulu
	Februar / Marec	DMGS srede (potopis/druženje)
	Marec	Potopis v sklopu LGD (Ljubljansko geografsko društvo)
	Marec 2019 / maj 2019	Izmenjava z EGEA Timisoara
	Marec	Slovenski vikend (motivacijski vikend)
	Marec	Potopis Maroko v sklopu LGD
	Spomladi	Ekскурzija v sklopu LGD
	April	Geo-geo tabor
	Maj	Vikend na Kolpi
	Maj	Geografski predizpitni piknik
	Julij 2019	Soča trip
	Avgust 2019	Izmenjava z EGEA Helsinki
	Oktober 2019	Balkanijada (sodelovanje z EGEA Maribor)
	Oktober	Geografski kostanjev piknik
Jesen 2019	Izmenjava z EGEA Trondheim	

Če vas zanima še kaj več v zvezi z dogodki DMGS, se lahko obrnete na ministrico za notranje zadeve Mašo Adlešič (masa96.adlesic@gmail.com).

EGEA KOTIČEK

European Geography Association for students and Young Geographers

Spletna stran: egea.eu

DMGS je pod imenom EGEA Ljubljana del Evropske zveze študentov geografije EGEA. Kot član/ica DMGS-ja se lahko udeležiš mednarodnih dogodkov (izmenjave, kongresi, seminarji ...), ki jih organizirajo naši geografski kolegi po Evropi.

Letošnje študijsko leto imamo štiri predstavnice uradnih funkcij v EGEA: Lea Rebernik kot tajnica EGEA (Secretary of EGEA), Valentina Vrhovec kot regionalna asistentka (RA) Euromediteranske regije, Kristina Pintar kot predstavnica Euromediteransko regije Finance Control Commission in Monika Gričnik kot predstavnica Green Committeeja.

V maju smo organizirali mednarodni regionalni kongres euromediteranske regije (EMRC) v Tolminu, kjer je za 100 udeležencev iz cele Evrope skrbelo kar 21 naših članov, ki so organizirali dogodek. Za tem smo si zaslužno spočili in ob koncu novembra organizirali še Slo-Cro Weekend. EGEA Ljubljana postaja vse bolj aktivna na mednarodnem področju, kar je vidno iz udeležbe na kongresih in mednarodnih dogodkih, preko predstavnikov uradnih funkcij EGEA ter s samo organizacijo mednarodnih dogodkov.

Vabljeni k udeleževanju prihajajočih aktivnosti, izmenjav in včlanitvi v različne komiteje, ki skrbijo za boljše delovanje in razvoj naše organizacije. Če te zanima oblikovanje, fotografija, novinarstvo se lahko pridružiš CMC (Communication and Media Committe) ali pa ustvarjalcem revije European Geographer, če te zanimajo bolj okoljevarstvene teme se lahko pridružiš EGEA Green komiteju idr.

Na seznamu so izvedene aktivnosti v EGEA in dogodki, ki so zaenkrat načrtovani v EGEA koledarju. Za novice o novih dogodkih in aktivnostih se registriraj na egea.eu spletni strani in sledi obvestilom, ki jih prejemaš kot član/ica DMGS preko e-maila in FB skupine.

Če te zanima še kaj več o EGEA in njenih aktivnostih se obrni na ministrici za zunanje zadeve Vesno Kotnik (kotnik.vesna3@gmail.com) in Polona Zakrajšek (zakrajsekpln@gmail.com).

	TERMIN	AKTIVNOST
IZVEDENO	2017	
	1.-3. december	Winter Organisation and Strategy Meeting 2017, EGEA Warszawa, Varšava, Poljska
	7. - 10. decem-ber	Newbie Weekend 2017 by EGEA Zürich, EGEA Zürich, Zürich, Švica
	8. - 9. december	Fooling around Vol. 2, EGEA Zagreb, Zagreb, Hrvaška
	14. - 17. decem-ber	German Christmas Market Weekend, EGEA Jena, Jena, Nemčija
	15. - 17. decem-ber	Euromed CP weekend, EGEA Maribor, Pohorje, Slovenija
	30. 12. 2017 - 2.1. 2018	New Year's Party on Jastrebac, EGEA Beograd, Kruševac, Srbija
	30. 12. 2017 - 2.1. 2018	Utrecht & Friends NYE, EGEA Utrecht, Utrecht, Nizozemska
	2018	
	12. - 15. januar	Chernivtsi Malanka Fest Vol.2 - Wild, Wild East, EGEA Chernivtsi, Chernivtsi, Ukrajina
	11. - 13. februar	Karneval in Aachen, EGEA Aachen, Aachen, Nemčija
	14. - 18. februar	Eastern Ukraine: The Post-Soviet Reality, EGEA Kharkiv, Kharkiv, Ukrajina
	15. - 18. februar	Hungarian Weekend, EGEA Budapest, Héreg, Maržarska
	19. - 23. februar	Trondheim Winter Week, vol. 7, EGEA Trondheim, Trondheim, Norveška
	2. - 4. marec	Slovenian weekend, EGEA Ljubljana, EGEA Mari-bor in EGEA Koper, Čepovan, Slovenija

IZVEDENO	2. 4. marec	French Weekend 2018, EGEA Bordeaux, EGEA Strassbourg, EGEA Chambéry, EGEA Montpellier, EGEA Zürich, La Féclaz, Francija
	4. - 9. marec	Lapland Experience - Beyond the Arctic Circle, EGEA Helsinki, Kilpisjärvi, Finska
	9. - 11. marec	1.GEOweekend - Sarajevo on the map, EGEA Sarajevo in EGEA Mostar, Sarajevo, Bosna in Hercegovina
	28. marec - 1. april	Catalan Experience 3.0, EGEA Barcelona, Sant Pau de Segúries, Španija
	1.- 4. april	Belgian Beer Weekend, EGEA Brussels, Bruselj, Belgija
	4. - 8. april	Western Regional Congress 2018 (Living to-gether, apart), EGEA Brussels, EGEA Ghent, EGEA Leuven, Molenbeek, Belgija
	16. - 20. april	Eastern Regional Congress 2018 (Sustainabili-ty, it's a lifestyle), EGEA Mos-cow, Khimki, Rusija
	20. - 22. april	BeNDeLux weekend 2018, EGEA Hannover, Hül-sede, Nemčija
	22. - 24. April	ERC After-Event in Kazan, EGEA Kazan, Kazan, Rusija
	23. - 27. april	North&Baltic Regional Congress 2018 (Mistakes of the past, experience for the futu-re), EGEA Saint Petersburg, Shipitsin, Rusija
	5. - 8. maj	Bears awakening in Tatras, EGEA Bratislava, Ta-transká Lesná, Slovaška
	10. - 15. maj	Euromediterranean Regional Congress 2018 (The Alternative Path), EGEA Milano, Dolcé, Italija
	10. - 13. maj	Marginalised EGEAns: Living on the edge of soci-ety, EGEA Aachen, Mon-schau - Widdau, Nemčija
	23. - 27. maj	Izmir Culture Week, EGEA Izmir, Izmir, Turčija
	24. - 27. maj	Transylvanian Experience, EGEA Cluj-Napoca, Cluj Napoca, Romunija
	30. maj - 3. junij	Conquer the Snow Mountain, EGEA Vienna, Lo-senheim, Avstrija
	30. maj - 3. junij	Tübingen Punting Boat Event Vol. 2, EGEA Tübingen, Tübingen, Nemčija
	8. - 10. junij	EGEA Innsbruck Mapathlon, EGEA Innsbruck, Innsbruck, Avstrija
	8. - 10. junij	Lahn Party 5.0, EGEA Marburg, Marburg, Nemčija
	15. - 17. junij	Bamberg, Beer & Brezels - Enjoy Upper Franco-nia, EGEA Bamberg, Bam-berg, Nemčija
	28. junij - 1. julij	Pancake landing, EGEA Brno, Jedovnice, Češka
	2. - 6. julij	The Selfmade Land Experience, EGEA Nijeme-gen, Harlemmerliede, Nizozemska
	11. - 15. julij	Malta Beach Hopping V1.0, EGEA Malta, Malta, Malta :D
	2. - 5. avgust	Cycling around Lake Balaton, EGEA Budapest, Siófok, Madžarska
	4. - 9. avgust	Ukrainian Carpathians vol.7.0, EGEA Lviv, Lviv, Ukrajina
	10. avgust - 16. september	Via Francigena - Historical Paths Projects, various EGEAns, Francija, Švica in Italija
	15. - 18. avgust	Camping in the Heart of Switzerland, EGEA Bern, Seelisberg, Švica
	17. - 19. avgust	Scientific Weekend, EGEA Kharkiv, Kharkiv, Ukra-jina
	19. - 23. avgust	Welcome to the Bottom!, EGEA Kharkiv, Kharkiv, Ukrajina
	20. - 23. avgust	Archipelago Adventures 2: Biking Edition, EGEA Turku, Turku, Finska
	23. - 26. avgust	Hiking Weekend Sardona - The mountains are calling!, EGEA Zürich, Weis-stannen, Švica
	24. - 26. avgust	Bothnian Bay Watch, EGEA Oulu, Oulu, Finska
27. - 30. avgust	Explore the Urban: Sauna & Sea, EGEA Helsinki in EGEA Joensuu, Helsinki, Finska	

IZVEDENO	6. - 10. september	Scientific Conference 2018, EGEA Brno, Brno, Češka
	15. - 18. september	Pre-AC 2018, EGEA Zadar, Zadar, Hrvaška
	18. - 23. september	Annual Congress 2018 (Realize Rural. Under-stand it and make it happen), EGEA Zagreb, Selce, Hrvaška
	18. - 21. oktober	Project Management Training, EGEA Innsbruck, Innsbruck, Avstrija
	19. - 21. oktober	Project Management Training
	25. -28. oktober	Czechoslovak teambuilding weekend no. 4
	29. oktober	Newbie Weekend 2018
	8. - 11. november	Newbie weekend by EGEA Praha
	9. - 10. november	MovieNight: The Moon-Conspiracy
	12. - 14. november	Lost in Austria 2.0
	15. - 16. november	1st International Multidisciplinary Congress: Mapping the Future
	22. november	Romanian Freshman Weekend 2018
	6. - 9. december	Chocolate and Christmas Event
NAČROVANO	14. - 16. december	German Christmas Market Weekend 2018, EGEA Jena, Jena, Nemčija
	14. - 16. december	Shack 'n' Roll - Winter Edition, EGEA Augsburg, Lenggries, Nemčija
	28. dec. - 2. januar	Silvestr Symposium, EGEA Brno, Zubří, Češka
	12. - 15. januar	Chernivtsi Malanka Fest Vol.3.0. - Wild, Wild East, EGEA Chernivitsi, Ukrajina
	31. jan. - 3. februar	Ukrainian Carpathians. Winter pleasure, EGEA , Vorokhta, Ukrajina
	21. - 24. februar	Winterfest, EGEA Ljubljana
	8. - 12. april	ERC - KONGRES VZHODNE REGIJE 2019, EGEA Gdansk in Varšava, Gdansk, Poljska
	14. - 19. april	EMRC - KONGRES EVROMEDITERANSKE REGIJE 2019, EGEA Malta, Malta
	23. - 28. april	WRC - KONGRES ZAHODNE REGIJE 2019, EGEA Dunaj, St. Gilgen, Avstrija
	6. - 10. maj	NBRC - KONGRES SEVERNO-BALTSKO REGIJE 2019, EGEA Tartu, Taevaskoja, Estonija

LGD KOTIČEK

Ljubljansko geografsko društvo (LGD) organizira številne dejavnosti tekom celotnega leta – strokovna predavanja, geografske večere, ekskurzije po Sloveniji in sosednjih pokrajinah, prvomajsko ekskurzijo v tujino ter krajše ogled geografskih zanimivosti. Več informacij o aktualnih in preteklih aktivnostih LGD-ja je na voljo na spletni strani društva (<http://www.lgd-geografi.si/>) ter na Facebook strani (<https://www.facebook.com/LjGeogrDrus/>). Nekatera predavanja, ki so potekala v sklopu geografskih večerov, so v celoti dostopna na društvenem Youtube kanalu (npr. Fenomen islamske države, Smučarski skoki skozi geografske oči Francija Petka in Mirana Tepeša, Katalonsko vprašanje o neodvisnosti). Vabljeni k ogledu!

Člani DMGS-ja, ki svoj študij zaključujete ali ste ga že zaključili, vabljeni, da postanete člani Ljubljanskega geografskega društva.

POROČILO O GEOGRAFSKEM VIKENDU

Slika 1: Skupinska slika udeležencev dogodka (foto: Jasna Sitar, 2018)

Kdaj: 2. – 4. marec 2018
Kje: Čepovan
Koliko: 20

Prvi vikend v marcu, med 2. in 4., je bil rezerviran za srečanje mladih geografov treh različnih slovenskih fakultet. Tako smo se srečali geografi Filozofske fakultete v Ljubljani in Mariboru ter Fakultete za humanistične študije v Kopru. Kraj našega srečanja je bil taborniški dom Čepovan, ki je približno 25 kilometrov oddaljen od Nove Gorice in dobrih 10 kilometrov od Tolmina.

Namen našega srečanja je bilo druženje, povezovanje in spoznavanje. Slednje je potekalo tudi skozi »geografsko igro«, v okviru katere je moral vsak udeleženec pokazati prebivališče svojega soseda na zemljevidu. Za nekatere je bil to izjemno trd oreh, saj se na začetku še nismo poznali, kaj šele vedeli za prebivališče drug drugega. Vsaka oseba se je nato predstavila in povedala nekaj o sebi – toliko stavkov, kolikor listov je utrgala z rollice papirja. Večerni del petka se je s tem končal in nastopila je težko pričakovana veselica z norim vzdušjem, ki je trajala do jutranjih ur.

Povsem razumljivo je, da ima vsaka fakulteta tudi svoje geografsko društvo, v katerega so včlanjeni mladi geografi. V soboto dopoldne se je vsaka fakulteta predstavila, tako da so novi člani povedali, zakaj so se včlanili v društvo ter kaj pričakujejo od njega, starejši pa so govorili o svojem počutju in dejavnostih društva.

V nadaljevanju smo se razdelili v štiri skupine, v katerih so bili člani različnih fakultet. Vsaka skupina je imela nalogo, da predstavi najboljše možno ponovno srečanje geografov treh fakultet. Prva skupina je predlagala pohodništvo in kolesarjenje od Maribora do Kopra, pri čemer bi se s kolesi oziroma peš odpravili po raznih poteh od Štajerske do

Primorske, druga projekt »Vseslovenske brbončice«, v okviru katerega bi okušali različne slovenske dobrote in na tak način spoznavali pestro slovensko kulinariko, tretja je predlagala geografsko sankanje, četrta pa geografsko fešto. Popoldanski del sobote je minil ob lahkotnem sprehodu okoli (praznega) jezera v Mostu na Soči. Imeli smo čudovito priložnost opazovati prazno jezero reke Soče, ki se v takšni preobleki pojavi le vsakih 40 let ali več. Za nameček je bila okolica »pocukrana« s snegom, kar je poskrbelo za še lepši vtis. Sprehodili smo se tudi po Mostu na Soči, čemur je sledil obisk Modreja s čajem, ki ga je skuhala prijazna mama koprške geografije.

Večerni del sobote je bil – tako kot večer prej – rezerviran za veselico, ki so jo spremljale številne alkoholne pijače in je trajala do zgodnjih nedeljskih ur. Vnedeljodopoldnesmopospravilizasebojinseodpravilidomov.

Matej Knez
 matejknez52@gmail.com

Slika 2: Druženje (foto: Jasna Sitar, 2018)

EGEA-LETNI KONGRES 2018 ALI DRUGAČE: EGEA ZAGREB ORGANIZIRA DOPUST

Slika 1: Nasmejani udeleženci kongresa (foto: Lena Kropivšek, 2018)

Kdaj: **18. september 2018 – 23. september 2018**

Kdo: **Lena Kropivšek, Valentina Vrhovec, Lea Rebernik, Kristina Pintar, Žiga Ivanc, Monika Gričnik Vesna Kotnik**

Kje: **Selce, Hrvaška**

Organizator: **EGEA Zagreb**

Letos so nam Zagrebčani postregli s fenomenalno lokacijo kongresa – v Selcih v Kvarnerskem zalivu, 20 minut vožnje južno od Reke. Ne vem, kaj bi lahko bilo bolje kot zbuditi se v sobi s pogledom na morje, v hostlu, od katerega se spustiš po tridesetih stopnicah in že si na plaži. Ni treba posebej poudarjati, da smo tam preživeli večino prostega časa, ki si ga je vsak vzel toliko, kot mu je najbolj ustrezalo.

Seveda smo bili tukaj izključeni predstavniki posameznih entitet, ki smo večino časa preživeli na generalni skupščini in smo lenarjenje na plaži nadoknadili med delavnicami ter tako sklepali kompromise med zabavnim in koristnim. Na skupščini smo glasovali o raznih spremembah statuta EGEE, finančnih poročilih in poročilih komitejev ter razrešili stari upravni odbor in obremenili novega – same resne zadeve, ki jih ne gre jemati zlahka.

Na kongresu se je prav tako zvrstilo veliko različnih dejavnosti, s katerimi so se preostali udeleženci lahko zaposlili, če so se naveličali plavanja v morju

in sončenja na plaži. Na igrišču so igrali košarko in nogomet, na dvorišču je bil napeta mreža za badminton, po različnih kottičkih so potekale delavnice, predstavili so se nam komiteji, ki delujejo znotraj EGEE, organizirana je bila znanstvena debata in še bi lahko naštevala. Organizacijska ekipa je poskrbela tudi za zanimive ekskurzije (Gorski kotar, Velebit, Krk, Vinodol in Plitvice) ter za zabaven večerni program.

Iz EGEA Ljubljana se nas je kongresa udeležilo kar sedem, in sicer po zaslugi našega aktivnega delovanja v EGEI: BoE – upravni odbor (tajnica), RA – regionalna pomočnica, RCP elect – izvoljena regionalna kontaktna oseba, CP – kontaktna oseba, SD – znanstvena debata, WSL – vodja delavnice. Skupaj z EGEA Maribor in EGEA Koper je bilo predstavnikov slovenskih entitet na dogodku deset – dovolj, da smo imeli najboljšo mizo na kulturnem sejmu.

To je bil moj prvi kongres in definitivno ne zadnji, saj se že čez dobre štiri mesece začne sezona regionalnih kongresov. Komaj čakam, da spet vidim vse znane obraze, spoznam nove in da pade še kakšna ideja o road tripu v najboljši družbi.

Vesna Kotnik

kotnik.vesna3@gmail.com

IZMENJAVA EGEA LJUBLJANA Z EGEA HELSINKI

Slika 1: Mesto Helsinki (foto: Nuša Hudoklin, 2018)

Kdaj: **23. september – 1. oktober 2018**

Kje: **Talin, Helsinki**

Kdo: **Karin Kure, Lea Kimovec, Nuša Hudoklin, Vesna Kotnik**

Teden pred začetkom novega študijskega leta smo se štiri geografinke odpravile na prvi del izmenjave z EGEA Helsinki. V nedeljo, 23. septembra, smo z dunajskega letališča – Karin, Lea in jaz – letele do Talina. Zdelo se nam je primerno izkoristiti obmejno lego Helsinkov in tako ostati v estonski prestolnici tri dni. Prvo popoldne oziroma čas, ki nam je še ostal od prvega dneva, smo izkoristile za sprehod skozi stari del mesta. Brez plana; samo me, Google maps ter spontan obisk najstarejše pivnice, na katero smo naletele, ko smo se vračale v stanovanje. Naslednje dopoldne smo se odločile, da si (dokler ne prispe še Vesna, ki je bila na letnem kongresu) ogledamo turistično manj atraktivne lepote Estonije. Med vsemi turističnimi prospekti, ki smo jih imele pri roki, smo izbrale rekreativno pot skozi gozd in tam nabirale kilometre. Z mestnim prevozom smo pot nadaljevale proti morju. Ker nismo bile pozorne na topografske znake, nas je karta namesto do peščene plaže privedla do širokega pasu visoke trave,

ki nam je zapiral dostop do morja. Popoldne se nam je pridružila Vesna. Temperature sicer niso bile tako nizke, vendar kljub toplim oblačilom nismo bile pripravljene na občutno hladnejši veter. Odločile smo se, da se že v Estoniji opremimo z novimi šali in rokavicami, kar se je na koncu izkazalo za nadvse uporaben spominek. Zimsko oblečene smo se naslednje dopoldne priključile skupini za voden ogled mestnega jedra. Toplo priporočamo takšno prakso, saj v relativno kratkem času vidiš marsikaj, morda tudi tisto, kar bi pri amaterskem ogledu celo nehote izpustil. Prav tako slišiš tudi zgodbo o mestu, njegovi zgodovini, arhitekturi in podobnem. Po kosilu v mestni tržnici, ki so nam ga priporočili na ogledu, smo se podale na lov za Doors of Tallinn.

Slika 2: Udeleženske v Talinnu (foto: Nuša Hudoklin, 2018)

To je slogan, pod katerim VisitTallinn opozarja na vrata različnih barv in vzorcev, ki jih na sprehodu skozi mesto jedro težko zgrešiš (priporočamo vsaj ogled omenjene spletne strani, saj so vrata res čudovita). V sredo se je naš dan začel že nadvse zgodaj. Ob štirih zjutraj smo zapustile stanovanje in se odpravile proti pristanišču, kjer smo z jutranjim trajektom odplule proti Helsinkom. Pot, ki smo jo sicer neudobno prespale, je trajala dve uri. Na drugi strani nas je pričakal eden izmed štirih gostiteljev. S tramvajem smo se odpeljali do njegovega študentskega doma in pogovor nadaljevali ob skodelici filtrirane kave. Gostitelji so, tako kot preostali finski študentje, v času našega prihoda že začeli predavanja, zato nas niso sprejeli vsi naenkrat. Preden smo se uspeli vsi spoznati, sta nam Johannes in Roope razkazala svojo fakulteto – od geografskega oddelka v pritličju pa vse do vrha stavbe, kjer nam je nejasno vreme zameglilo razgled. Hodnik geografskega oddelka je bil tako prijeten, da smo tam dobile navdih za preureditev našega oddelka – namesto klopi ob stenah je na sredini večja sedežna garnitura, imajo pa tudi svojo manjšo kuhinjo za kavo in čaj. Po kosilu v UniCafeju (veriga študentskih restavracij) sta nas gostitelja odpeljala na sprehod po mestnem jedru. Zvečer ste se pridružila še Miika in Leo. Naslednji dan smo se s katamaranom odpravili do Suomenlinna, ki je kot pomorska utrdba uvrščena na Unescov seznam svetovne dediščine. Največje presenečenje za vse nas je bila noč s petka na soboto. Z osebniimi avtomobili smo se odpravili do mesta Porvoo, ki je od Helsinkov oddaljen dobro uro vožnje. Tam smo si najprej ogledali staro mesto in lokalno čokoladnico ter pot nadaljevali do poletne kočice. Tako kot so pri nas razširjene počitniške hiše ob vinogradih, ima velika večina Fincev v lasti počitniško kočico ob jezeru, kjer preživlja predvsem poletne dni. Razgled s terase kočice, v kateri smo prenočili, je bil neopisljiv; težko si ga je predstavljati, če ga ne doživiš. Od tam sta skozi manjši predel gozda vodili dve poti, ena do jezera, druga do savne. Le skok v jezero po vroči savni nas je ločil od pravega doživetja Finske. Za nas so bile že njihove nočne temperature zadostna ohladitev. Na poti nazaj proti Helsinkom smo se spotoma ustavili še na domačiji, kjer so nam gostitelji organizirali ježo finskih konj. Sprva smo mislile, da bomo s konji krožno jezdile v ringih, a so nas odpeljali na dvourni teren skozi gozd. Izkušnja je bila kljub našemu začetniškemu znanju jahanja nepozabna. Za konec prvega dela izmenjave smo si pred odhodom na letališče ogledali še naravni rezervat v

Pitkospuut Lammassaareenu. Kljub temu da je letalo iz Helsinkov vzletelo z zamudo, smo po pristanku v Budimpešti zaradi prevelike zasedenosti letališča še dodatno čakali na stopnice za izstop iz letala. Zato smo morale čim hitreje poklicati taksi, ki nas je odpeljal do Népligeta v centru mesta. Tam smo za las ujele zadnji prevoz do Ljubljane, kamor smo prispele prvega oktobra v zgodnjih jutranjih urah.

Nuša Hudoklin
hudoklin.nusa@gmail.com

Slika 3: Študentke v Helsinkih (foto: Nuša Hudoklin, 2018)

VROČ ZADAR OBIŠČE MRZLO LJUBLJANO IN OBRATNO

Poročilo z EGEA-izmenjave med Ljubljano in Zadrom

Slika 1: Rakov Škocjan (foto: Lena Kropivšek, 2018)

Kdaj: 26. april–1. maj 2018 in 4. oktober–7. oktober 2018

Kdo: Lena Kropivšek, Polona Zakrajšek, Maša Adlešič, Tadeja Babič (1. del), Snežna Dakskobler

Koliko: 11 (1. del) in 9 (2. del)

1. del: Ljubljana (Slovenija)
Po daljšem dogovarjanju smo le določili prvomajske počitnice za termin 1. dela izmenjave med EGEA Ljubljana in EGEA Zadar. V slovenski ekipi smo se dvema izkušenima geografinjama pridružile še tri brucke. Žal pa smo en teden pred prihodom Hrvatov ostale brez Vesne, saj si je poškodovala hrbet.

1. dan: Ljubljana
Hrvati so popoldne prispeli iz Zadra v Ljubljano. Pričakali smo jih v Leninem stanovanju s tipično slovensko kranjsko klobaso in narezkom. Sledil je turistični ogled mesta. Hrvaškim gostom smo pokazali Prešernov trg, Tromostovje, Ljubljanski grad, na katerem smo počakali sončni zahod, in Metelkovo. Po sprehodu po starem delu Ljubljane smo goste odpeljali do njihovih začasnih bivališč. Pri meni je bivala Terezija, s katero sva na začetku govorili angleško, saj nobena ni obvladala jezika druge. Zvečer smo se še dolgo v noč družili v pubu Pod skalco, kjer so prav primerno predvajali glasbo iz časov bivše Jugoslavije.

2. dan: Škocjanske jame, Rakov Škocjan, Vrhnika
Odpeljali smo se na ogled Škocjanskih jam, vstopnice za ogled pa nam je pomagal financirati ŠOFF. Voden ogled jam je potekal v angleščini, saj smo želeli, da bi hrvaški gostje vse kraške pojave razumeli pravilno. Notranjost je navdušila tudi vse Slovenke, saj sva bili dve prvič v notranjosti teh znamenitih jam. Del poti v podzemlju nas je s svojo mračnostjo in mogočnostjo spomnil na znane filmske franšize Harry Potter in Gospodar prstanov. Po prihodu iz jam smo obiskali še najbližjo vas Škocjan, ki nas je očarala s svojimi tradicionalnimi hišami in lepim razgledom. Po malici je sledila vožnja do Rakovega Škocjana s kratkim vmesnim postankom v Divači, kjer smo se založili s priboljški. V Rakovem Škocjanu smo naredili krožno pot in si ogledali tako mali kot veliki naravni most. Ker je bilo v tistem obdobju bolj malo dežja, smo lahko hodili bolj ob vodi, saj poti niso bile poplavljene. Lepa narava je bila idealna kulisa za vse možne skupinske fotografije, ki smo jih na koncu izmenjave imeli res veliko. Na poti do Ljubljane smo se ustavili v Vrhniki, da bi si ogledali zasebno pivovarno Human Fish. Najprej je bila na vrsti degustacija, potem pa nam je lastnik razkazal prostor in postopek izdelave piva. Za lakoto pa so poskrbele pice, ki smo jih naročili prek telefona. Polni lepih vtisov smo dan zaključili na Trnovskem obrežju.

3. dan: naravne lepote Gorenjske
Tretji dan izmenjave je bil namenjen najbolj turistično obiskanemu delu Slovenije – Gorenjski. Prva točka je bila Planica, saj si je Rajko zelo želel videti slavno smučarsko letalnico v tej ledeniški dolini. Da bi razumeli, na kakšni višini se skakalci nahajajo ob vzletu, smo se Polona, Rajko in jaz povzpeli po stopnicah vse do vrha letalnice, preostali pa so le gledali. Žal so v tistem času trenirale le mlajše generacije, tako da katerega od Prevcev ni

bilo na spregled. Sledil je obisk Zelencev in jezera Jasne, kjer smo pomalicali in si nabrali energijo za naslednji ogled. To je bila dolina Vrata, kjer smo se sprehodili do slapa Peričnik, ki je bil oblegan s turisti. Ker se nam je že nekoliko mudilo, smo se kar odpeljali do konca doline, in sicer do Aljaževega doma v Vratih. Tam se odpre čudovit razgled na Triglav in bližnje vrhove. Naslednja točka je bilo Blejsko jezero, do katerega pa smo šli čez Radovno. Na poti smo se ustavili še pri jezeru Kreda, ki se imenuje po materialu, ki so ga tam včasih kopali. Kljub temu da velja Blejsko jezero za eno najlepših jezer, smo se udeleženci družno strinjali, da vseeno ni vredno tako velike hvale. Množica turistov pa seveda pri tem ne pomaga. Trend gledanja sončnih zahodov se je nadaljeval, tokrat ob gledanju jezerske gladine. Žal nam je časa zmanjkalo še za ogled Bohinjskega jezera. Druženje je tokrat potekalo v mojem študentskem domu, kjer smo izkoristili velikost kuhinje za peko tortilj in palačink, ki smo jih lačnim in izmučenim Hrvatom postregli z različnimi prilogami.

Slika 2: Zelenci (foto: Lena Kropivšek, 2018)

4. Dan: Logarska dolina in Jezersko
Ker smo bili od druženja do jutranjih ur in zgodnjega vstajanja že zelo utrujeni, je bil zadnji cel dan organiziran bolj ležerno. Sredi dne smo se odpravili v Logarsko dolino, kjer smo si pripravili piknik in si ogledali mogočni slap Rinka. Sledila je vožnja čez mejni prehod Pavličovo sedlo, tako da so bili gostje za kratek čas tudi v Avstriji. Ustavili smo se na Jezerskem pri Planšarskem jezeru, kjer je sledilo obvezno skupinsko slikanje. Vse so nas navdušili čudoviti razgledi in spomladanske barve narave. Sončno vreme nam je bilo naklonjeno tudi danes. Z Jezerskega smo se vračali po lepi dolini Kamniške Bistrice. Postanek na poti do Ljubljane smo naredili v Kranju, kjer je Rajko prepoznal supermarket, nad katerim je bil tako ob prvem obisku kot tokrat zelo navdušen. Ker je bil 30. april, se je spodobilo, da ostanemo pokonci vsaj do polnoči. Tokrat smo se nahajali v Rožni dolini pri Moniki. Ker so v zgodnjih urah naslednji dan Hrvati odpotovali v Zadar, je bilo druženje še toliko bolj čustveno. Prvega maja smo se

Slika 3: Logarska dolina (foto: Lena Kropivšek, 2018)

tako vsi željni spanca, a zelo zadovoljni po štirih čudovitih dneh poslovili in si obljubili, da se spet kmalu vidimo.

2. del: Zadar (Hrvaška)

Prvi teden oktobra smo se tri študentke in ena magistrica geografije odpravile na Hrvaško na drugi del izmenjave z EGEA Zadar. Žal se nam tokrat ni pridružila Tadeja, ki so jo v Sloveniji zadržale pomembnejše, a manj prijetne obveznosti.

1. dan: Ljubljana–Zagreb–Zadar

Udeleženske izmenjave iz Slovenije smo se v zgodnjih urah odpravile s Flixbusom proti Zagrebu, kjer smo morale čakati eno uro na prevoz do Zadra. Slikovita vožnja je trajala slabih pet ur. Ob 14.30 smo prispele na kolodvor Zadar, kjer nas je pričakalo sonce, visoke temperature in seveda »naši« Hrvati. Takoj so nas prepeljali do naših začasnih bivališč. Maša je bivala pri Rajku, Polona pri Andrei, Lena pri Lani in jaz pri Tereziji. Že takoj po prihodu sem doživela panoramsko vožnjo skozi Zadar, saj je Terezija bivala najdlje od centra mesta in sta tako taksi kot mestni avtobus postali glavni prevozni sredstvi za te štiri dni. Zanimivo je, da ima Zadar kljub veliki univerzi en sam študentski dom, ki sprejme le nekaj čez 100 ljudi. Tako so naši gostitelji primorani vsi bivati v stanovanjih, ki se v času poletne sezone spremenijo v apartmaje in jih morajo študentje za tri mesece zapustiti. Ob prihodu sem se počutila kar malo nelagodno, saj se študentska soba po velikosti ne more primerjati z luksuznim apartmajem. Po krajšem počitku je sledil ogled starega dela Zadra, ki leži na polotoku. Povzpeli smo se na visok zvonik cerkve sv. Donata, s katerega se odpira čudovit razgled na celotno mesto z okolico. Prva stvar, ki smo jo Slovenke opazile ob ogledu, so bile hrvaške zastave, ki so bile izobešene praktično na vsakem vogalu. Pri nas toliko zastav na enem mestu težko vidiš. Ogleдали smo si tudi znane morske orgle (morski valovi skozi cevi pod tlemi proizvajajo zanimive zvoke) in pozdrav soncu, ki pa je bil žal v popravilu. Pot nas je vodila še mimo glavne stavbe Zadarske univerze, ki ima idealno

pozicijo za sanjarjenje med predavanji, tik ob morju. Na srečo je oddelek za geografijo v novejšem delu mesta. Ker se je začelo mračiti, smo že skoraj kičasto lep sončni zahod počakali na pomolu. Sledilo je prijetno druženje pri Andrei, ki se je zavleklo pozno v noč.

Slika 4: Zader (foto: Dino Hrovat, 2018)

2. Dan: Zadar–otok Ugljan–Zadar

Drugi dan je bil namenjen odkrivanju lepot Ugljana, Zadru najbližjega otoka (10 minut s trajektom). Še pred tem smo Polona, Terezija, Andrea in jaz prisostvovali uvodnemu predavanju iz geomorfologije. S Polono se nama je zdelo zanimivo, da profesorica ne uporablja ne PowerPointovih predstavitev ne učbenika, tako morajo biti študentje res pozorni na samo predavanje. Študentov je številčno manj kot nas v Ljubljani, tako da imajo vsa predavanja v učilnicah. Cilj je bil vrh sv. Mihovila (250 m n. v.), kjer so danes ruševine vojaške trdnjave iz 13. stoletja. Pešpot nas je vodila med mediteranskim rastlinstvom – oljkami in figami – mimo tradicionalnega kamnitega bivališča, ki je močno spominjalo na naše kraške hiše. Na vrhu smo bile najprej priča izjemno lepemu razgledu, nato pa še presenetljivemu dogodku, saj je Lana pripravila kratko geografsko predstavitev Ugljana v slovenskem jeziku. Bilo je polno smeha, saj so vse slovenske besede dobile močan dalmatinski prizvok. Nazaj grede smo se ustavili ob morju. Po več ur trajajoči hoji po soncu je prav prijala ohladitev v morju, kljub samo 18 °C in nenadni pooblačitvi, ki je napovedovala dež.

3. Dan: Zadar–Nin–otoka Pag in Vir–Zadar

Z dvema najetima avtomobiloma smo se odpeljali do pomembnega srednjeveškega mesteca Nin, ki leži v laguni in je znan po solinah. Lani so ga prizadele hude poplave, na katere k sreči danes spominjajo le še table, ki prikazujejo razsežnosti ujme. Nin se ponaša z najmanjšo katedralo na svetu in rimskim obzidjem. Obiskali smo tudi dva otoka, Pag in Vir. To je bilo videti tako, da smo se peljali čez most, naredili skupinsko fotografijo na otoku in se potem vrnili na celino. Popoldne smo šli na odbojgarsko tekmo med OK Zadar (za katerega igra Rajko) in OK Šibenik – zmagali so seveda domačini – hkrati pa je v sosednji dvora-

ni potekala košarkarska tekma, ki je bila po obiskano-
sti veliko bolj priljubljena. Poseben je tudi njihov stadion, saj se tekaška proga vije kar med borovci.

4. Dan Zadar–Paklenica

Zadnji dan smo obiskali Nacionalni park Paklenica, ki leži na južni strani Velebita in severovzhodno od Zadra. Podali smo se po tematski poti, opremljeni s tablam. Zanimiva je bila tabla vseh plezalnih smeri, saj jih je imelo kar nekaj ime po slovenskih krajih, kar nakazuje na priljubljenost Paklenice med Slovenskimi plezalci. Okrepčali smo se v gozdarski koči. Nazaj grede nas je ujel dež, ki se je samo še stopnjeval. Tako smo do začetka poti in avtomobilov prišli popolnoma premočeni, vendar še zmeraj dobre volje. Pri Lani doma smo se preoblekle in posušile čisto mokra oblačila. Zgodaj popoldne smo se bile Slovenke primorane posloviti, saj so nas že naslednji dan čakale obveznosti na fakulteti. Preživele smo štiri čudovite dni v izvrstni družbi, ki nas je tako navdušila, da smo celotno pot proti domu načrtovale, kdaj in kako bi se lahko ponovno videli.

Snežna Dakskobler

snezna.dakskobler@gmail.com

Slika 5: Paklenica (foto: Dino Hrovat, 2018)

NEWBIE WEEKEND 2018, BARDAČA, EGEA BANJA LUKA

Slika 1: Udeleženci dogodka (foto: Vanja Dobrijevič, 2018)

Kdaj: **26.–28. oktober 2018**

Kje: **Bardača, Bosna in Hercegovina**

Kdo: **Gaja Jančar, Valentina Vrhovec, Monika Gričnik, Vanja Dobrijevič**

Koliko ljudi: **11**

Koliko: **50 €**

Newbie weekend je bil dogodek, ki ga je organizirala EGEA Banjaluka. Gostil je študente iz Slovenije ter Bosne in Hercegovine. Preživeli smo prijetne tri dni med raziskovanjem mokrišča Bardača, kjer smo ob predstavitev profesorjev z banjaluške fakultete izvedeli, s kakšnimi problemi se spopada to območje in kako ogrožena je njegova biodiverziteteta zaradi posegov človeka.

PRIHOD

Do Bosne smo se peljali z avtom, pot nas je vodila po slovenski in hrvaški avtocesti skozi tipično petkovo gnečo, saj so se približevali prazniki. Zaradi gostega prometa smo se šele po dobrih šestih urah končno pripeljale do Bardače, ki leži približno 30 km stran od Banjaluke. Gre za naravni rezervat z enajstimi jezери, ki je edinstven za to območje. V njem prebivajo številne zaščitene vrste ptic in rastlin, rezervat pa ima tudi neizmerno ekološko vrednost. Gostitelji so nas izjemo toplo sprejeli ter nas namestili v domu, ki naj bi prvotno služil kot raziskovalno središče.

DAN

Drugi dan smo začeli s krajšo predstavitev društva

2

EGEA. Valentina (ki je tudi podpredsednica društva EGEA) in Monika sta nam zelo podrobno predstavili, kako društvo deluje, katere dogodke organizira (od izmenjav, kongresov in orientacijskih vikendov do piknikov, zabav in potopisov). Veliko nam je pomenilo tudi to, da so z nami delile svoje izkušnje z dogodkov, na katerih zares pridobiš neprecenljiva poznanstva in pridobiš obilo izkušenj. Sledil je ogled Bardače. Peš smo se odpravili skozi napolzapuščene vasi in objekte do restavracije, kjer smo kósili in se prvič spoznali s profesorji z banjaluške univerze. Po tem smo se z avti odpravili na ogled Bardače in jezer, ki so v rezervatu še ostala. Razložili so nam, kako se je rezervat čez čas spreminjal in kako ga je človek skozi leta preoblikoval. Nekoč je bilo to območje veliko večje kot danes, kar 80 hektarov zemlje je prekrivala voda, danes pa je zaradi izsuševanja velik del pretvorjen v pridelovalne površine in je z vodo pokritih le še 10 hektarov. Tudi populacija ptic se je zelo zmanjšala, vse manj je vrst, saj so jih veliko postrelili na lovu, ki so ga tu izvajali. Izsekali so tudi

Slika 2: (foto: Vanja Dobrijevič, 2018)

hrast dob, ki je bil zelo značilen za to območje, in s tem čapljam odvzeli gnezdišča. Danes je večina rezervata pretvorjena v obdelovalne površine, lovišča ali pa stanovanjske stavbe. S tem se je seveda zredčilo tudi število živalskih in rastlinskih vrst, ki so tu prebivale. Ogledali smo si še jezero, ob katerem danes stojijo ribiške kočice, ki so nam bile zelo všeč. Služile so v najem ribičem, ki so se v njih zadržali po nekaj dni v sezoni ribolova, vendar danes vse bolj propadajo, saj ta dejavnost ni več tako priljubljena. Po vrnitvi v dom smo imeli še predavanja o zaščiti mokrišč v Bosni in Hercegovini ter naravnih znamenitostih te države, ki so nas vse navdušile. Spoznali smo lepote te države skozi fotografske prispevke profesorja, ki nam je predstavil vse od največjih mest do najbolj skritih biserov te države.

Slika 3: (foto: Vanja Dobrijevič, 2018)

DAN 3
 Nedelja je bila naš zadnji dan v Bosni. Že navsezgodaj smo imeli po zajtrku dejavnosti, ki so nam še podrobneje predstavile EGEO. Tokrat smo se sami postavili v vlogo organizatorjev in vsaka skupina je imela nalogo pripraviti namišljen dogodek. Pri vaji smo morali seveda biti pozorni na vsepodrobnosti: finance, dejavnosti, lokacijo, pokroviteljstvo ... Ena skupina je načrtovala izmenjavo Ljubljane z Beogradom, druga pa dejavnosti v naravnem parku Sutjeska v Bosni in Hercegovini. Delo druge skupine je gostitelje tako navdihnilo, da so se odločili, da skupaj poskusijo takšno dejavnost tudi realizirati v bližnji prihodnosti. Drugi del dneva je bil namenjen geografskim informacijskim sistemom. GIS nam je predstavil študent 2. stopnje banjaluške fakultete. Po tem so sledila še zadnja druženja in podelitev certifikatov, preden smo se po prisrčnem slovesu počasi odpravile nazaj v Slovenijo. Tokrat smo domov priskele veliko hitreje navkljub neizmerni gneči na meji med Bosno in Hrvaško. Med udeleženci vikenda je namreč bila tudi študentka, katere oče dela na carini v Gradiški, kraju, kjer smo morale prečkati mejo, in nas je skozi kolono avtomobilov usmeril skoraj do hišic na carini. Kljub trobljenju in grdim pogledom drugih voznikov smo se nekako prerinile in priskele na Hrvaško kako uro prej, kot smo načrtovale.

Vanja Dobrijevič
vanja.dobrijevic98@gmail.com

20. OBLETNICA DMGS

Slika 1: (foto: Jure Stušek, 2018)

19. marca 2018 je bil za Društvo mladih geografov Slovenije prav poseben dan. V Atriju Znanstveno raziskovalnega centra SAZU smo se zbrali starejši, mlajši in najmlajši člani društva, da bi skupaj obeležili dvajsetletnico društva. Ob polni dvorani je tedanji predsednik društva Žiga Ivanc otvoril dogodek in nagovoril vse prisotne geografe. Po uvodnem nagovoru so nas s svojimi glasovi počastili fantje Okteta Filozofske fakultete in nam zapele nekaj kratkih slovenskih narodnih pesmi. Sledila je predstavitev dejavnosti, ki jih je društvo organiziralo oziroma se jih udeležilo skozi svojo bogato zgodovino. Predstavitev dogodkov skozi čas je vodila moja malenkost. Naj omenim, da začetki društva v resnici segajo že v leto 1988, ko so se nekateri študentje geografije združili v Študentsko sekcijo Ljubljanskega geografskega društva, in tako lahko ugotovimo, da naše društvo pravzaprav praznuje trideset let obstoja, dvajset let pa deluje pod imenom Društvo mladih geografov Slovenije.

Najprej smo predstavili začetke društva, kjer so najpomembnejše dogodke predstavljali izid prvega GEOmixa leta 1994, priključitev mednarodni zvezi EGEA leta 1996 in prvi raziskovalni tabor v Vilenici leta 1997. Nato smo na oder povabili prvo gostjo večera Katjo Vintar Mally. Profesorica na Oddelku za geografijo in podporna članica društva je kot ena izmed ustanovnih članic društva leta 1998 pripovedovala o svojih spominih na prva leta in o njenih željah za prihodnost tako društva kot oddelka, ki

naslednje leto praznuje stoto obletnico ustanovitve. Po govoru je sledilo še nekaj pesmi okrnjenega okteta, saj smo vmes ugotovili, da jih je samo šest. Nato smo nadaljevali s pregledom skozi čas. Prva predstavljena tradicionalna dejavnost društva so bile ek-skurzije, spoznali smo različne poglede družbenih in fizičnih geografov nanje in se ob slikah spominjali nekaterih ekskurzij, ki smo jih organizirali s pomočjo članov društva, profesorjev, Ljubljanskega geografskega društva in drugih. Druga predstavljena dejavnost je bil naš časopis GEOmix, ki kot že omenjeno izhaja od leta 1994. Gostom smo predstavili nekaj zanimivosti tega glasila, na primer to, da je prvi izvod stal celih 100 takratnih tolarjev (42 centov), danes pa je seveda brezplačen. Tematika sredice se je skozi leta spreminjala, vodijo pa fizičnogeografske teme pred družbenogeografskimi (60 : 40 %). Dogodek, ki zahteva največ priprav in ima tudi najbolj raziskovalno noto, je raziskovalni tabor. Slike, ki

Slika 2: Navdušeno občinstvo (foto: Jure Stušek, 2018)

Slika 3: Govor predsednika DMGS (foto: Jure Stušek, 2018)

so sledile, so predstavile, z letošnjim vred, 21 taborov, na katerih smo člani društva lahko naredili svoja geografska očala in znanje, pridobljeno v predavalnicah, preslikali in uporabili v pokrajini. Včasih seveda bolj kot turisti, a smo hitro ugotovili, da smo vendarle geografi in da za takšne stvari potrebujemo pravi teren in trdo delo. Ker nam velikokrat zmanjka motivacije in ker je treba pridobivati tudi nove člane, so bili nato predstavljeni motivacijski vikendi za bruce in tiste starejše člane, potrebne motivacije. Doslej jih je bilo kar 15. Nato je bil predstavljen nekoliko mlajši dogodek, to je Geo-Geo tabor, ki poteka od leta 2010, ko je bil prvič organiziran na Pohorju. To je tabor, ki poteka v sodelovanju z geologi in kjer smo ugotovili, da tudi kolegi geologi niso tako napačni. Naše društvo je v evropsko društvo geografov (EGEA) vključeno že od leta 1996 in ker je dovršen del dogodkov društva povezanih s tem, je bila naslednja točka predstavitev te organizacije. Monika Gričnik, tedanja ministrica društva za zunanje zadeve, je predstavila dogodke, ki smo jih organizirali v okviru EGEA oziroma smo se jih kot člani udeležili. Največji dogodek, ki smo ga za EGEA organizirali, je bil 12. letni kongres v Bohinju leta 2000. Poleg tega so bili predstavljeni še drugi dogodki, kot so regionalni evromediteranski kongresi, balkanijade, izmenjave in drugi. V vseh teh letih smo imeli izmenjave z več kot 40 entitetami, od tega največ z Zagrebom. Po končani predstavitvi dogodkov smo se zahvalili vsem, ki so nas v teh letih podpirali, nam pomagali in z nami sodelovali. Simbolično smo predstavnikom nekaterih organizacij in posameznikom podelili rože in diplome. Po zaključku uradnega dela je sledila pogostitev in srečelov ter seveda tisto, kar geografi najbolj znamo, to je neformalno druženje.

Na tem mestu bi se v imenu društva še enkrat zahvalila vsem, ki so v teh letih krojili usodo društva, vse upravne odbore in vse dosedanje člane ter tistim, ki so z nami sodelovali, še posebej Oddelku za geografijo in Ljubljanskemu geografskemu društvu, ki so nam v vseh teh letih stali ob strani in nas podpirali. Zahvalila bi se tudi sponzorjem, ki so nam podarili izjemne nagrade za srečelov na praznovanju obletnice, ter seveda vsem članom, ki so pomagali pri organizaciji dogodka.

Tadeja Babič
babic-t@hotmail.com

Slika 4: (foto: Jure Stušek, 2018)

Slika 5: (foto: Jure Stušek, 2018)

MEJE IN MIGRACIJE GORE

SODOBNE MEDNARODNE SELITVE NA SLOVAŠKEM

Veronika Strmšek

strmsek.veronika@gmail.com

IZVLEČEK

Slovaška velja za kulturno homogeno državo, delež tujcev je kljub stalnemu priseljevanju in pozitivnemu migracijskemu saldu majhen. Po razpadu Češkoslovaške so se migracije med Češko in Slovaško okrepile, prav tako tudi drugi zunanji migracijski tokovi. Ponovna porast migracij je bila ob vstopu Slovaške v Evropsko unijo. Zaradi povečanih tokov je Slovaška pripravila dva dokumenta, Imigracijsko in Migracijsko politiko republike Slovaške.

Ključne besede: Slovaška, migracije, migrant, prebivalstvo, begunci, prosilci za azil

UVOD

Migracije so tako kot na druge države vplivale tudi na Slovaško, saj so se prebivalci iz nje že od nekdaj izseljevali, prav tako kot so se vanjo priseljevali. Članek predstavlja glavna migracijska gibanja na Slovaškem, vzroke migracij, tematiko beguncev in prosilcev za azil, odziv slovaške javnosti na migrante ter slovaško Imigracijsko in Migracijsko politiko.

GLAVNA MIGRACIJSKA GIBANJA

Slovaška ni uveljavljena kot končna destinacija za migrante (11). Velja predvsem kot tranzitna država, še posebej za migrante iz vzhodne Evrope in Azije (10), saj njeno lego v bližini zahodne in severne Evrope migranti vidijo kot dobro iztočnico za nadaljevanje poti (2). Veliko imigrantov tradicionalno prihaja iz Ukrajine (18). V povojnem obdobju je Slovaška veljala predvsem za državo izvora migrantov (11). Od začetka 90. let 20. stoletja ima država pozitiven migracijski saldo (13). Kljub povečevanju števila prebivalcev tujega izvora v obdobju 2004-2008, je število tujcev v državi ostalo nizko. Njihovo število počasi narašča, leta 2016 so predstavljali 1,7 % prebivalcev Republike Slovaške (11).

Prve migracije po 2. svetovni vojni so bile prisilne premestitve etničnih skupin (2). Iz Češkoslovaške je bilo premeščenih 2,5 milijona Nemcev (3). Pregon Madžarov je potekal v mnogo manjšem številu, istočasno so bili Slovaki pregnani z Madžarske nazaj na Slovaško. (20). Politični dogodki so bili glavni razlog za dve množični emigraciji leta 1948 in leta 1968 (3).

V obdobju 1981-1989 je 15 380 češkoslovaških državljanov iskalo azil v Nemčiji. Razlogi za emigracije so bili večinoma politični in ekonomski. Mnogi niso vzdržali pritiska antidemokratskega in totalitarnega režima, medtem ko so bili nekateri nezadovoljni z življenjskim standardom. Skoraj ni bilo možnosti za vrnitev, ker je bila emigracija smatrana kot kaznivo dejanje. Večina emigrantov je bila delovno aktivnih, v povprečju starejših od 35 let, višje kvalificirani, prevladovali pa so moški. Njihove ciljne destinacije so bile Nemčija, ZDA, Kanada in Avstralija (3).

Migracije iz Slovaške so bile do leta 1989 prepovedane. Višek ilegalnih migracij je bil v začetku 70. let 20. stoletja po invaziji Sovjetske vojske in zaveznikov Varšavskega pakta. Ta vrsta migracij je pustila posledice na migrantih, kakršna je na primer zaplemba premoženja, prav tako je vplivala na njihovo izobraževanje in kariero (18). Sprememba režima je vplivala na migracije, saj je bila mejna kontrola omiljena (20). V 90. letih so bili glavni cilji emigrantov Nemčija, Švica, Avstralija, Kanada in Avstrija. V obdobju 1990-1992 se je povečalo število imigrantov, kar dokazuje, da je Slovaška postala privlačna tudi za naseljevanje. Priseljevali so se predvsem Čehi iz nekdanje skupne države (3).

Migracijski tokovi so se z vstopom Slovaške v Evropsko unijo leta 2004 povečali (Preglednica 3). Večina emigrantov se zaposli v zdravstvu, industriji in gradbeništvu. Populacija emigrantov je večinoma mlada in izobražena. Po ocenah bi naj Slovaško letno zapustila ena četrtnina univerzitetnih diplomantov (20). Največ oseb se je priselilo s Češke, Velike Britanije in Madžarske. Največ slovaških državljanov se je odselilo na Češko, v Avstrijo in Veliko Britanijo. Število novih bivanjskih dovoljenj je naraslo, večina prejemnikov izhaja iz držav tretjega sveta, večinoma v okviru začasnih dovoljenj. Največ jih prihaja iz Ukrajine, Rusije, Srbije, Koreje in Kitajske (7).

Preglednica 1: Izvirne države imigrantov

Država/Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bolgarija	27	22	37	22	27	18	17	:	352	126	136	210	180	53	57	151
Češka	1268	990	749	650	987	1144	1164	:	1405	1440	1160	989	1172	1137	1232	1441
Nemčija	74	97	86	106	333	742	674	:	902	517	355	288	276	278	271	377
Francija	6	10	17	9	85	185	139	:	173	184	133	107	86	85	92	115
Italija	10	19	20	14	82	123	173	:	202	244	233	212	265	258	198	298
Madžarska	22	32	30	25	100	248	342	:	924	806	708	691	744	385	408	450
Avstrija	37	49	64	48	193	325	317	:	340	313	275	190	290	250	405	527
Poljska	30	26	29	36	216	311	644	:	394	382	286	191	128	170	135	220
Romunija	49	44	56	216	325	155	98	:	2133	586	416	465	286	275	298	491
Velika Britanija	23	23	16	33	86	126	203	:	317	279	177	224	548	617	706	792
Ukrajina	161	124	148	205	335	251	306	:	163	119	119	116	114	148	234	374
ZDA	108	124	123	138	149	187	162	:	168	136	124	101	151	154	155	152
Vietnam	13	13	122	199	260	92	155	:	49	31	43	65	56	95	44	31

Vir podatkov: Eurostat, 2017.

Preglednica 2: Ciljne države emigrantov

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Češka	310	:	449	448	662	734	706	:	638	605	629	637	623	937	1162	1112
Nemčija	131	150	219	199	229	303	235	:	218	444	304	176	196	218	293	407
Irska	3	:	2	0	1	4	20	:	63	20	15	14	41	63	55	63
Francija	8	:	20	17	32	17	18	:	16	23	21	16	30	32	45	43
Italija	18	:	36	38	31	44	59	:	47	62	72	59	67	73	105	131
Madžarska	14	:	24	18	27	28	22	:	17	72	45	43	18	16	43	61
Nizozemska	11	:	19	8	8	9	17	:	14	9	25	31	25	37	40	46
Avstrija	97	168	212	134	175	200	168	:	196	235	245	391	433	591	848	789
Velika Britanija	25	28	55	52	70	74	60	:	119	104	118	125	163	260	351	405
Švica	35	:	59	53	85	107	63	:	53	69	76	73	89	143	182	195
Kanada	26	:	82	80	84	90	76	:	38	32	27	37	35	43	57	78
ZDA	44	:	70	51	63	109	95	:	75	66	80	70	85	107	133	161
Avstralija	17	:	30	21	21	49	30	:	21	12	13	12	15	31	35	37

Vir podatkov: Eurostat, 2017.

Migracije med Češko in Slovaško predstavljajo poseben primer zaradi nekdanje skupne države. Dolgoročni trendi kažejo na upad migracijskih tokov med državama. Medtem ko je v 50. letih 20. stoletja število migrantov doseglo 45 000 (Okólski, 2012), se je število migrantov v 60. letih pričelo zmanjševati (Drbohlav, 1994). Razlogi za zmanjševanje števila migrantov so razpad Češkoslovaške republike in nepravilnosti pri popisu migrantov (Stola, Wallace, 2001). Migracije na Češko so bile pogoste zaradi skupne zgodovine in podobnega jezika (Okólski, 2012). Razlogi za migracije so bili predvsem novačenje rudarjev in delavcev v jeklarnah ter gradnja velikih industrijskih obratov. Preseljevali so se predvsem mladi v starostni skupini 20-29 let, izstopale so tudi mlade družine z otroci (Divinský, 2004).

Preglednica 3: Število migrantov na Slovaškem

Leto	Število imigrantov	Število emigrantov	Neto migracije	Število imigrantov na 1000 preb.	Število emigrantov na 1000 preb.
2000	2274	811	1463	0,42	0,15
2001	2023	1011	1012	0,37	0,19
2002	2312	1411	901	0,43	0,26
2003	2603	1194	1409	0,48	0,22
2004	4460	1586	2874	0,83	0,30
2005	5276	1873	3403	0,98	0,35
2006	5589	1735	3854	1,04	0,32
2007	8624	1831	6793	1,59	0,34
2008	8765	1705	7060	1,62	0,36
2009	6346	1979	4367	1,17	0,37
2010	5272	1889	3383	0,97	0,35
2011	4829	1863	2966	0,90	0,35
2012	5419	2003	3416	1,00	0,37
2013	5149	2770	2379	0,95	0,51
2014	5357	3644	1713	0,99	0,67
2015	6997	3870	3127	1,29	0,71
2016	7686	3801	3885	1,42	0,70

Vir podatkov: Štatski ural Slovenske republike, 2017.

VZROKI MIGRACIJ

Ekonomske migracije, ki vključujejo dnevne migrante, dolgoročno zaposlene v tujini in sezonske delavce, so posledica vključevanja Slovaške v mednarodne institucije. Leta 1999 so Slovaki predstavljali največjo skupino tujih delavcev na Češkem. Glavni emigracijski tokovi so usmerjeni v Nemčijo in Avstrijo (1). Po razpadu Češkoslovaške so med tema dvema novonastalima državama potekale ekonomske migracije. Za te migracije niso potrebovali vize ali delovnih dovoljenj oziroma ni bilo administrativnih ovir. Dodaten vzpodbuden dejavnik je tudi podobnost jezika in kulture (19). Z vstopom Slovaške v Evropsko unijo leta 2004 se je število delovnih migrantov povečalo za 1,7 % v primerjavi s prejšnjim letom. Največje migracije so potekale med Slovaško in Češko (1). 55% vseh emigrantov je zaposlenih v sosednjih državah (Avstrija, Češka, Madžarska, Poljska) (22). Večinoma so to moški, starejši ter nižje izobraženi (1). Dotok tuje delovne sile je po letu 2013 znatno upadel. Upad je bil zabeležen tudi pri delavcih iz držav tretjega sveta kot tudi pri delavcih iz Evropskega gospodarskega prostora (7).

Najpogostejša razloga za migracije poleg družbenih (združitve družin, poroka) sta tudi delo in študij (11). Prebivalci Slovaške svojo državo zapuščajo zaradi pomanjkanja gospodarskih priložnosti, pomanjkanja občutka stabilnosti socialnega sistema, političnega sistema, nesorazmerja pri plačah, brezposelnosti in nizkega življenjskega standarda (2).

Socialne vezi imajo pomembno vlogo pri migracijah, saj sorodniki in prijatelji vplivajo na odločitve migrantov. Pomagajo jim pri integraciji v novo okolje, jih usmerjajo in jim pomagajo pri jeziku. Te družinsko-prijateljske vezi so še posebej močne pri Vietnamcih, Afganistancih, Ukrajincih in prebivalcih nekdanje Jugoslavije. Migrantom bivanje olajšajo tudi različne organizacije in združenja na Slovaškem. Enako velja tudi za v tujini živeče Slovake, ki imajo močne skupnosti v Veliki Britaniji, Avstriji in Nemčiji (2).

PROSILCI ZA AZIL IN BEGUNCI

Humanitarna premostitev beguncev je organizirana na temeljih trilateralne pogodbe med vlado Republike Slovaške, Visokim komisariatom Združenih narodov za begunce (UNHCR) in Mednarodno organizacijo za migrante (IOM). Vlada je odgovorna za izdajo prednostnih državnih viz za begunce, ki bodo prečkali slovaško mejo. V času njihovega bivanja jim zagotavlja nastanitev, hrano in osnovne higienske pripomočke. UNHCR beguncem izdaja dokumente potrebne za potovanje ter v času njihovega bivanja na Slovaškem skrbi za zdravstveno oskrbo. IOM je odgovorna za mednarodni prevoz iz begunskega taborišča na Slovaško in nato naprej v državo končne nastanitve. Ta organizacija poskrbi za osnovno poznavanje kulture države gostiteljice in zdravstvene preglede (15).

Slovaška je leta 2009 glede na sporazum med slovaško vlado, IOM in UNHCR ponudila začasno zatočišče 101 palestinskemu beguncu, saj so ti ostali v natrpanemu begunskem taborišču v iraški puščavi (17). Slovaški tranzitni cen-

ter (ETC) je bil leta 2009 naprej ustanovljen namensko za skupino palestinskih beguncev iz Iraka. Leto kasneje je bil center kot rezultat dobrega sodelovanja med Slovaško in UNHCR odprt za vse begunce (14). Po uspešnih pogajanjih med UNHCR in IOM ter državami gostiteljicami sta bila v Evropi ustanovljena dva tranzitna centra, eden v Timisoari v Romuniji ter drugi v Humenni na Slovaški. Slovaška beguncem pred njihovim prihodom zagotovi vize, nato pa jim nudi nastanitev, hrano in ter osnovno higieno v času njihovega bivanja. Begunci se v tranzitnem centru na odhod pripravljajo na različnih tečajih, za otroke pa sta organizirana vrtec in osnovna šola. Več kot polovica beguncev prihaja iz Somalije, sledijo jim begunci iz Afganistana, Etiopije, Eritreje, Iraka, Palestine in Sirije (16). Prosilci za azil so bili tudi državljani Ukrajine, ki so se želeli umakniti pred škodljivimi življenjskimi pogoji zaradi nesreče v jedrski elektrarni Černobil (18).

Slika 1: Prihod beguncev iz Eritreje na letališče Košice (Vir: Slovakia Centre ..., 2017)

Slovaška in Madžarska sta zavrnila begunske kvote. Na Slovaškem sta temu nasprotovali tako vlada kot tudi civilna družba z demonstracijami. Kljub zavrnitvi begunskih kvot, je slovaška vlada ponudila 200 mest za premestitev beguncev. Civilna družba je pripravila spletno peticijo Poziv k humanisti, ki je pritegnila mnogo ljudi. Samoorganizirani prostovoljci so se odpravili na Balkansko pot, da bi beguncem pomagali na njihovi poti v Evropo. Slovaška za prosilce azila ne predstavlja privlačne države (8).

Največ nezakonitih migrantov je prihajalo iz Afganistana, Ukrajine, Vietnama, Somalije in Sirije. Število nepooblaščenih bivanj je v obdobju 2013-2014 narastlo, največ migrantov je prihajalo iz Ukrajine, Kosova, Sirije, Afganistana in Vietnama. Nezakonite migracije so se v prvi polovici leta 2015 povečale zaradi konflikta v Ukrajini (14).

ODZIV JAVNOSTI NA MIGRACIJE

Odzivi javnosti na migrante so različni. Javno mnenje velikokrat ni naklonjeno migrantom, saj se nekateri odzovejo s ksenofobijo in diskriminacijo. Mnogi do njih čutijo popolno nezaupanje oziroma v njih vidijo nevarnost. V območjih z visoko stopnjo brezposelnosti in ob hkratni zaposlitvi imigrantov, občasno nekateri slovaški državljani krivijo migrante za to situacijo. Bojijo se neevidentiranih migrantov, prosilcev za azil in tranzitnih migrantov, zaradi potencialne nevarnosti širjenja bolezni in kriminala. Po drugi strani pa so Slovaki do migrantov odprti, veliko jih meni, da mora država poskrbeti za begunce in njihovo nastanitev (2).

Avtorji različnih raziskav razmišljajo, da je k negativnemu pogledu na migrante prispeval zgodovinski razvoj države, ki je bila bolj zaprta in ni imela veliko stika s tujci. Na dojemanje migrantov ima velik vpliv izobrazba. Prebivalci z višjo izobrazbo so bolj tolerantni do tujcev kot tisti z nižjo. Podobno je tudi s starostjo, mlajši tujce prej in lažje sprejmejo, prav tako so tujci bolj dobrodošli v mestih kot na podeželju (2).

MIGRACIJSKA IN INTEGRACIJSKA POLITIKA

Leta 2011 je vlada Republike Slovaške sprejela nov strateški dokument Migracijska politika Republike Slovaške – Perspektiva do leta 2020, ki ga je pripravilo Ministrstvo za notranje zadeve. Dokument daje prednost imigraciji visoko kvalificiranih delavcev s poudarkom na s Slovaško kulturno povezanimi državami. Pomemben poudarek je na povezavi med migracijami in razvojem države (9). V skladu z nacionalnimi interesi Republike Slovaške si migracijska politika prizadeva ustvariti zadostne pogoje za migrante, povečati učinkovitost mejnih kontrol kot skrb za gibanje ljudi in boj proti ilegalnim migracijam, ter prispevati k sprejemanju skupnega evropskega azilnega sistema. Dokument je razdeljen na sedem delov: legalne migracije, integracija, emigracija kvalificirane delovne sile, ilegalne migracije, vrnitve in trgovina z ljudmi, varovanje meja, mednarodna zaščita, migracije in razvoj ter institucije (12).

Slovaški parlament je 29. januarja 2014 sprejel integracijsko politiko, katere namen je zagotoviti učinkovitejši proces integracije tujcev v družbo ter preprečevati oziroma omiliti tveganja ekonomske, socialne in kulturne razlike. Prav tako je njen cilj preprečevanje nastajanja zaprtih in izključenih imigrantskih skupnosti ter diskriminacije, rasizma in ksenofobije. Predvideva pomoč priseljencem na lokalni in regionalni ravni pri vključevanju v družbo ter ustvarjanje povezanosti med njimi. Integracijska politika, ki temelji na enakosti, pravičnosti in spoštovanju vsakega prebivalca Slovaške, je ključen programski dokument na področju integracije imigrantov (6). Dokument integracijske politike je razdeljen na

8 sklopov: avtonomne regije, nastanitev, kulturna in socialna integracija, zdravstvo, izobrazba, zaposlitev in socialno varstvo, državljanstvo Republike Slovaške in mladoletniki brez spremstva.

SKLEP

Slovaška med migranti velja predvsem za tranzitno državo in ne za končno destinacijo. Kljub pozitivnemu migracijskemu saldu, delež tujcev v državi ni velik. Večina ekonomskih migrantov odhaja na delo na Češko, v Avstrijo in Nemčijo, kar lahko povzroča pomanjkanje domače kvalificirane delovne sile, ki jo nadomestijo imigranti. V Slovaško so se po pridružitvi EU pričeli priseljevati migranti iz preostalih novo pridruženih članic Evropske Unije. Javnost migrante večinoma sprejema negativno, saj med njimi prevladujeta strah in nezaupanje do migrantov.

Viri in literatura

1. Adamišín, P., Kotulič, R., 2012. Migration Trends of the Labour Force in the Slovak Republic at the Beginning of the Second Millenium. Polish Journal of Management Studies. 6, str. 81-88. URL: <http://oaji.net/articles/2014/1384-1415185894.pdf> (Citirano 21.6. 2017).
2. Divinský, B., 2004. Volume V – Slovakia. An Acceleration of Challenges for Society. Migration Trends in Selected EU Applicant Countries. International Organization for Migration, Bratislava, 136 str. URL: http://publications.iom.int/system/files/pdf/migrationtrends_eu_5.pdf (Citirano 21.6. 2017).
3. Drbohlav, D., 1994. International Migration in the Czech Republic and Slovakia and the Outlook for East Central Europe. Czech Sociological Review, 2,1, str. 89-106. URL: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/8ddb82f630f64b0b2bcc19b7953c174f16a48baf_491_089DRBOH.pdf (Citirano 20.6. 2017).
4. Eurostat. 2017. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat> (Citirano 23.6. 2017).
5. Integration Policy of the Slovak Republic. 2014. URL: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/integracia-cudzincov/dokumenty/en_eurovkm-preklad-29-integracna-politika-januar-2014.pdf (Citirano 13.6. 2017).
6. Integration Policy of the Slovak Republic. Ministry of labour, social affairs, and family of the Slovak Republic. 2017. URL: <https://www.employment.gov.sk/en/integration-foreigners-slovakia/new-integration-policy-slovak-republic-2.html> (Citirano 13.6. 2017).
7. International Migration Outlook 2016. 2016. OECD Publishing, Pariz, 432 str. URL: <http://espas.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/8116101e.pdf> (Citirano 21.6. 2017).
8. Joint Solutions for Common Challenges in Central Europe: Cross-Border Cooperation in the Refugee Crisis. Joint Report. 2016. URL: <http://www.europeum.org/en/articles/detail/1020/joint-solutions-for-common-challenges-in-central-europe-cross-border-cooperation-in-the-refugee-crisis> (Citirano 23.6. 2017).
9. Kodaj, D., Dubová, A., 2013. An overview of the migration policies and trends – Slovakia. Migration Online. URL: <http://migrationonline.cz/en/an-overview-of-the-migration-policies-and-trends-slovakia> (Citirano 13.6. 2017).
10. Migration Activities. Overview. . International Organisation for migration. 2016. URL: <https://www.iom.int/countries/slovakia> (Citirano 18.6. 2017).
11. Migration in Slovakia. International Organisation for migration. 2017. URL: <http://www.iom.sk/en/about-migration/migration-in-slovakia> (Citirano 3.6. 2017).
12. Migration policy of the Slovak Republic. Perspective until the year 2020. 2011. URL: <http://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky&subor=153759> (Citirano 15.6. 2017).
13. Okólski, M., 2012. European Immigrations. Amsterdam University Press, Amsterdam, 277 str. URL: <https://books.google.si/books?id=yjY-FCleqfKMC&pg=PA194&dq=slovakian+migration+patterns&hl=sl&sa=X&ved=0ahUKEwiMmflZocrUAhWiLcAKHQjPCecQ6AEITzAG#v=onepage&q&f=false> (Citirano 19.6. 2017).
14. Operations in Slovakia. The UN Refugee Agency. 2016. URL: <http://www.unhcr.org/ceu/8352-operations-in-slovakia.html> (Citirano 19.6. 2017).
15. Resettlement of Refugees. International Organization for Migration. 2017. URL: <http://www.iom.sk/en/activities/resettlement-of-refugees> (Citirano 22.6. 2017).
16. Slovakia Centre Sees Over 1,000 Refugees Resettled to USA, Canada, Norway. International Organisation for migration. 2017. URL: <https://www.iom.int/news/slovakia-centre-sees-over-1000-refugees-resettled-usa-canada-norway> (Citirano 19.6. 2017).
17. Slovakia Provides Temporary Shelter to 101 Palestinian Refugees. International Organisation for migration. 2009. URL: <https://www.iom.int/news/slovakia-provides-temporary-shelter-101-palestinian-refugees> (Citirano 19.6. 2017).
18. Stola, D., Wallace, C., 2001. Patterns of Migration in Central Europe. Hampshire, Palgrave, 300 str. URL: https://books.google.si/books?hl=sl&lr=&id=yQaHDAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=slovakia+migration+flows&ots=zm5K51_W4R&sig=mY-sWeS8tPnqpzpyy7eGQO_X1cl&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (Citirano 19.6. 2017).
19. Strielkowski, W., 2007. A Living Worth Living? Economic Incentives and Migration Flows: The Case oc Czechoslovak Labour Migration. Prague Economic Paper, 3, str. 252-264. URL: http://econpapers.repec.org/article/prgjnlp/v_3a2007_3ay_3a2007_3ai_3a3_3aid_3a308_3ap_3a252-264.htm (Citirano: 21.6. 2017).
20. Szczepanikova, A., 2013. Czech Republic and Slovakia, migration 19th century to present. V: Ness, I. (ur). The Encyclopedia of Global Human Migration. Blackwell Publishing Ltd. URL: http://www.academia.edu/6827415/Czech_Republic_and_Slovakia_migration_19th_century_to_present (Citirano 20.6. 2017).
21. Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2017. URL: http://statdat.statistics.sk/cognosex/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=xts.run&m=portal/cc.xts&gohome= (Citirano 23.6. 2017).
22. Tirpak, M., 2007. Migration in EU8 Countries. IMF Regional Office in Warsaw. 12 str. URL: <https://www.imf.org/external/CEE/2007/080107.pdf> (Citirano 21.6. 2017).

ALI JE NARAVNA OBNOVA PREBIVALSTVA V HRVAŠKEM OBMEJNEM PROSTORU S SLOVENIJO MOŽNA?

*Podatki in vsebina članka čakajo na objavo v znanstvenem časopisu.

Matko Mikašinić

matko.mika93@gmail.com

UVOD

Prebivalstvo in prostor, v katerem si prebivalci ustvarjajo življenje, sta osnovna elementa identitete prostora. Intenzivnost in povezanost ustvarjanja ter ohranjanje identitete med prostorom in prebivalstvom so rezultat demografskih in gospodarskih aktivnosti prebivalstva, ki bi, vsaj v teoriji, lahko proizvedli nove generacije in jih učili identitete prostora. Za takšno ohranjanje identitete so potrebni pozitivna demografska slika in pozitivna gospodarska gibanja kot osnova zadrževanja mlajših generacij in skrbi države za mejna območja kot pomemben geopolitični prostor.

FIZIČNOGEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI MEJNEGA OBMOČJA

Kopenska hrvaško-slovenska meja, ki meri 668 km (1), večinoma sledi markantnim naravnim elementom, kot so vodni tokovi in grebeni (2). Kopenska meja se začne na Istrskem polotoku z reko Dragonjo, ki prekinja gričevja v Srednji Istri in teče do Čičarije v Beli Istri. V prehodni coni Kvarnerja meja poteka čez Kastavsko uravnavo in skrajni južni del Brkinov, kjer se začne dinarska cona, v kateri je meja določena s pogorjem Snežnika, Prezidskim poljem in štirimi vrhovi nad njim – Kimleto, Srednjim hribom, Prečnikom in Zajčjim hribom. Od Prezidskega polja pa vse do Žumberačke gore, s slavnim vrhom Sveta Gera/Trdinov vrh, imajo glavno vlogo reke Groharica, Čabranka in Kolpa. Meja se severno od Žumberačke gore nadaljuje po reki Sutli/Sotli do njenega izvira v Maceljskem pogorju, nato pa preko njegovih vrhov vse do reke Drave, Medžimurskih goric in končno do reke Mure. Vidno je, da so fizičnogeografske značilnosti meje zelo različne in so kot takšne vplivale tudi na družbeno-gospodarsko sliko posameznih območij. Meja je seveda včasih samo navidezna, saj je prekmursko narečje v Murški Soboti, recimo, bolj razumljivo v Medžimurju kot v Zagrebu ali Ljubljani. Zato je meja ponekod optimalna, saj ljudje normalno živijo kot sosedi in si, kar je še pomembneje, delijo del identitete.

Klimatske značilnosti so razdeljene z Dinarskim gorstvom, po katerem poteka meja vpliva Jadranskega morja oziroma maritimnosti. Zaradi nadmorskih višin in orografskih pregrad je tam najbolj namočeno območje Hrvaške nasploh (povprečna letna količina padavin na Risnjaku je okoli 3.000 mm), vendar se zaradi večinoma kraškega površja voda izkorišča le za oskrbo prebivalstva ter majhne hidroelektrarne. »Oaza« življenja se nahaja v dolinah rek Kolpe in Čabranke in na posameznih kraških poljih zaradi stalnih vodotokov, ravnega površja ter možnosti obdelovanja zemlje. Južno od dinarske cone je najmočnejši klimatski modifikator Jadransko morje – razen v Kvarnerju, kjer velika energija reliefa vpliva na večjo količino padavin kot v notranjosti Istre. Tudi Kvarner ima kraško površje; takšno, kot je v dinarski coni, vendar zaradi obalnega položaja vse vode iz kraških vodonosnikov prihajajo na površje v posameznih izviri, ki so eden od dejavnikov naseljenosti prostora.

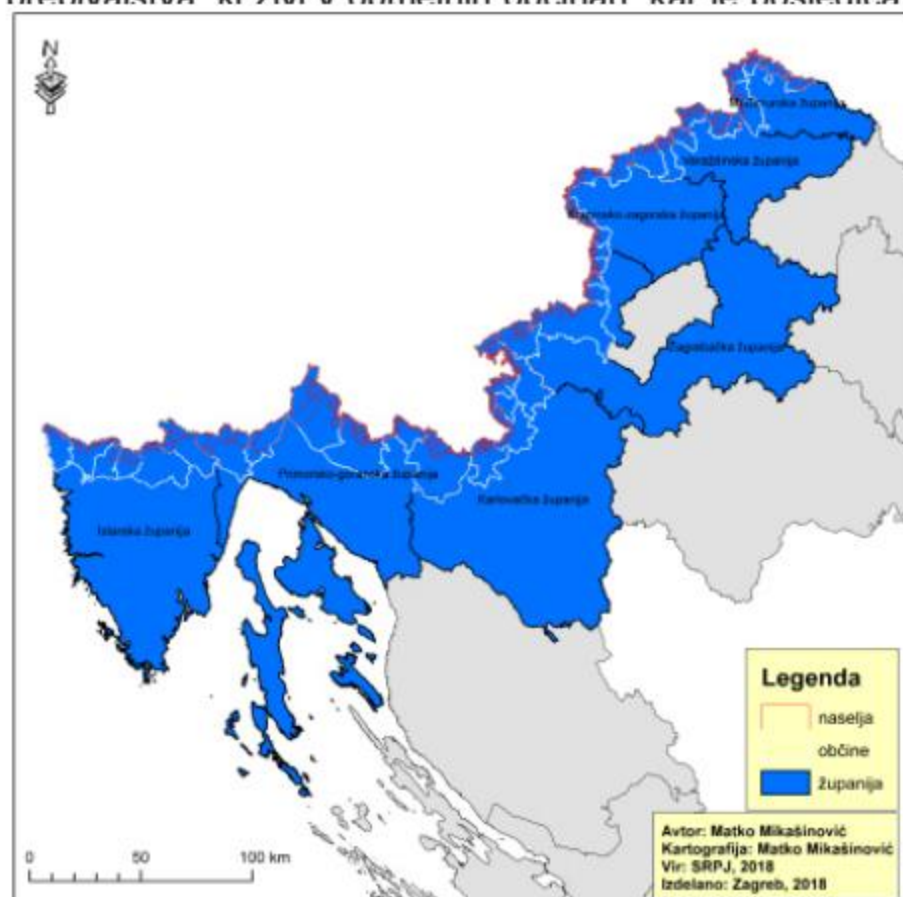
Istra je geomorfološko razdeljena na tri dele. Belo/Visoko/Vzhodno Istro sestavlja apneniška podlaga; z visokimi nadmorskimi višinami in velikimi količinami padavin ta predstavlja pogozeno, zaščiteno območje z zelo malo prebivalci. Siva/Srednja Istra se nahaja na flišni podlagi, z manjšo reliefno energijo in – kar je najbolj pomembno – s stalnimi vodotoki, ki omogočajo lažje življenje. Rdeča/Nizka/Zahodna Istra pa je pravzaprav kraška uravnava, ki jo sestavljajo izredno čisti apnenci, območje pa ima zelo nizko reliefno energijo in nadmorske višine ter obalni položaj, kar se ujema z najbolj razvitim in turističnim območjem (Umag).

Severno od dinarske cone je Žumberačko gorje, kjer se nahaja Žumberak, najslabše razvita občina mejnega območja. Razlog za to je prometna izolacija zaradi morfoloških značilnosti ter bližine Karlovca in Zagreba. V celotnem obmejnem območju pa občine ob reki Sutli/Sotli kažejo najbolj raznoliko razvitost. Najrazvitejši del predstavlja južni del v bližini Zagreba, nekatere bolj severne občine, med drugimi tudi Marija Gorica, pa imajo demografsko sliko, ki je boljša od povprečja. Problematičen je srednji del, v katerem imata občini Zagorska Sela in Kumrovec izrazito slabo demografsko sliko zaradi prometne izoliranosti (3). Občine v Varaždinski in Medžimurski županiji zaradi ugodnejšega reliefa, boljših klimatskih razmer, stalnih vodotokov in stalne naseljenosti ter gospodarske izkoriščenosti ustvarjajo sklenjen pas najbolj razvitih občin v hrvaškem obmejnem območju.

DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

V administrativnem pogledu (Slika 1) je hrvaško obmejno območje razdeljeno med sedem županij (Istrska, Primorsko-goranska, Karlovska, Zagrebška, Krapinsko-zagorska, Varaždinska in Medžimurska), v katerih 40 občin in 264 naselij meji na Slovenijo.

Na ravni občin je leta 2015 na tem območju živel 194.734 prebivalcev (4), povprečna gostota naseljenosti je bila 78 preb./km², kar je podobno hrvaškemu povprečju. Število prebivalcev se je počasi zviševalo do leta 2009 (5), ko se je zaradi globalne krize in zamujenega odziva hrvaških državnih aparatov začelo zniževati, saj je prebivalstvo začelo še intenzivneje emigrirati v bližnja urbana in centralna naselja. Nekatere občine so imele še vedno pozitivno demografsko gibanje prebivalstva, vendar se je leta 2013, ko je Hrvaška vstopila v Evropsko unijo in odprla vrata širšemu trgu dela, začela zelo intenzivna emigracija iz Hrvaške. Na drugi strani se je na ravni županij in države začel zviševati delež nrehivalstva ki živi v obmejnih občinah kar je posledica suburbanizacije večjih mest (Zagreb, Reka) in dejstva, da je

Slika 1: Administrativna razdelitev hrvaškega obmejnega območja proti Sloveniji.

Slika 2: Administrativna razdelitev hrvaškega obmejnega območja proti Sloveniji.

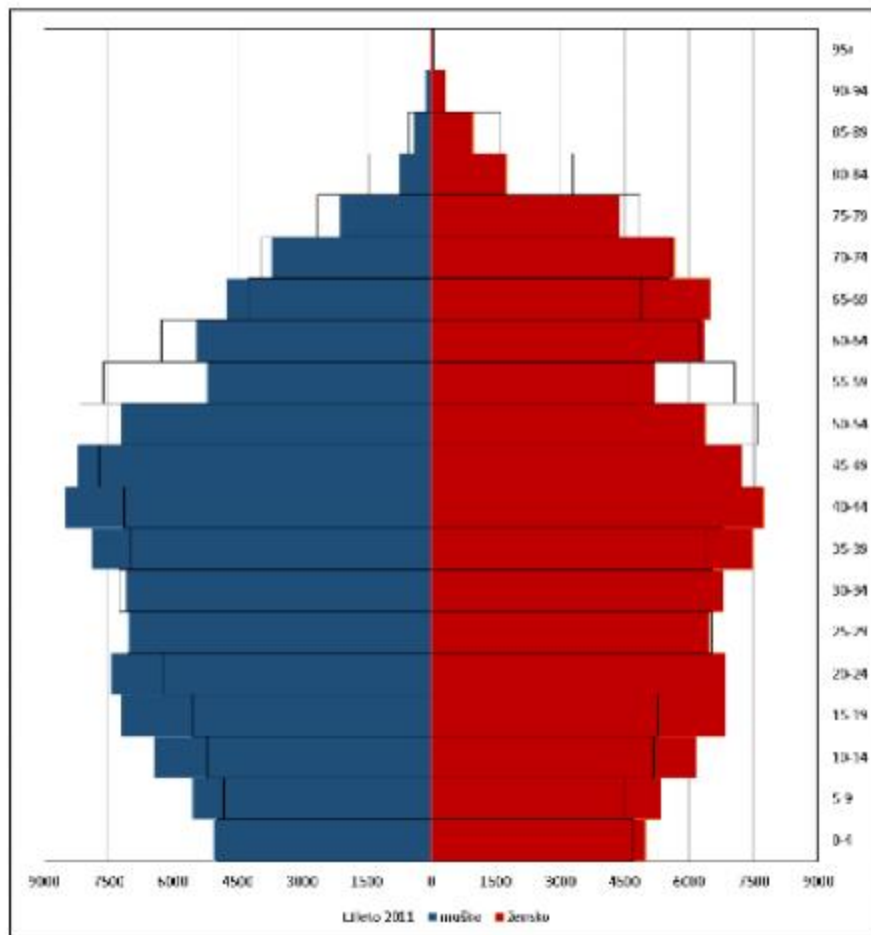
Vir podatkov: 4,7

Naravno gibanje prebivalstva je definirano z nataliteto in mortaliteto, ki sta zelo pomembni za ohranjanje identitete prostora. Linija natalitete je zelo podobna številu prebivalcev, saj koeficient kavzalnosti znaša kar 40 %. Nataliteta sestoji iz treh glavnih skupin dejavnikov. Najpomembnejši je biološki dejavnik, torej število žensk v rodni dobi (15–49 let); gospodarski dejavnik predstavlja indeks razvitosti, ki je predstavljen na spletni strani ministrstva za regionalni razvoj in sklade EU (6) – z njim je pojasnjenih 31 % natalitete. Psihološki dejavnik v tem članku ni predstavljen in analiziran zaradi njegove kompleksnosti. Mortaliteteta je bolj kompleksna kategorija naravnega gibanja prebivalstva. Koeficient kavzalnosti med mortaliteto in deležem kontingenta starejšega prebivalstva je večji kot med mortaliteto in indeksom razvitosti, kar pomeni, da na višjo smrtnost v obmejnem območju bolj vpliva pomanjkanje mladega prebivalstva kot kvaliteta življenja. Seveda to ni pokazatelj visoke kvalitete življenja, temveč pokazatelj dejstva, da je največji problem v prostoru emigracija mladega prebivalstva. Dokaz tega je tudi starostno-sporna struktura prebivalstva. V medpopisnem obdobju 2001–2011 se je delež mladega prebivalstva zmanjšal zaradi emigracije, delež starejših se je zvišal, zelo zanimiva pa je situacija kontingenta 45–49 let v letu 2001 ter 50–54 let leta 2011, ko se je delež slednjega zvišal (4,7). Na področju spolne strukture je pomembna naslednja ugotovitev: diferencialna nataliteta se leta 2011 ni zgodila, večji delež moškega prebivalstva je v kontingentih 10–14 let, 20–24 let, 45–49 let in 85+ let, vendar ni pojasnjen, najverjetneje zaradi velikih regionalnih razlik. Pomembno je, da se je leta 2011 delež ženskega prebivalstva zaradi emigracije kontingenta moškega prebivalstva 20–24 let ter 25–29 leta 2001 zvišal v kontingentih 30–34 let in 35–39 let. Še bolj pomembno je, da so se mlajši kontingenti ženskega prebivalstva v rodni dobi znižali, kar je vplivalo tudi na manjše število prebivalcev leta 2011. Delež starega prebivalstva se je z 10,1 % leta 2001 zvišal na 16,9 % leta 2011, interpolirane vrednosti pa nakazujejo, da je bilo prebivalstvo v razredu »izrazite globoke starosti« ž leta 2005 (4, 7).

RAZVRSTITEV MOŽNOSTI NARAVNE OBNOVE PREBIVALSTVA

Spremenljivke variabilnost natalitete, koeficient ženskega prebivalstva v rodnem obdobju in indeks starosti so razvrščene v razrede, ki so sešteti na ravni občin, dodatno razvrščeni in kvalitativno opisani.

Največji sklenjeni pas občin z možnostmi za zelo lahko okrevanje je v Medžimurski županiji. Štrigova, Gornji Mihaljevec in Nedelišče so občine, ki so po tipologiji ruralnih in urbaniziranih naselij (5) turistična in podeželska naselja. Slednje se izraža tudi v Nedeliščah in Cestici zaradi uravnane površja in možnosti agrarne obdelave zemlje. Samobor in Brdovec predstavljata del zagrebške aglomeracije, Umag pa je lociran v turistično najbolj razvitem delu u Hrvaške. Kljub temu da tipologija po

Slika 3: Razvrstitev možnosti naravne obnove prebivalstva občin hrvaškoga obmejnoga območja proti Sloveniji.

prebivalstva; v tej občini se je število prebivalcev v zadnjih 50 letih zmanjšalo za 80 % (9).

ZAKLJUČEK

Razvrstitev obmejnih občin se mi zdi dober način oblikovanja demografskih politik na lokalni in regionalni ravni, saj zaradi lokalnih razlik znotraj vsake občine ni mogoče natančno določiti možnosti naravne demografske obnove prebivalstva. Seveda je razvrstitev mogoče nadgraditi, saj je kumulativna variabilnost natalitete kompleksna kategorija. Občine, ki potrebujejo hitro demografsko obnovo kot temelj razvoja na dolgi rok, potrebujejo tudi velike spremembe v nataliteti v kratkem času, kar je v tem članku obravnavano kot negativno. Po drugi strani je največji del občin razvrščen realno (npr. Umag in Žumberak kot ekstrema), saj korelirajo visoko na indeksu razvitosti.

Glede rezultatov so največji demografski problem Hrvaške gorske (hr. goranske) občine, ki potrebujejo veliko pomoči državnih ustanov. Prostor, ki je na državni ravni strateško pomemben, ne bi smel imeti negativne demografske slike. Veliko problemov je derivatov fizičnogeografskih značilnosti (omejitev), ki bi se lahko na lokalni ravni izkoristile kot magnet za privabljanje investicij v obliki turističnih storitev in izdelkov. Seveda je potrebno tudi oblikovanje mreže centralnih naselij, katere osnovo lahko najdemo v današnjih večjih naseljih, kot so Delnice ali Vrbovsko.

»U nadi da ćemo riješit sve probleme bez stvaranja novih, pozdrav iz Hrvaške.«

Viri in literatura

1. Njegač, D., 2018. Geografija Hrvatske – predavanja, Geografija Hrvatske PMF Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, URL: <https://www.pmf.unizg.hr/geog/drazen.njegac> (Citirano: 23. 4. 2018).
2. Bognar, A., 2001. Utjecaj prirodno-geografske osnove na razvoj hrvatsko-slovenske granice. Dela 16, 61–72.
3. Spevec, D., 2009. Populacijski potencijal Krapinsko-zagorske županije. Hrvatski geografski glasnik 71, 2, str. 43–63.
4. Popis stanovništva 2011. Državni zavod za statistiku. URL: <https://www.dzs.hr/> (Citirano 23. 4. 2018).
5. Procjena stanovništva prema spolu, po gradovima/općinama, 31. 12. Državni zavod za statistiku. URL: https://www.dzs.hr/App/PXWeb/PXWebHrv/Selection.aspx?px_path=Stanovni%C5%A1tvo__Procjene%20stanovni%C5%A1tva&px_tableid=SP31_2.px&px_language=hr&px_db=Stanovni%C5%A1tvo&rxid=05a47267-8fe0-4924-a0b5-67b5fd-daa056 (Citirano: 23. 4. 2018).
6. Indeks razvijenosti, n.d. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, URL: <https://razvoj.gov.hr/o-mini-starstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112> (Citirano: 23. 4. 2018).
7. Popis stanovništva 2001. Državni zavod za statistiku. URL: <https://www.dzs.hr/> (Citirano 23. 4. 2018).
8. Lukić, A., 2012. Mozaik izvan grada, tipologija ruralnih in urbaniziranih naselja Hrvatske. Samobor, Meridijani, str. 256.
9. Turk, I., Šimunić, N., Živić, D., 2016. Prometna dostupnost kao čimbenik depopulacije i razvojnog zaostajanja: primjer Žumberka. Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja 25, 2, str. 241–266.

REPUBLIKANSKE VREDNOTE MULTIKULTURNE FRANCIJE

Antun Katalenić

antun.katalenic@gmail.com

V celotni moderni zgodovini, od industrijske revolucije dalje, je bila Francija država priseljevanja. Gre za bogato in socialno državo, ki je od nekdaj privlačna za tujce. Če so včasih večino priseljencev predstavljali delavci iz sosednjih držav, je danes stičišče priseljencev iz celotnega sveta – veliko jih je tudi iz kolonij nekdanjega francoskega imperija. Gre za državo, ki je imela dolgo najnižjo rodnost v Evropi, zaradi česar je morala sprejemati tuje delavce za potrebe svojega gospodarstva. Danes ima – posledica teh migracij – eno najvišjih rodnosti na kontinentu. Zgodba priseljevanja in multikulturalizma v Franciji je zgodba številnih sporov in različnih pogledov; po eni strani se je pri integraciji tujcev naslonila na republikanske ideale svobode, bratstva in enotnosti, po drugi pa so številni tujci še vedno deležni diskriminacije na področju zaposlovanja, bivanja in šolstva.

LIBERTÉ, ÉGALITÉ, FRATERNITÉ – SVOBODA, ENAKOST, BRATSTVO

Francoska integracijska politika temelji na republikanskem modelu integracije, glavne značilnosti katerega so:

- poudarek na visoki kulturi;
- poudarjen pomen individualne participacije in integracije;
- osrednja vloga v izoblikovanju državljanstva je namenjena racionalnim in političnim dejavnikom;
- združevalna funkcija v procesu graditve in reprodukcije omenjenih značilnosti je zaupana državnim institucijam, posebno šoli (1).

ZGODOVINA ASIMILACIJE

Da bi razumeli francoski model integracije, moramo pogledati v zgodovino, v čas oblikovanja francoskega naroda in države. Francija je nastala z asimilacijo različnih populacij različnih regij. Vsaka regija je imela svoj jezik, svojo kulturo in svoje običaje; šola naj bi bila najboljša orodje v rokah družbe za integracijo otrok (2).

V zgodovini je bila Francija večinoma cilj evropskih priseljencev, v zadnjih desetletjih pa se vanjo priseljuje tudi vse večje število tujcev iz nekdanjih kolonij in drugih, bolj oddaljenih krajev. Za te priseljence je značilno, da izvirajo iz kulturno drugačnih okolij in da je njihova integracija nekoliko večji izziv; tudi individualni princip ni več najbolj ustrezen. Včasih je bila večina tujcev moških, danes pa je priseljska populacija večinoma sestavljena iz družin, ki so stalno naseljene (3).

Med svetovnima vojnoma so bili najmočnejše orodje za integracijo tujih delavcev sindikati in Komunistična stranka, ki je iskala nove člane v delavskem razredu. V šestdesetih letih so bili novi priseljenci sicer sprejeti, a z očitnim zadržkom zaradi rase, ki se je uporabljala kot razlog, zakaj se ne morejo integrirati tako uspešno kot priseljenci iz »tradicionalnih« držav odseljevanja, kot so Italija, Španija in druge. V nasprotju s solidarnostjo komunistov so v sedemdesetih letih lokalne uprave začele obravnavati priseljence iz tretjih držav kot začasne delavce, ki jih je treba spodbujati, da se vrnejo domov (4).

Ta premik je treba razumeti kot povezavo multikulture politike z notranjo varnostjo. V osemdesetih letih

so se v Franciji začeli pojavljati izgredi med priseljenci. Posledično sta se povečevala vloga in poseganje države, ki je skozi razvoj različnih centrov in programov poskušala podati roko drugi generaciji priseljencev. V šolah je veliko otrok priseljencev dosegalo slabše rezultate od večine in tudi njihova najvišja stopnja izobrazbe je bila nižja (pogosto še vedno je). Najpomembnejši projekt, ki ga je začela Francija, da bi spremenila ta trend, je *Zone d'éducation prioritaire* (ZEP). Posebnost tega programa je, da ne cilja otrok glede na njihovo državo izvora ali državo izvora njihovih staršev, pač pa cilja otroke z določenih področij – rezultat je večkrat enak. Na ta način država pomaga priseljenkim otrokom, hkrati pa ohranja načela republikanskega modela (4).

»BARVNA SLEPOTA«

Francija se ima za »barvno slepo« državo in njena politika se ravna po načelu, da je ne zanima izvor njenih državljanov. V skladu s tem načelom manjšine sploh ne obstajajo; etnične, kulturne, verske in jezikovne posebnosti kot take morajo ostati del zasebnega življenja. Kljub temu realnost ni skladna s temi načeli. Država še vedno spodbuja ohranjanje regionalnih in/ali priseljenjskih partikularnih kultur in jezikov. Cilj je povezati učenje tako priseljenjske kot tudi francoske kulture in s tem ustvarjati dvojno identiteto otrok priseljencev. Takšni programi naj bi pripomogli k boljšemu šolskemu uspehu otrok, a rezultati niso prepričljivi (5).

V sedemdesetih in osemdesetih letih je Francija sklenila bilateralni sporazum z osmimi državami za poučevanje tujega jezika, kar je vključevalo možnost učenja maternega jezika in spoznavanje kulture za otroke priseljencev (6).

Enaka univerzalna politika velja tudi na področju zaposlovanja, pri čemer noben državni program za pospeševanje izobraževanja in integracijo na trgu dela ni posebej usmerjen v priseljenjsko populacijo. A tudi tu prihaja do nekaterih odstopanj, saj država financira določene programe za zaposlovanje beguncev in azilantov (2).

Na tem mestu moramo omeniti organizacijo *Fonds d'action sociale* (FAS), katere naloga je spoznavanje priseljencev z različnimi izobraževalnimi in stanovanjskimi programi. Kljub temu Francija zaostaja pri integraciji priseljencev na trgu dela v primerjavi s svojo gospodarsko bolj uspešno sosedo Nemčijo (2).

Glede državljanstva in naturalizacije velja Francija za eno bolj odprtih držav EU. Otroci avtomatično dobijo državljanstvo, če je vsaj eden od staršev francoski državljan. Otroci tujcev, rojeni v Franciji, pa do svojega 18. leta lahko pridobijo francosko državljanstvo na več načinov; obstaja tudi možnost dvojnega državljanstva. Francoski zakon omogoča preprosto naturalizacijo za drugo generacijo priseljencev, za prvo generacijo pa so pogoji bolj restriktivni (7).

»PRAVI FRANCOZI«

Posebej po letu 2002 in ponovni izvolitvi Jacquesa Chiraca za predsednika republike se je začela širša debata o islamu v Franciji. Ob porastu skrajno desnih strank je prišlo do širjenja strahu pred naraščajočim številom muslimanskih priseljencev in posledično do posameznih ksenofobnih incidentov (8).

Francija je dom več kot širih milijonov muslimanov, ki večinoma izvirajo iz držav severne Afrike. V desetletjih po drugi svetovni vojni je število muslimanskih priseljencev, ki so jih Francozi večinoma dojemali kot začasne delavce, ki se bodo vrnili v svoje matične države, začelo naraščati. Zgodilo se je nasprotno in islam je postal del francoske kulture. Kljub temu se muslimani še vedno spopadajo z diskriminacijo. Široko debato o vlogi islama v Franciji je sprožila prepoved nošenja nekaterih tradicionalnih muslimanskih ženskih oblačil, ki v celoti zakrivajo obraz (9).

Hkrati se je pojavil dvom o želji priseljencev po vključitvi v širšo francosko družbo in kritike na račun države, ki sprejema priseljence, ki jemljejo delo domačinom. Glavna skrb, ki se pojavlja, je, da bo prišlo do opus-

titve načela asimilacije in bo Francija postala bolj podobna Veliki Britaniji, tj. državi, v kateri posamezne družbene skupine zahtevajo posebno varstvo in pozornost, kar je v nasprotju z republikanskimi ideali. Ti strahovi so se še dodatno utrdili ob množičnih izgredih v priseljenjskih naseljih po celotni Franciji leta 2005. Javno mnenje se v takšnih razmerah še dodatno obrača proti priseljencem, posledično pa se tudi politične stranke usmerjajo bolj desno, da bi zadovoljile svoje volivce (8).

Večina udeležencev omenjenih izgredov so bili mladi moški priseljenjskega izvora. Protesti so izražali jezo nad policijo in diskriminacijo ter visoko brezposelnostjo med mladimi. Mladi so protestirali proti svoji izključenosti iz družbe. Odgovor politike ni bil klic po novem pogledu na francosko migrantsko in asimilacijsko politiko, pač pa je prinesel le nove, strožje zakone. Novi zakon – *Loi Sarkozy*, poimenovan po takratnem predsedniku Nicolasu Sarkozyju – je imel tri ključne elemente: nova priseljenjska politika, temelječa na ekonomskih potrebah, obvezne »integrativne pogodbe« za priseljence in politika vračanja priseljencev v državo izvora. Zakon je bil med volivci zelo priljubljen in je poskrbel za ponovno izvolitev desno-sredinske vlade. Novi izgredi leto pozneje so pokazali, da so globlji problemi še vedno močno prisotni (10).

Kljub pozitivnim trendom so priseljenci še vedno zelo redko politično aktivni. Od 577 članov francoskega parlamenta je le 9 pripadnikov manjšin (11).

V celotnem procesu asimilacije je Francija spregledala dejstvo, da tudi če priseljenci sprejmejo francosko identiteto, jih domačini še vedno ne dojemajo kot »prave Francoze«. Raziskave so pokazale, da ima domačin trikrat večje možnosti, da dobi odgovor delodajalca, kot priseljenec s popolnoma enakimi kvalifikacijami za delo (9).

ČAS ZA NOV MODEL INTEGRACIJE?

Francoski integracijski model je neuspešen. Republikanske vrednote svobode, bratstva in enotnosti (*liberté, égalité, fraternité*) so se izkazale za neustrezno prilagojene modernim migracijam. Asimilacijski model, v katerem so na papirju vsi enaki in enakopravni, se je v resničnem življenju izjalovil. Objektivno gledano so priseljenci še vedno žrtve pogoste diskriminacije; tudi sami se ne počutijo sprejete v širšo družbo. Francoska vlada z ignoriranjem problematike in s trmastim oklepanjem asimilacije stvari le še poslabšuje. Razni mediji in populistični politiki trdijo, da priseljenci zavestno nočejo sprejeti francoske kulture in vrednot, medtem ko priseljenjska mladina protestira ravno zato, ker se počuti izključena iz širše družbe s strani »večinskega naroda«. Novi represivni zakoni in negativna retorika še bolj utrjujejo trenutno stanje.

Francija potrebuje priseljence in priseljenci potrebujejo Francijo. Ob prvih večjih migracijah je Francija videla migrante oziroma delavce iz tretjega sveta le kot orodje, s katerim bo zgradila novo državo, migranti pa se bodo, ko opravijo svoje delo, vrnil v svoje matične države. V desetletjih, ki so sledila, je postalo očitno, da ne bo tako. Priseljenci so se začeli stalno naseljevati v novi državi, imeli so otroke in se poročali z domačini. Ljudje iz Afrike in Azije, ljudje različnih polti in veroizpovedi so sčasoma postali Francozi, Francija pa multikulturna država. Danes si Francije ne znamo predstavljati drugače kot multikulturne, vsekakor pa jo čaka še dolga pot, preden bo dosegla cilje francoske revolucije, ki si jih je zadala.

Viri in literatura

- 1 Schnapper, D., 1991. La France de l'integration. Sociologie de la nation en 1990. *Revue française de science politique*, 41, 6, str. 839–841. URL: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/rfsp_0035-2950_1991_num_41_6_394607 (Citirano 18. 8. 2015).
- 2 Bešter, R., Drolc, A., Kovač, B., Mežnarič, S., Zavratnik, S., 2003. *Migracije, Globalizacija, Evropska Unija*. Ljubljana, Mirovni inštitut, str. 346.
- 3 Van Zanten, A., 1997. Schooling Immigrants in France in the 1990s. Success or Failure of the Republican Model of Integration? *Anthropology and Education Quarterly*, 28, 3, str. 351–374. URL: http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/3196062?seq=1#page_scan_tab_contents (Citirano 18. 8. 2015).
- 4 Schain, A., 2010. Managing Difference. Immigrant integration Policy in France, Britain, and the United States. *Social Research*, 77, 1, str. 205–236. URL: <http://search.proquest.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/docview/872088186> (Citirano 18. 8. 2015).
- 5 Cohen, J., 2002. Inequality and difference. Current sociological challenges to the French »Republican model of integration«. *Two Homelands*, 15, str. 51–63. URL: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-IZKI1SHL/87863217-edb1-47f0-8782-ad8cc411dc7a/PDF> (Citirano 18. 8. 2015).
- 6 Bleich, E., 1999. Re-imagined communities? Education policies and national belonging in Britain and France. V: Geddes, A., Favell, A. (ur.) *The Politics of Belonging. Migrants and Minorities in Contemporary Europe*. Aldershot, Ashgate, str. 60–75. URL: http://www.middlebury.edu/media/view/251963/original/reimagined_communities.pdf (Citirano 18. 8. 2015).
- 7 The EFFNATIS Project. 2001. Effectiveness of National Integration Strategies Towards Second Generation Migrant Youth in a Comparative European Perspective – Final Report. URL: <http://www.efms.uni-bamberg.de/pdf/finalreportk.pdf> (Citirano 18. 8. 2015).
- 8 Chebel d'Appollonia, A., Reich, S., 2008. *Immigration, integration, and security. America and Europe in comparative perspective*. Pittsburgh, University of Pittsburgh, str. 480.
- 9 Legrain, P., 2007. *Immigrants. Your Country Needs Them*. London, Abacus, str. 369.
- 10 Castles, S., Miller, M. J., 2009. *The Age of Migration. International population movements in the modern world*. London, Palgrave Macmillan, str. 369.
- 11 Record number of women and minorities in new French parliament. *France 24*. 2012. URL: <http://www.france24.com/en/20120619-france-parliament-women-closer-reflect-french-society-ethnic-minorities> (Citirano 18. 8. 2015).

GORE, GEOGRAFIJA, GEOGRAFI

Gore imajo v Sloveniji nacionalni pomen. Malokateremu narodu pomenijo toliko kot Slovencem. V njih smo markirali prostor in bojevali nacionalni boj, z njimi smo se postavili na svetovni zemljevid športnih dosežkov, njihovo doživljanje nam predstavlja kolektivno protistresno terapijo, tudi prostor kolektivne identifikacije. A tudi geografi tradicionalno radi zahajamo v gore. Jih preučujemo, o njih pišemo in v njih učimo, mnogim so pomenile tudi prostor sprostitve in dokazovanja. Pohvalimo se lahko tudi z dejstvom, da so našo fakulteto obiskovali številni alpinisti svetovnega slovesa, npr. Urban Golob, Tina Di Batista, Irena Mrak, Luka Stražar in številni drugi. Geografom gore dajejo tudi kruh, saj so zaposleni v Javnem zavodu Triglavski narodni park, na Planinski zvezi Slovenije, na CIPRI Slovenija, na občinah gorskih območij (Bled, Bohinj, Jezersko, Kamnik), na Stalnem sekretariatu Alpske konvencije in gotovo še kje. A ne pozabimo, za pravega geografa so gore predvsem edinstvena učilnica, kjer se narava sreča s svojimi mejami, kjer naravni procesi povečajo svojo intenzivnost, kjer tisoč in en način prilagajanja gorskih ljudstev na skrajne razmere zbuja občudovanje in zavidanje. Kjer se zgodovina velikih sreča z zgodovino majhnih, kjer majhni zmagajo in preživijo in kjer bio ter geodiverziteta kar tekmujeta, katera bo bolj pestra in bogata.

Pa vendar v zadnjih letih opažam, da se naši študenti gora nekoliko izogibajo. Minila so leta, ko je DMGS organiziral pohod na Triglav, opažam tudi, da je poznavanje domačih gora vse bolj pomankljivo. Nekaterim se, kljub rosni mladosti in vrhuncu življenjske moči, obisk gora zdi celo prevelik napor. Nekateri pa preprosto ne verjamejo, da mobilna omrežja pokrivajo skoraj celotno območje naših gora in si zato ne upajo v breg. Zdi se, da v času, ko naše gore vsako leto obiše več tujih obiskovalcev (gotovo so med njimi tudi geografi), ta edinstvena mnogo-vsebinska učilnica bodočih geografov ne privlači več tako kot nekoč. In to je zares velika škoda. Ko se s študenti prvega letnika druge stopnje pri predmetu Geografija gora in zavarovanih območij vrnemo s tridnevnega pohoda po Julijskih Alpah, se v vseh letih ni našel niti eden, ki bi mu bilo na koncu žal. Res je, da ni vedno preprosto, niti vedno prijetno, a toliko geografije na enem mestu preprosto odtehta tudi minute brez GSM signala, žulje, hojo po dežju... In še nekaj, v gorskih pustolovščinah do izraza pridejo tudi vrline kot so prijateljstvo, solidarnost in odgovornost, hkrati pa so gore – kar je danes vse bolj pomembno – eno zadnjih območij planeta, kjer je pešec še vedno kralj. Zato naj na koncu izrazim pohvalo uredništvu, da je v središče te številke postavilo gore, vsem bralkam in bralcem pa želim čim več obiskov gora, kjer jih bo geografska zvedavost gnala odkriti nikoli do konca odkrito tančico gorske pokrajine.

Matej Ogrin

VEGETACIJA NA MELIŠČIH

Klara Čevka

klara.cevka@gmail.com

Eva Mejak

eva.mejak@gmail.com

(povzetek seminarske naloge pri predmetu Geografija gora in zavarovanih območij)

Melišča najdemo najpogosteje v visokogorju pod skalnimi stenami in so opredeljena kot poseben habitatni tip. Na prvi pogled ne dajejo vtisa, da bi bila bogata z vegetacijo. Zaradi padajočega kamenja, nerazvite ali slabo razvite prsti in hitrega odtoka vode so zahtevno okolje za rast in uspevanje rastlin. Na rastje na meliščih vpliva tudi nadmorska višina in človek ter živali, ki jih prečkajo. Zaradi vseh naštetih dejavnikov na meliščih uspevajo le trdožive, pionirske rastline. Glede na težke rastne pogoje so melišča pravzaprav zelo bogata z rastjem. O rastlinstvu v Alpah in visokogorju je pisalo ogromno tujih in slovenskih avtorjev. Prav tako je že veliko napisanega o meliščih kot eni najbolj izrazitih oblik, ki se pojavlja v gorah. Vendar se izključno s tematiko o vegetaciji melišč ni ukvarjalo veliko raziskovalcev, zato ta tematika skromno opisana.

Rastje na meliščih

Po EUNIS klasifikaciji so melišča akumulacija blokov, grušča, peska in drobnozrnatega materiala, ki niso eolskega izvora. So večinoma neporasla območja. V ta habitatni tip so poleg melišč zajete tudi morene, drumlini (ledeniški izvor), sandraji, eskerji in kemi (rečno-ledeniški izvor). Vključena so tudi pobočja s podornimi skalami in kamnitimi tokovi. Visokogorska, borealna in sredozemska melišča so porasla z visoko prilagojenimi rastlinami in rastlinskimi združbami. Iste ali sorodne rastline poraščajo tudi morene in ostale akumulacijske oblike. Meliščnih rastlinskih združb v nižinah skorajda ne bomo zasledili (European Environment Agency, 2018).

Na meliščih se praviloma pojavljajo litosoli, torej nerazvita prst, sestavljena iz razpadlega skeleta, z globino do nekaj cm. Pedogeneza ne napreduje, ker so melišča zelo mlada, hkrati pa se tu pojavi močna erozija in zelo težke klimatske razmere. Za nastanek prsti v takšnih razmerah je zelo pomembna pionirska vegetacija na spodnji meji recentnih melišč. Melišča, ki so še v nastajanju, so brez vegetacije. Tako lahko tudi določamo starost melišč: če vegetacija prevlada nad gruščem in tako gradivo prekrije ter poveže med seboj, govorimo o fosilnih meliščih. V nasprotnem primeru pa govorimo o meliščih v nastajanju oz. "živih" meliščih. Rastje na meliščih ima poseben značaj, je slabo zakoreninjeno in ga zato uvrščamo v posebno združbo rastja na meliščih. Pionirsko rastje se pojavlja v nadmorskih višinah med 1.500 in 1.800 m, višje, med 1.800 do 2.000 m, pa razmere ne omogočajo takšnega rastja, zato se pojavljajo mahovi in lišaji, nazadnje le lišaji. Zaraščanje melišč poteka v več fazah, najprej se uveljavijo lišaji in mahovi, nato zeliščno rastje in travje, sledi zaraščanje z ruševjem, ki ga v nižjih nadmorskih višinah lahko izpodrine bukev oz. v višjih nadmorskih višinah smreka in macesen (Kladnik, 1981).

Na podlagi Direktive o habitatih so območja melišč uvrščena med območja Nature 2000. Direktiva si prizadeva za ohranitev, varstvo in izboljšanje kakovosti okolja, v kar spada tudi ohranjanje naravnih habitatov. Slovenska melišča spadajo v dva habitatna tipa. Prvi tip sestavljajo srednjeevropska karbonatna melišča v submontanskem in montanskem pasu (Trnovski gozd, Nanos, Kras in Kočevsko). Drugi tip so karbonatna melišča od montanskega do alpinskega pasu (Julijske in Kamniško-Savinjske Alpe, Karavanke, Peca in Snežnik) (Geršič in sod., 2014).

Vegetacija na meliščih je odvisna še tudi od površinske izoblikovanosti, kamninske podlage in prsti. Mlajša kot je kamninska podlaga, slabše je na njej razvita prst in redkejše je rastje. Stopnje rastlinskega zaraščanja so nanizane od zgornjega dela melišč navzdol ali od srednjega dela proti stranem. Na robovih se pojavlja pionirsko rastlinstvo, ki navzdol/vstran postaja vse gostejše, sledi prehod v nizko in nato visoko rušje. Če so rastni pogoji v okolici dobri, rastje prehaja v gozd. Tako nizanje stopenj je odvisno predvsem od prsti, ki je na mladem grušču kamnišče, na starejšem pa vedno bolj globlja rendzina (Lovrenčak, 2002).

Vegetacija melišč se uvršča v razred *Thlaspi rotundifolium*, ki združuje vegetacijo melišč, grohotij, kamnišč in rečnih naplavin (Surina, 2005). Posamezne vrste so prilagojene za rast na gibljivem se grušču, tako tvorijo skupino meliščne vegetacije. Kljub temu da je vegetacijska sestava melišč, na splošno, skromna, je po vrstah pestra (Blatnik, 2012).

Združbe, ki poraščajo slovenske Alpe v alpskem pasu, sestavljajo alpski maki in dve vrsti mošnjakov. Tako je v Julijskih Alpah razširjena združba julijskega maka in okroglostnega mošnjaka s številnimi vrstami majhnih živobarvnih rastlin (Lippert in Wraber, 2000), v Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah pa kernerjev mošnjak in kernerjev mak (Lovrenčak, 1998). Nižje, v subalpskem pasu, pa uspeva mlahavo bilmičje z endemično travno mlahavo bilnico (Lippert in Weaber, 2000).

Slika 1: Zoisova zvončnica na Begunjščici.
Avtor: Čevka, C., 2006.

V skalnih razpokah na obrobju melišč, kjer se nabere več prsti, v višjih predelih, med 1.800 in 2.200 m, predvsem v Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah, uspeva združba clusijevega petoprstnika in zoisove zvončice. V višjih nadmorskih višinah zaradi zahtevnih rastiščnih razmer uspeva združba triglavske rože (Lovrenčak, 1998; Blatnik, Repe, 2013).

Slovenske Alpe z nekaj drugimi alpskimi območji spadajo med z endemiti najbogatejše predele Alp. Med zadnjo ledeno dobo slovenske Alpe niso bile v celoti poledenele. To je omogočilo ohranitev starejšega rastiščja. Najbolj značilen primer je zoisova zvončica (Lovrenčak, 1998).

Vegetacijski pasovi na meliščih

Po Blatniku (2013) lahko opredelimo pet glavnih vegetacijskih pasov na območju melišč:

- rušje (*Pinus mugo*)
- gosta prerast
- redka prerast
- posamezne rastline
- neporaslo površje

V nadaljevanju lahko vegetacijske pasove ločimo na še več vegetacijskih pasov, ki so odvisni od proučevanega območja. Tako sta na primer Blatnik in Repe (2013) na izbranih meliščih v slovenskih Alpah ločila vegetacijske pasove kot so: drevje z gruščem, grmičje, pas kranjske kozje češnje (*Rhamnus fallax*), trave z grmičjem, blazine alpske velese (*Dryas octopetala*), blazine alpske velese in dlakavega sleča (*Rhododendron hirsutum*), snežišče s kamnitimi bloki in antropogeno preoblikovano območje. Vendar moramo paziti, da terminologijo vegetacijskih pasov vedno prilagajamo razmeram, ki se pojavljajo na proučevanih meliščih. Razporeditev petih osnovnih vegetacijskih pasov pa velja bolj ali manj za večino melišč.

- Pas rušja

Pas rušja zaznamuje izrazita nadvlada rušja (*Pinus mugo*), ki se mu primešajo še nekatere druge grmovne in drevesne vrste. Rušja kotaleče se gradivo bistveno ne ovira, vendar pa se rad zadržuje na severnih ekspozicijah, kjer se verjetno tudi dalj časa zadržuje vlaga. V večini primerov se pojavlja na obrobju melišča (Kladnik, 1981) do nadmorske višine med 1000 in 2200 m (*Pinus mugo*. Wikipedia, 2018). Od drevesnih vrst se rušju posamično primešata smreka (*Picea abies*) in macesen (*Larix dechidua*), od grmovnih vrst pa največkrat različne vrbe (*Salix* spp.) in kranjska kozja češna (*Rhamnus fallax*). Zeliščno plast sestavlja dlakavi sleč (*Rhododendron hirsutum*) in rastlinske vrste alpskih travišč. Alpska travišča sestavljajo različne trave in šaši, pa tudi planinski slanzor (*Heliosperma alpestre*), kranjski zali kobulček (*Astrantia carniolica*), jacquinov čistec (*Betonica jaquinii*), gorski jelenovec (*Laserpitium siler*), ciklama (*Cyclamen purpurascens*) in drugi (Blatnik, Repe, 2013).

- Pas goste prerasti

Predstavljajo najbolj porasla območja melišč, kjer je pokrovnost tal z rastiščjem med 50 in 100 %. Vegetacijo sestavljajo rastlinske vrste alpskih travišč z izrazito prevlado trav (bilnice (*Festuca* spp.) in vilovine (*Sesleria* spp.)) ter šašov (*Carex* spp.), ki morajo skupaj predstavljati nad 80 % vse rastlinske mase. Pas goste prerasti se pojavlja tam, kjer so melišča najmanj aktivna in kjer kotaleče se gradivo ne ovira rastlin. Delež drugih rastlin je bistveno manjši, pojavljajo pa se planinski slanzor (*Heliosperma alpestre*), kranjski zali kobulček (*Astrantia carniolica*), bavarski zali kobulček (*Astrantia bavarica*), močvirna samoperka (*Parnassia palustris*) in v višjih nadmorskih višinah tudi alpski ranjak (*Anthylis vulneraria* subsp. *alpestris*). Pas goste prerasti na melišču navadno prerašča le majhne površine (Blatnik, 2013).

- Pas redke prerasti

Pas redke prerasti se od pasu goste prerasti razlikuje po pokrovnosti tal, ki ima pri redki prerasti vrednosti med 20 in 50 %. Kategorija se pojavlja na aktivnejših delih melišča, kjer pobočni procesi že deloma ovirajo rast vegetacije. Sestava rastja je podobna kot pri pasu goste prerasti, tu prav tako prevladujejo trave in šaši. Pojavljajo pa se tudi navadna šparnica (*Biscutella laevigata*), sternbergov klinček (*Dianthus sternbergii*), planinski pelin (*Achillea clav- enae*), izrodna zlatica (*Ranunculus hybridus*), alpska jelenka (*Athamanta cretensis*), trebušasta zvončica (*Campanula cochleariifolia*) in v višjih nadmorskih višinah tudi črnkasti rman (*Achillea atrata*). Pas redke prerasti lahko zasledimo na veliko meliščih, se pa bistveno razlikuje po površini, ki jo zavzema (Blatnik, Repe, 2013).

- Pas posameznih rastlin

Sem se uvrstijo območja z najredkejšo zeliščno vegetacijo, ki so sicer po vegetacijski sestavi podobna pasu goste in redke prerasti. Glavna značilnost tega pasu je, da je pokrovnost tal z vegetacijo manj kot 20 %. Druga temeljna značilnost pa je popolna odsotnost trav in šašev, ker se pojavlja na že zelo aktivnem delu melišča in kotaleči se grušč močno ovira rast rastlin, čemur pa trave in šaši niso prilagojeni. Od rastlinskih vrst, ki se pojavljajo na tem območju, lahko omenimo: pokalico (*Silene vulgaris*), šparnico (*Biscutella laevigata*), alpsko jelenko (*Athamanta cretensis*), tre- bušasto zvončico (*Campanula cochleariifolia*), ščitasto kislico (*Rumex scutatus*), koroško smiljko (*Cerastium carinthi- acum*), goli lepen (*Adenostyles glabra*) in kernerjev mak (*Papaver kernerii*). Pas posameznih rastlin pokriva velik delež melišča in se sporadično pojavlja tudi na večini melišč (Blatnik, Repe, 2013).

- Pas neporaslega površja

Navadno pas neporaslega površja zavzema največji delež površine na meliščih. Za ta pas je značilno, da praviloma ni poraslo z vegetacijo, ker gre za najaktivnejša območja melišč. Na takšnem območju je rastlinam onemogočena rast zaradi kotalečega in polzečega se kamenja. Posamezno se pojavijo rastline, ki so najbolj prilagojene na nestabilno podlago in kotaleče se gradivo. Tako lahko na pasu neporaslega površja zasledimo kernerjev mak (*Papaver kernerii*), pokalico (*Silene vulgaris*), ščitasto kislico (*Rumex scutatus*), alpsko madronščico (*Linaria alpina*), kernerjev mošnjak (*Thlaspi kernerii*) in okroglostni mošnjak (*Thlaspi rotundifolium*) (Blatnik, 2013).

- Drevje z gruščem

V kategoriji drevje z gruščem se pojavlja redko drevje, ki je sicer značilno za okoliške gozdove. V zelo redko podrast posega grušč (Blatnik, 2012).

- Grmičje

V pasu grmičevja se razpršeno pojavljajo grmi. Pas se pojavi predvsem v spodnjem delu melišč in ob pasovih rušja (Blatnik, 2012).

- Pas kranjske kozje češnje

Se pojavlja v obliki posameznih otokov, od ostalih pasov pa se loči po tem, da uspeva v višjem delu melišča. V vidni nadvladi je kranjska kozja češnja (Blatnik, 2012).

- Trave z grmičjem

Pas trave z grmičjem je v mnogih pogledih zelo podobna pasu goste prerasti, le da se tu pojavi grmičje. Zastopana vrsta so trave s primesjo brina in smreke. Pokrovnost tal pa je 50 % (Blatnik, 2012).

- Blazine alpske velese in dlakavega sleča

Za ta pas morata imeti vrsti alpske velese in dlakavega sleča izrazito nadvlado (okoli 80 % vsega rastja) (Blatnik, 2012).

- Snežišča s kamnitimi bloki

Pas snežišč s kamnitimi bloki se nahaja na spodnjem delu melišč, kjer se akumulirajo kamnine in se lahko zadržuje tudi sneg. Pas je bolj izrazit v višjih nadmorskih višinah in na osojnih pobočjih (Blatnik, 2012).

- Antropogeno preoblikovano območje

Pri kategoriji antropogeno preoblikovanega območja gre za pritiske človekovega delovanja v gorah. Pri čemer se nanašamo predvsem na planinske poti (bližnjice), ki prečkajo melišče. Gradivo na melišču se zaradi pritiska planincev premešča, kar povzroči povečano akumulacijo grušča ob zaključku melišča in onemogoča zaraščanje melišča oz. rast vegetaciji, ki bi se brez vplivov človeka začela na takšnem območju naseljevati (Blatnik, Repe, 2013).

Zaključek

V članku smo pregledali obstoječo literaturo o meliščih in o vegetaciji, ki tam uspeva. Tako smo povzeli različne značilnosti melišč in njihove vegetacije. Melišča spadajo pod ena izmed najbolj zahtevnih in težkih rastiščnih razmer, zato na njih uspeva zgolj pionirska in na težke razmere prilagojena vegetacija. Na meliščih je pedogeneza izjem- no počasna, prevladujejo litosoli. Rastje, ki se pojavlja v takšnih razmerah, uvrščamo v posebno združbo rastja na meliščih. Ker so te habitati vrstno zelo pestri, so uvrščeni v območje Nature 2000. Posamezne rastlinske vrste so se prilagodile za rast na gibljivem se grušču. Slovenske Alpe v tem merilu predstavljajo z endemiti najbogatejše pre-

dele Alp, saj v času ledene dobe niso bile v celoti poledenele, kar je omogočilo ohranitev nekaterih vrst. Na meliščih lahko ločimo pet osnovnih vegetacijskih pasov, kot so rušje, gosta prerast, redka prerast, posamezne rastline in neporaslo površje. V nadaljevanju proučevanja lahko ločimo še več vegetacijskih pasov, ki pa se lahko razlikujejo od posameznega primera. V slovenskih Alpah ločimo še drevje z gruščem, grmičje, pas kranjske kozje češnje, trave z grmičjem, blazine alpske velese, blazine alpske velese in dlakavega sleča, snežišče s kamnitimi bloki in antropogeno preoblikovano območje. Vsak vegetacijski pas ima svoje značilnosti in se loči od drugega, kar dela melišča z vidika rastja zelo zanimiva območja. S tem lahko zaključimo, da so melišča, kljub temu da so redko porasla z vegetacijo, z vrstami zelo pestri habitati. Hkrati so to tudi izjemno ranljiva okolja, ki so ves čas podvržena različnim naravnim procesom, ki že tako ne dovoljujejo večjega obsega poraščenosti. Pritiske pa poveča tudi prisotnost človeka. Ker melišča predstavljajo življenjski prostor različnim, tudi endemičnim vrstam, jih je potrebno zaščititi. V prihodnosti bo potrebno tematiko še bolj podrobno proučiti, saj je zelo zanimiva in še ne docela raziskana.

Slika 2: Triglavska roža na Kriških podih.
Avtor: Čevka, C., 2006.

Viri in literatura

- Blatnik, M., 2013. Rastlinstvo na meliščih Kamniško-Savinjskih Alp. Geografski obzornik, 60, št. ½, str. 14-21. URL: http://zgs.zrc-sazu.si/Portals/8/Geografski_obzornik/go_1_2_2013.pdf (citirano: 15. 03. 2018).
- Blatnik, M., 2015. O rastju na meliščih: tudi neporaslo je lahko poraslo. Planinski vestnik: revija za ljubitelje gora že od leta 1895, 115, 1. str. 62-63. URL: http://www.planinskivestnik.com/files/File/PV_2015_01.pdf (citirano: 16. 03. 2018).
- Blatnik, M., 2012. Vegetacijske značilnosti izbranih melišč na območju slovenskih Alp. Diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 98 str. URL: <https://repozitorij.uni-lj.si/lzpisGradiva.php?id=23671> (citirano: 16. 03. 2018).
- Blatnik, M., Repe, B., 2013. Klasifikacija izbranih melišč glede na vegetacijske značilnosti. Geografski vestnik, 85, št. 2, str. 9-24. URL: http://zgs.zrc-sazu.si/Portals/8/Geografski_vestnik/gv_85-2_blatnik_repe.pdf (citirano: 11. 03. 2018).
- Čevka, C., 2006. Osebni arhiv. Osebni dostop: 18. 03. 2018.
- European Environment Agency (EEA), 2018. EUNIS habitat classification 2012. URL: <http://eunis.eea.europa.eu/habitats/291> (citirano: 10. 03. 2018).
- Geršič, M., Repe, B., Blatnik, M., Brečko Grubar, V., Kovač, B., Pozvek, N., Seifert, A. 2014. Geografija in rastlinska sukcesija – izbrani primeri iz slovenskih pokrajin. Ljubljana, ZRC SAZU, 137 str.
- Jamnik, M., 2015. Sedimentološke raziskave gruščev v melišču pod Mangartom. Diplomsko delo. Ljubljana, Naravoslovnotehniška fakulteta, 54 str.
- Kladnik, D., 1981. Melišča v Kamniško-Savinjskih Alpah. Gorenjska, 12. zborovanje slovenskih geografov. Ljubljana.
- Lippert, W., Wraber, T., 2000. Alpske rastline nad gozdno mejo. Ljubljana, Cankarjeva založba, 79 str.
- Lovrenčak, F., 2002. Povezave med prstjo in rastlinstvom na vršajih v Planici. Geografski vestnik, 74, 1, str. 54-63. URL: http://zgs.zrc-sazu.si/Portals/8/Geografski_vestnik/gv74-1-lovrencak.pdf (citirano: 10. 03. 2018).
- Lovrenčak, F., 1998. Rastlinstvo. Geografija Slovenije. Ljubljana, Slovenska matica, str. 186-204.
- Pinus Mugo, 2018. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Pinus_mugo (citirano: 15. 03. 2018).
- Surina, B., 2005. Subalpinska in alpinska vegetacija Krnskega pogorja v Julijskih Alpah. Scopolia: glasilo Prirodoslovnega muzeja Slovenije, 57, str. 1-222.

SKUPNOST ŠOL BIOSFERNEGA OBMOČJA JULIJSKE ALPE

Anže Krek

anze.krek@tnp.gov.si

Misel na Julijske Alpe nas neobhodno spomni na Triglavski narodni park. Edini slovenski narodni park, ki z neokrnjeno naravo in kulturno krajino, posledico delovanja človeka v dolinah in na planinah, predstavlja edinstven, prvinski in za vsakega ljubitelja narave vznemirljiv del naše domovine. Biosferno območje Julijske Alpe pa poleg goratih predelov, prekinjenih z ozkimi in strmimi dolinami, ki so jih v geološki preteklosti izdolbli ledeniki in divje reke, obsega tudi bližnja območja z večjimi naselji, kot so Jesenice, Radovljica in na primorski strani Tolmin in Kobarid.

Slika 1: Planina Zajamniki, človek v biosferi (foto: Aleš Zdešar)

V Skupnost šol Biosfernega območja Julijske Alpe so se letos začele vključevati prve šole. Skupnost povezuje upravljavca zavarovanega območja in več kot 40 izobraževalnih ustanov. Cilji skupnosti so dvigovanje zavesti o edinem narodnem parku v Sloveniji ter odkrivanje in raziskovanje biotske pestrosti in kulturne krajine tega območja. Izobraževalni cilji so pri najmlajših usmerjeni v razvoj čustvenega odnosa, za katerega je potrebna izkušnja z naravo in pristen stik z njo. Učencem želimo omogočiti ustvarjalno delo, s katerim bodo pridobili medpredmetno znanje in povezave, ki so nujno potrebne za razumevanje zapletenega delovanja procesov v naravi. V prvem koraku bomo učiteljem v šolah omogočili delo s pripravljenimi gradivi, s katerimi si bodo lahko pomagali pri obravnavanju tematik Triglavskega narodnega parka, naravovarstva in naravoslovja. Gradiva bodo dostopna na spletni platformi, na kateri bomo skupaj s skupnostjo ustvarili večpredstavno knjižnico z velikim naborom medpredmetnih vsebin.

Osnovno poslanstvo javnega zavoda TNP je omogočiti doživljanje in spoznavanje narave v pristnem stiku z njo, zato bodo šolam na voljo brezplačni naravoslovni dnevi, vodenja po parku, izleti, delavnice in predavanja.

Prvo vodilo, zaradi katerega smo prepričani o nujnosti in uspešnosti dela, je koncept skupnosti. Že od pradavnine je skupnost i človeku omogočala preživetje. S skupnostjo je povezan razvoj jezika, skupnost nas oblikuje kot družbena bitja. Brez zgodnje socializacije razvoj človeka ni možen. Prav skupnost posamezniku daje moč, da lahko uresničuje skrito, a globoko zakoreninjeno potrebo po ustvarjanju boljšega sveta za potomce. Skupnost je odgovor na danes redno slišan argument, kako nemočen je posameznik v boju s podnebnimi spremembami ali kako nemočni smo pri problematiki ustvarjanja podatkov in ravnanja z njimi. Posameznik kot del skupnosti, ki se zavzema za cilje, pomembnejše od hedonističnega uživanja, osebne rasti in povečanja produktivnosti, bo gradnik družbe prihodnosti, ki se bo morala spopasti s problemi, katerih razsežnosti si lahko zamislimo samo v najbolj črnih filmskih scenarijih.

Drugo vodilo pri ustvarjanju skupnosti šol je narava sama. Narava, ki s svojo zapletenostjo, večplastnostjo in povezavami med neživim svetom, živalstvom in rastlinstvom osupne vse – male nadobudneže, ki šele spoznavajo svet

Javni zavod Triglavski narodni park je postal upravitelj tega območja leta 2003, ko je Unesco s svojim programom Man and biosphere razglasil to območje za prvi biosferni rezervat v Sloveniji. O pomembnosti programa govori podatek, da je vanj v 120 državah sveta vključenih že več kot 650 kopenskih in morskih območij.

Ena izmed najpomembnejših nalog Javnega zavoda Triglavski narodni park je izobraževalna dejavnost. Desetletja sodelovanja s šolami sta najbolj zaznamovala dva velika ljubitelja narave, Joža Čop in Jože Mihelič. Svoje redne stike z otroki sta plemenitila z izjemno fotografijo in besedo, ki se je vedno vračala k naši bogati naravni in kulturni dediščini. Že v njunih časih je tlela želja po ustanovitvi skupnosti, ki bi se zavedala izjemnega pomena in znala ohranjati bogastva tudi za prihajajoče rodove. Z istimi plemenitimi cilji nam je leta 2018 uspelo projekt ustanavljanja skupnosti šol privedi do uresničitve.

SKUPNOST ŠOL BIOSFERNEGA OBMOČJA JULIJSKE ALPE

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

COMMUNITY OF SCHOOLS OF
THE JULIAN ALPS BIOSPHERE RESERVE
TRIGLAV NATIONAL PARK

Slika 2: Znak skupnosti, ki krasi pročelja šol

okrog sebe, pa tudi izkušene raziskovalce in znanstvenike. Spoznanje, da smo vsi med sabo povezani, od črvov in ličink, ki se skrivajo v blatu, prek travnikov in gozdov, volkov in medvedov pa vse do nas ljudi, govori o resnični nuji po ohranjanju biotske pestrosti. Če dodamo še dejstvo, da se trenutno nahajamo v obdobju šestega velikega izumiranja vrst in da je za to krivo človekovo nespametno ravnanje, to ne more pustiti hladnega niti najbolj samozadostnega, samozavestnega in vase zaverovanega človeka.

S temi mislimi, oplemenitenimi z optimističnim pogledom, ki pravi: mi zmoremo, smo se lotili obiskovanja šol in učencev ob njihovi vključitvi v skupnost. Posebej za te dogodke smo pripravili igro, v katero med dogodkom vključimo vse otroke. Cilj igre je prepoznati povezanost vsega v naravi in človekovo odvisnost od nje. V jesenskih in zimskih mesecih se bodo zvrstili obiski skoraj štiridesetih šol. Z mislijo na učence je bil izdelan tudi časopis za mlade, ki ga bo prejelo vseh 7000 učencev v skupnosti.

Slika 3: Otroci med igro ugotavljajo zapletenost povezav v naravi (foto: Mojca Odar)

Nekoč je nek modri mož pripomnil, da je planet Zemlja vesoljska ladja, na kateri ni potnikov, ampak smo vsi piloti. Zavedanje, da lahko le skupaj skrbimo in branimo ta naš prekrasni svet, bo prvi korak, ki ga bomo ljudje dandanes morali narediti, če želimo, da naši pravnuki ne bi bili pošteno jezni na nas. Skupnost šol Biosfernega območja Julijske Alpe želi biti eden izmed korakov v smer, kjer narava in njen nedeljivi del, človek, skrbita eden za drugega, tako v sobivanju kot v skupnosti.

Napotila

- Več o ohranjanju biotske pestrosti si lahko preberete na:
www.naturaviva.si
- Skupnost šol Biosfernega območja Julijske Alpe: tu boste našli tudi časopis za mlade in zaveze skupnosti
www.tnp.si/skupnost-sol

RAZVOJ PLANINSTVA IN PLANINSKIH KOČ V SLOVENIJI

Urban Križaj

urban.krizaj@gmail.com

Žiga Smrekar

ziga.smrekar@gmail.com

Izvleček

Slovinci smo alpski narod, zato ima planinstvo pri nas poseben pomen. Razmah je doživel v prejšnjem stoletju, ko je bilo zgrajene tudi največ planinske infrastrukture, v današnjem času pa obisk gora spet močno narašča. V tem članku je predstavljen razvoj planinstva in planinskih koč v Sloveniji ter obisk gora v današnjem času.

Ključne besede: razvoj planinstva, planinske koč, obisk koč, Slovenci

Uvod

Slovenski gorski svet je bil od nekdaj predmet velikega zanimanja. V svojih delih ga je opisoval Janez Vajkard Valvasor, v pesmi Vršac se mu je poklonil tudi Valentin Vodnik. Sistematično odkrivanje gora se je začelo šele v drugi polovici 18. stoletja, med prvimi sta slovenske gore raziskala Giovanni A. Scopoli in B. Hacquet. Ljudje so v gore predtem redko zahajali. Z gorami in njihovim dožemanjem so bila povezana verovanja, miti, posledično pa tudi strah. Planinstvo, kot ga poznamo danes, se je hitreje začelo razvijati na prelomu 19. in 20. stoletja. Po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva (SPD) se je začela tudi pospešena gradnja planinskih koč, ki so bile v tistem času bistven element pri prisvajanju gorskega sveta. Danes se je njihova vloga povsem

Slika 1: Orožnova koča (Vir: Gore-ljudje, 2018.)

spremenila, saj so kočice postale pomembne z vidika turizma, obisk pa se iz leta v leto povečuje.

Razvoj planinstva na Slovenskem

Pri znanstvenem raziskovanju naših gora so kot pomočniki sodelovali tudi domačini. Tako so Srčni možje iz Trente (Lovrenc Willomitzer, Štefan Rožič, Luka Korošec in Matevž Kos) na pobudo barona Žige Zoisa leta 1778 prvi osvojili Triglav (8). Na začetku 19. stoletja je bilo obiskovanje gora domena posameznikov, v drugi polovici 19. stoletja pa se je začelo zanimanje za planinstvo večati. Leta 1872 je nastalo planinsko društvo Triglavski prijatelji, ki je postavilo nekaj koč in označilo maloštevilne poti, a ni nikdar zares zaživelo (3). Slovensko društveno delovanje na začetku ni uspelo, zato je nemško prebivalstvo v tedanjih večinsko slovenskih deželah leta 1874 ustanovilo podružnico DÖAV (Deutsche-Österreichischer Alpenverein). Njihov cilj je bil zgraditi čim več koč v slovenskih gorah (1). Nemci so bili tako prvi, ki so začeli z gradnjo planinske infrastrukture pri nas. Večinsko slovensko prebivalstvo je začela motiti izključno nemška prisotnost v slovenskih gorah, zato lahko nastanek SPD-ja leta 1893 delno pripišemo tudi tekmovanju med dvema nacijama. Temelje so že leto prej postavili Piparji iz Ljubljane, družba mladih planinskih navdušencev, ki jo je vodil Jožef Hauptman, prvi predsednik SPD-ja pa je bil Fran Orožen (8). SPD je hitro pridobival člane, posledično pa tudi moč (1). Že leto po ustanovitvi je SPD uspel zgraditi dve koči, in sicer Orožnovo kočico na Planini za Liscem (Pod Črno Prstjo) in Kocbekovo kočico na Korošici (4). V boj je posegel tudi Jakob Aljaž, ki je leta 1895 za pet goldinarjev kupil vrh Triglava in tam postavil stolp, leto kasneje pa je dal na Kredarici postaviti še planinsko kočico in tako utrdil položaj Slovencev (9). Slika 1: Orožnova kočica (Vir: Gore-ljudje, 2018.) Postopoma so bolj priljubljene med obiskovalci postale slovenske kočice. Med Nemci in Slovenci je potekal pravi boj za pridobitev gostov, po nekaterih virih naj bi člani SPD-ja ponekod tudi brisali nemške markacije na poteh (1). SPD je veliko dela posvetil načrtom za gradnjo in opremljenosti planinskih koč. Na začetku se je s tem ukvarjal Fran Kocbek, ki velja za enega izmed pionirjev slovenskega planinstva (8). Svoje poglede in planinske izkušnje je z ostalimi člani SPD-ja delil v Planinskem vestniku, ki je začel izhajati že leta 1895. Trdil je, da je kočice najbolje postaviti v bližini visokih

vrhov, na pomembnejših gorskih prehodih in razpotjih, v nižjih predelih pa na vrhovih in prehodih z lepim razgledom. Predlagal je, da se ob kočah izkopljejo vodnjaki, poudaril pa je tudi pomembnost pregleda terena pred začetkom gradnje in posvet z ljudmi, saj bi bile kočice brez obiska nesmiselne (1). K razvoju planinstva in z njim povezane infrastrukture so pomembno prispevali tudi Čehi, vendar je bilo njihovo organizirano delovanje na naših tleh kratko – potekalo je samo od leta 1897 do 1918. Število koč in dolžina poti v slovenskih gorah je stalno naraščala, do prve svetovne vojne je bilo ustanovljenih že 26 odsekov SPD-ja s skoraj 3500 člani. Po koncu vojne je več kot 10 odsekov ostalo zunaj meja, je pa SPD pridobil vse nemške kočice in tudi Češko kočico. Pred začetkom 2. svetovne vojne je SPD dobil mesto v izvršnem odboru Mednarodne planinske zveze, društvo je imelo že več kot 10.000 članov. Po vojni je bilo ustanovljeno Planinsko društvo Slovenije, ki se je leta 1948 preoblikovalo v Planinsko zvezo Slovenije. V nekaterih nekdanjih podružnicah SPD-ja v Celovcu, Trstu in Gorici so nastala samostojna slovenska društva. Leta 1951 je bilo ustanovljeno tudi Slovensko planinsko društvo v kraju Bariloče v Argentini (8). Planinska zveza Slovenije (v nadaljevanju PZS) je danes nevladna organizacija, ki povezuje 287 društev (planinskih, plezalnih, itd.) in šteje dobrih 55.000 članov, kar predstavlja približno 2,6 % prebivalstva Slovenije. Poslanstvo Planinske zveze je predstavljanje planinstva kot načina življenja, planinske vrednote pa so predstavljene v Častnem kodeksu slovenskih planincev. PZS skrbi za strokovno usposabljanje na področju planinstva (gorski vodniki, markacisti, alpinisti, trenerji in vaditelji športnega plezanja, itd.), hkrati pa pod njegovim okriljem delujejo tudi nekateri tekmovalni športi (turno smučanje, gorski teki, plezanje, itd.). PZS danes še vedno izdaja Planinski vestnik, ki velja za eno najstarejših slovenskih glasil, ustanovil pa je tudi lastno založbo (5).

Planinski objekti

Planinski objekt je skupni izraz za planinske kočice, bivake in planinska učna središča. V Sloveniji je trenutno registriranih 181 planinskih objektov (5). Objekti so običajno postavljeni na ali v bližini gorskih vrhov, na pomembnejših vozliščih planinskih poti ali na priljubljenih pohodnih točkah.

Planinske koč

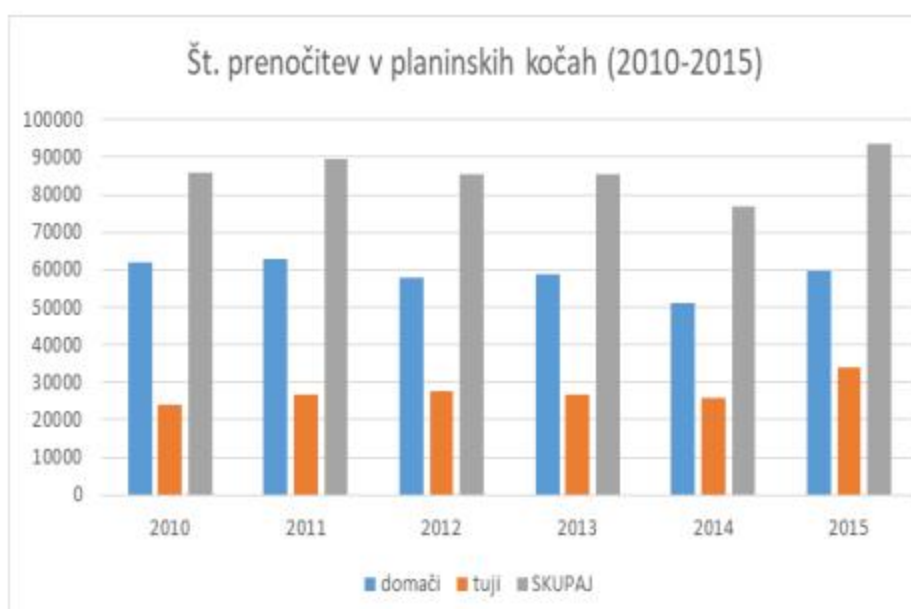
Planinska koč (tudi planinski dom) je objekt ali sklop objektov ki ima pridobljen status planinskega objekta s strani PZS-ja in je vpisan v register objektov PZS-ja, katerega namen je nuditi zavetje, prenočišče, gostinske in druge storitve planincem. Osnovni namen, poleg naštetih dejavnosti, je tudi nudenje obvestil o planinskih poteh in pomoč pri nezgodah (6). Planinska koč mora imeti sobe za nastanitev in ločen prostor za pripravo hrane in pijače ter stranišče za goste. Kategorizacija planinskih koč

Poznamo planinske koč I., II. in III. kategorije. Da je koč uvrščena v I. kategorijo, mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- nahajati se morana območju Julijskih Alp, Karavank, Kamniško-Savinjskih Alp ali Dinarskega gorstva,
- ni dostopna po javni cesti ali z žičniško napravo, ki je namenjena prevozu oseb,
- čas hoje od najbližjega izhodišča mora biti vsaj eno uro,
- oskrba koč ni mogoča z vozili po prometnicah, ampak se izvaja z nošnjo oseb, nošnjo na konjih, tovorno žičnico ali helikopterskimi prevozi.

V II. kategorijo se uvrščajo vse planinske koč, ki se nahajajo v visokogorju ali sredogorju, čas hoje od najbližjega izhodišča v zimskih razmerah mora biti vsaj eno uro, medtem ko v kopnih razmerah ni minimalnega pogoja dolžine hoje. Planinske koč III. kategorije so vse ostale koč, ki ne zadoščajo merilom za I. ali II. kategorijo (6). Planinske koč I. kategorije, ki so oskrbovane sezonsko, morajo imeti v času, ko niso odprte, zagotovljeno zimsko sobo, če je čas hoje do najbliž-

Slika 2: Prenočitev v planinskih kočah od leta 2010 do 2015

Vir: Statistični urad ..., 2018

jega prenočišča ali dostopa do izhodišča v dolini več kot dve uri. Zimska soba mora biti odklenjena oz. mora biti ključ na voljo vsakemu obiskovalcu. Zimske sobe so običajno manjši objekti poleg planinskih koč, ki v zimskem času nudijo zatočišče.

Gradnja in oskrba planinskih koč

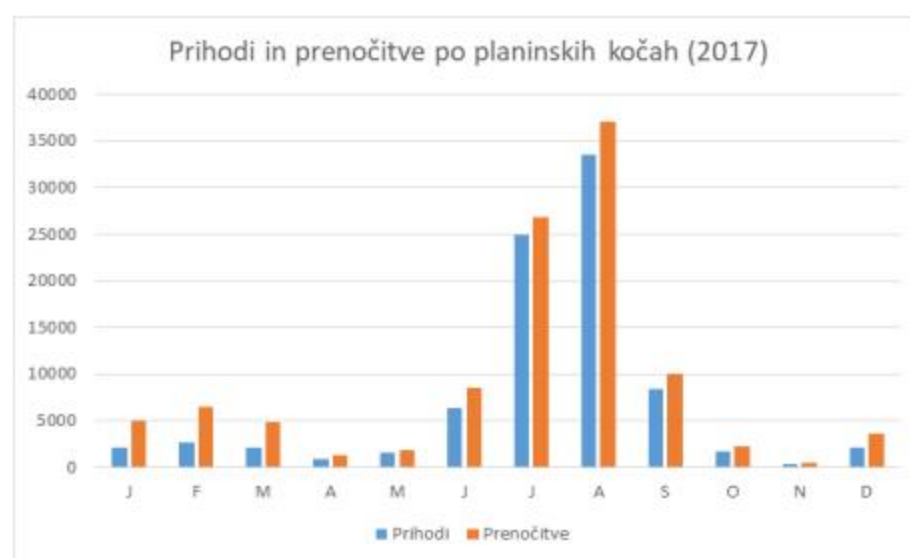
Pogosto pozabljamo, da je bila gradnja planinskih koč izredno težavna. Ves gradbeni material je bilo potrebno prinesiti na visoko nadmorsko višino, seveda brez pomoči tehnologije, kot jo poznamo danes. Težavnost gradnje koč v preteklosti dobro opiše primer gradnje koč na Kredarici. Les za koč so posekali v Krmi (1600-1700 metrov nadmorske višine), vendar pa je bilo do lokacije gradnje še 900 višinskih metrov (9). Novogradnje planinskih koč so danes redke. Deloma se je k temu ob koncu 80. let zavezal tudi PZS. V tistem obdobju je bil obisk izjemno velik, zato so omejili gradnjo novih planinskih koč (5). Prihaja pa zato do obnove koč. Večina materiala za obnovo koč danes v visokogorje prispe s helikopterjem, zato je delo nekoliko lažje. Tudi oskrba planinskih koč je bila sorazmerno težavna, saj so ves tovor prinesli nosači na ramah ali s pomočjo konjev. Tako so sproti dostavljali vse, kar so v koči potrebovali. V današnjem času je nošnja na ramenih ali na konjih skoraj povsem zamrla. Visokogorske koč oskrbujejo s helikopterji, ki ogromno tovora pripeljejo v eni sami vožnji. Slabost helikopterjev je to, da pridejo zelo redko, zato je porabo živil potrebno zelo pazljivo načrtovati za več tednov vnaprej, poleg tega pa se pri oskrbi s helikopterji onesnažuje gorska pokrajina. Ponekod (Komna, Roblekov dom) si zato, v skladu s trajnostnim ravnanjem, prizadevajo več tovora spet prenesti s pomočjo konjev.

Obisk planinskih koč

Ocenjuje se, da slovenske gore letno obiše okrog 1,5 milijona obiskovalcev. Planinske koč v Sloveniji pa imajo, vključno z bivaki, po podatkih PZS na voljo 7.400 ležišč, v skupno 181 objektih (5). Število ležišč se skozi celotno leto močno spreminja, saj je večina koč stalno odprtih le v poletni sezoni, med sredino junija in sredino septembra. Avgusta 2017 je bilo tako po podatkih SURS-a v slovenskih planinskih kočah na voljo 6.500 ležišč, novembra pa več kot polovico manj (3000). Metodologija število prenočitev je bilo med letoma dokaj kon-

stantno, in sicer okrog 85.000 letno. Odstopata leti 2014, ko je bilo opravljenih 76.955 nočitev, in leto 2015, ko je bilo zabeleženih največ prenočitev, in sicer 93.565. Leta 2017 je bilo po podatkih SURS-a zabeleženih 108.300 nočitev, kar pomeni, da se je število prenočitev napram letu 2010 povečalo za 26 %. Med obiskovalci prevladujejo slovenski gostje, ki so v izbranih letih opravili med 67% in 72% vseh prenočitev. V ostalih nastanitvenih objektih v Sloveniji je stanje ravno obratno. Slovenci namreč v povprečju opravijo okrog 35-40 % vseh prenočitev, tujci pa 60-65 %. V letu 2017 je bilo v planinskih kočah opravljenih 108.300 nočitev, kar predstavlja 0,9 % vseh nočitev v Sloveniji. Obisk slovenskih gora je izrazito sezonski. Med junijem in septembrom je bilo opravljenih 76 % vseh nočitev. V mesecu juliju in avgustu, na vrhuncu planinske sezone, je bilo opravljenih 61 % vseh letnih nočitev. V mesecu avgustu, ko je bilo prenočitev največ, so v planinskih kočah zabeležili kar 37.089 prenočitev, medtem ko je bilo najmanj prenočitev opravljenih novembra (420). Za poletne mesece je značilna krajša povprečna doba nočitev kot za zimske, znaša pa le nekaj več kot eno noč (1,1). Povprečna doba bivanja je tako tudi krepko nižja od slovenskega povprečja, ki znaša 2,6 noči (7).

Slika 3: Prihodi in prenočitve turistov v planinskih kočah, 2017

Vir: Statistični urad ..., 2018

Stanje in problemi v planinskih kočah

Sedanje stanje v planinskih kočah je zelo različno. Tiste, ki so obnovljene, nudijo veliko več udobja kot starejše in dotrajane planinske kočice. Velika razlika je tudi med kočami v visokogorju in tistimi, ki so dostopne z avtom. Danes planinske kočice upravljajo planinska društva, kar pomeni, da jih vzdržujejo, priskrbijo pa tudi osebje. Problem je pogosto pomanjkanje denarja za obnovo planinskih koč (3). Zelo različno je dožemanje ljudi, kaj bi morale planinske kočice imeti. Miheličeva (2016) je med

planinci preverila njihove zahteve glede udobja v gorah. Za nekatere je kočica že sama po sebi luksuz, saj omogoča zavetje in prenočevanje v gorah med napornimi turami. Za večino vprašanih je v kočah najbolj pomembna prijaznost osebja, poleg tega pa tudi red v koči, ki veleva mir med 22.00 in 5.00. Glede ponudbe hrane si želijo čim bolj preproste jedi (na žlico), iz sveže pripravljene sestavin, čim manj pa zamrznjene hrane. Načeloma obiskovalci koč ne zahtevajo tušev, so pa te dobrodošli, če se v gorah zadržijo več nočitev zapored.

Zaključek

V Sloveniji je tradicija gradnje in vzdrževanja planinske infrastrukture zelo bogata. Ob koncu 19. in začetku 20. stol., ko je današnje slovensko ozemlje spadalo pod Avstro-Ogrsko monarhijo, je bila gradnja objektov in poti pomembna predvsem z vidika označevanja slovenskega etničnega prostora. Vsekakor ima zato planinstvo med Slovenci še danes poseben pomen. Na to kaže tudi dejstvo, da je v različnih planinskih društvih, ki skrbijo za vzdrževanje planinske infrastrukture, še vedno dejavnih več kot 55.000 prostovoljcev. Danes je planinska infrastruktura zelo obremenjena, obisk gora pa se še povečuje. Planinske kočice in bivaki so praviloma dokaj stari, zato moramo smiselno načrtovati njihovo prenovu v bližnji prihodnosti in s tem ohraniti bogato kulturno-zgodovinsko dediščino naših prednikov. Čeprav je svet podvržen hitri modernizaciji, se moramo kritično vprašati, kakšen naj bo razvoj planinske infrastrukture v prihodnosti. Ali si res tudi v gorah želimo pospešene gradnje in modernizacije?

Viri in literatura

- Gabrič, A., 2016. Koče slovenskega planinskega društva do leta 1900. *Klio*, 15, 1, str. 33-38. URL: https://ishaljubljana.weebly.com/uploads/2/5/6/4/25647117/klio_15_%C5%A1t._1.pdf (Citirano 27. 3. 2018).
- Gore-ljudje. 2018. URL: <http://www.gore-ljudje.net/informacije/132375/> (Citirano 28. 11. 2018).
- Mihelič, Z., 2016. Stanje in smernice naših planinskih koč. *Planinski vestnik*, 116, 5, str. 4-7 URL: http://www.planinskivestnik.com/files/File/PV_2016_05.pdf (Citirano 2.4.2018).
- Mikša, P., 2013. Alpinizem na Slovenskem. Doktorska disertacija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, 237 str.
- Planinska zveza Slovenije. 2018. URL: <https://www.pzs.si/> (Citirano 24. 3. 2018).
- Pravilnik o planinskih kočah, bivakih in planinskih učnih središčih. 2018. Planinska zveza Slovenije. URL: https://www.pzs.si/javno/gk_dokumenti/gk_pzs-pravilnik-koca_bivak_pus_2017.pdf (Citirano 25. 3. 2018).
- Statistični urad republike Slovenije. Prihodi in prenočitve. 2018. URL: <http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/24> (Citirano 3. 4. 2018).
- Strojin, T., 2009. Zgodovina slovenskega planinstva. Radovljica, 503 str.
- Škodič, D., 2016. Od skromne lesene kočice do gorskega hotela. *Planinski vestnik*, 116, 6, str. 4-8. URL: http://www.planinskivestnik.com/files/File/PV_2016_06.pdf (Citirano 2. 4. 2018).
- Slovenije, 57, str. 1-222.

21. GEOGRAFSKI RAZISKOVALNI TABOR V ZASAVJU Iz temnega rudarstva v zeleno prihodnost

Slika 1: Zaključek družbenogeografske ekskurzije na revitaliziranih območjih (foto: Klara Čevka).

Kdaj: **7.–15. julij 2018**

Kje: **občine Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi**

Koliko: **19**

Društvo mladih geografov Slovenije je letos organiziralo 21. geografski raziskovalni tabor, ki je potekal od 7. do 15. julija 2018 v Zasavju, natančneje na območju občin Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi. Moto tabora se je glasil Iz temnega rudarstva v zeleno prihodnost. Poleg štirih organizatorjev se ga je udeležilo še 15 študentov geografije s Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Prvi dan popoldne smo se vsi sodelujoči na taboru zbrali v Podružnični osnovni šoli Alojza Hohkrauta v središču Trbovelj, ki je za naslednji teden postala naš dom. Sledil je geografski spoznavni večer, ki ga je zmotilo le spremljanje nogometnih tekem na svetovnem prvenstvu v Rusiji.

Drugi dan tabora smo začeli spoznavati proučevalno območje skozi fizičnogeografsko ekskurzijo pod vodstvom profesorja dr. Karla Natka. Iz doline Save smo se odpravili do naselja Dobovec, kjer smo pustili avtomobile in se peš povzpeli na vrh Kuma. Med potjo, predvsem pa na samem vrhu smo poslušali o geomorfoloških, geoloških, bioloških in pedoloških značilnostih o zasavski regiji. Posebna pozornost

je bila seveda namenjena posavskim gubam, s čimer smo se ukvarjali tik pred malico na najvišji točki Zasavja. Nazaj grede nas je pot vodila skozi Čebulovo dolino, koder smo se vrnili do Dobovca, od tam pa v Zagorje, kjer smo ekskurzijo zaključili na lokaciji saniranega plazu na jalovišču Ruardi.

Slika 2: Uživanje ob razgledu na vrhu Kuma (foto: Klara Čevka).

Tretji dan je potekala družbenogeografska ekskurzija, kjer smo pozornost preusmerili na nekdanje premogovništvo, po katerem je Zasavje najbolj prepoznavno. Sprva smo si ogledali rudarska stanovanja v rudarski koloniji Njive v središču Trbovelj, ki je del razstave Zasavskega muzeja. Sledil je ogled Rudnika Trbovlje-Hrastnik, v katerem smo se zaradi iztirjenega vlaka zadržali dalj časa od predvidenega. Po končanem ogledu rudnika je vodenje ekskurzije prevzel profesor dr. Simon Kušar, ki nas je najprej odpeljal

do Termoelektrarne Trbovlje. Tam smo spoznali, kakšne spremembe je družbi prineslo zaprtje rudnika, na katerega se je navezovalo še veliko dodatnih dejavnosti. Ekskurzijo smo zaključili na revitaliziranih območjih v okolici naselja Praprotno in kopa Ojstro.

Slika 3: Skupinska slika s Perkmandljcem (foto: zaposleni v rudniku Trbovlje-Hrastnik)

Od ponedeljka do petka je delo potekalo v sklopu štirih delavnic, vsaka posebej se je ukvarjala s tematiko, aktualno za proučevano območje. Prva delavnica se je osredotočila na dnevno mobilnost prebivalcev Zasavja. Udeležence je zanimalo predvsem, kam prebivalstvo dnevno migrira, da opravi različne (prostočasne) storitve, ter kje se zaposluje in šola, saj so predpostavljali, da se zaradi pomanjkanja delovnih mest v regiji mnogo takšnih opravil opravi tudi zunaj nje. Uporabljena metoda pridobivanja podatkov je bil anketni vprašalnik, ki je bil večinoma sestavljen že pred začetkom tabora in je bil v času tabora dostopen na spletu. Člani delavnice so pridobili 250 odgovorov, z njihovo pomočjo pa je bilo ugotovljeno, da prebivalci Občine Zagorje migrirajo predvsem proti Ljubljani, Občine Hrastnik pa proti Celju. V primeru Občine Trbovlje sta omenjeni mesti precej bolj enakovredno zastopani. Vse tri občine so se izkazale za območja, kjer za vse človekove potrebe ni poskrbljeno, saj se prebivalci večinoma vozijo na delo ali v trgovino tudi zunaj regije.

Tema druge delavnice so bile spremembe poškodovanosti gozdov zaradi deindustrializacije, ta tema je bila nekoliko bolj usmerjena v uporabo geografskih informacijskih sistemov. Študentje so se osredotočili na spremembe poškodovanosti gozdov v zadnjih desetletjih, ki so jih spremljali tako, da so opravili

analizo satelitskih slik izbranega površja. V okviru hiperspektralnih posnetkov s satelitov tipa Landsat so študentje lahko izračunali vrednosti NDVI (normiran diferencialni vegetacijski indeks) za daljše obdobje. Da delo ne bi bilo samo kabinetno, so se študentje odpravili tudi do zasavskih gozdarjev, s katerimi so se pogovorili o izsledkih svoje raziskave in njihovem mnenju o opaženih spremembah v zasavskih gozdovih. V preteklosti močno poškodovana območja so si ogledali tudi na terenu, kjer so ugotovili, da močno poškodovanih dreves, ki na določenih območjih v preteklosti že niso rasla, dejansko ni več. Najde se le še ostanke pogozdovanja, do katerega je zaradi »požgane« vegetacije prišlo v 1980. letih. Takšne rezultate so potrdile tudi satelitske slike, ki so dokazovale, da je do večjih sprememb prišlo predvsem na območjih, ki so bila v preteklosti popolnoma degradirana zaradi rudarstva in na katerih je bilo opaženo močno pogozdovanje.

Tretja skupina se je ukvarjala z osamelim krasom v Zasavju. Tega najdemo v številnih predelih Slovenije, vendar je v raziskovanju pogosto zapostavljen. V Zasavju ga najdemo predvsem v više ležečih delih hribovja, kjer se pojavljajo karbonatne kamnine, ki so bile premaknjene zaradi tektonike in erozije. Cilj delavnice je bil opredeliti osameli kras in s študijo zasavskega primera poskusiti opisati vlogo, ki jo osameli kras igra v različnih slovenskih regijah. Študentje so poskusili sistematično opisati osameli kras in identificirati vse kraške geomorfološke elemente takšnega površja, pri čemer so si pomagali predvsem s terenskim delom. Med pripravami na terensko delo pa so študentje poizkusili tudi avtomatsko klasifikacijo geomorfoloških oblik s pomočjo geografskih informacijskih sistemov. Skupina je ugotovila, da je osameli kras zelo težko natančno opredeliti, saj se na različnih območjih pojavlja v različnih pojavnih oblikah. Kljub temu se je na različnih kraških območjih znotraj treh proučevanih občin pojavljal kras, ki je tvoril značilne kraške površinske oblike; predvsem vrtače, našli pa so tudi zatrep, velike skale, ki so posledice kraškega reliefa in podobno. Ugotovili so, da so jame na tem območju majhne.

Revitalizacija degradiranih površin v Zasavju je bila tema zadnje delavnice, v okviru katere so si udeleženci ogledali območja, za katera se je v preteklih izvedenih raziskavah ugotovilo, da so izgubila

svojo prvotno funkcijo – to so t. i. funkcionalno degradirana 'razvrednotena' območja (FDO). Takšnih površin je na območju zasavskih občin veliko, kar je predvsem posledica industrijsko-rudarske preteklosti in propada te dejavnosti v regiji. Za pregledana degradirana območja so udeleženci delavnice podali predloge za novo namembnost površin in objektov, da bi se ta zopet začela dejavno uveljavljati. Natančneje je bilo pregledanih 44 lokacij, ki so se raztezale od Čemšeniške planine do Hrastnika. Predlogi študentov so temeljili na izsledkih ankete, ki jo je izvedla delavnica o mobilnosti prebivalcev Zasavja. Iz anket so razbrali, kaj prebivalci potrebujejo, kaj pogrešajo in katere storitve in dejavnosti si želijo v svoji bližini. Predlogi študentov so bili zasnovani tudi na primerih dobrih praks iz Slovenije in tujine. Za šest konkretnih lokacij so udeleženci delavnice podali natančnejše predloge za ponovno uporabo trenutno degradiranih območij.

Za zaključek geografskega tabora so bili izsledki vseh delavnic predstavljeni na javni predstavitvi, ki je potekala v soboto v Mladinskem centru Zagorje ob Savi. Da ne bi bilo raziskovalno delo edino, kar bi udeleženci odnesli s tabora, smo si prosti čas zapolnili na druge načine. Ko smo bili v šoli, v kateri smo bili nastanjeni, smo obdarovali skritega prijatelja in na enak način prejeli darila, nasmejali smo se ob posrečenih izjavah, prebranih v taborskem dnevniku Novice iz 3 krasnih, in glasovali za Knapa dneva. Novice iz 3 krasnih so izhajale vsak dan zjutraj in so obravnavale aktualne dogodke tabora. V novicah so udeleženci puščali sporočila za svojega skritega prijatelja in izjave, ki so se nam najbolj vtisnile v spomin. Objavili smo tudi slike iz prejšnjega dne, zanimive

prispevke in povzetek prejšnjega dne. Udeleženci so vsak dan glasovali za Knapa dneva, to je bila oseba, ki je na udeležencih pustila najboljši vtis. Knap dneva je bil vsak dan drug udeleženec, vsak knap pa je bil tudi obdarjen. V petek, 13. julija, smo si ogledali Steklarno Hrastnik, ki predstavlja enega največjih naslednikov industrijske preteklosti regije, hkrati pa je tovarna tudi eden večjih zaposlovalcev v regiji. Že pred tem pa smo v baru ob nogometnem igrišču kluba Rudar pospremili pot Francije in Hrvaške v finale svetovnega prvenstva v nogometu. Verjetno ni treba posebej poudariti, da so predvsem ob uspehu kockastih nekateri prebivalci Trbovelj padli v evforijo.

Klara Čevka

klara.cevka@gmail.com

Adam Gabrič

adam.gabric@gmail.com

Slika 4: Presenečenje za udeležence, obisk steklarne Hrastnik (foto: vodička po steklarni).

SLOVENIJA OMEJILA VZPON NA TRIGLAV

Borut Peršolja

borut.persolja@guest.arnes.si

Kategorija: zanimivosti

Ključne besede: zanimivosti, Triglav, pohodništvo

Mojstrana, Stara Fužina, Trenta, 27. julija – Slovenija je v četrtek za nedoločen čas omejila vzpon na najvišji slovenski vrh Triglav. 2864 metrov visok očak je namreč preoblegan, poleg tega pa se nanj poskušajo povzpeti tudi neustrezno opremljeni in neizkušeni pohodniki (po izjavah očitvidcev so med njimi tudi številni člani nekaterih planinskih društev, ki so včlanjena v PZS /Pohodniška zveza Slovenije/). Po oceni državnih oblasti v odhodu ta dejavnika predstavljata »resno tveganje za javni red in mir«.

Slika 1: Avtor članka v družbi Triglava. (Foto: Mateja Peršolja).

Slika 2: Dvoglav. (Foto: Borut Peršolja)

POZIV K HITREMUKREPANJU

V občinah Bohinj, Bovec in Kranjska Gora so, ob vednosti uprave Triglavskega narodnega parka, pojasnili, da se je država zganila na njihov poziv in da je bil ukrep, ki se nanaša na priljubljene zelo zahtevne plezalne planinske poti, ljubkovalno poimenovane Triglavska magistrala, nujen zaradi »zelo resnega tveganja za javni red in mir« v smislu varnosti v gorah in zmanjšanja onesnaževanja gora, poroča Slovenska pohodniška agencija (SPA).

Skladno z ukrepom, ki ga je na dopisni seji (na priljubljenih počitniških razglednicah z motivi gora) sprejela slovenska vlada v odhodu in ki bo v veljavi do nadaljnjega (vsekakor pa do konca pogajanj koalicijske vlade v prihodu), se lahko na najvišjega slovenskega očaka povzpnejo le tisti, ki imajo:

- rezervirano prenočišče v planinskih kočah (v nadaljevanju so našteje glede na absolutno nadmorsko višino): Aljažev dom v Vratih (1015 m), Vodnikov dom na Velem polju (1817 m), Koča na Doliču (2151 m), Dom Valentina Staniča pod Triglavom (2332 m), Dom Planika pod Triglavom (2401 m), Triglavski dom na Kredarici (2515 m),

- plačano članarino PZS za leto 2018 in

- plačano pavšalno turistično takso pri pristojnem občinskem organu.

(Opomba: Vsi trije pogoji morajo biti izpolnjeni sočasno in brezpogojno. Zgornji pogoji ne veljajo za tradicionalne pohode nakladnih domačijskih dnevnikov.)

POSLEDICE NEPREMIŠLJENEGA POHODNIŠKEGA TURIZMA

Oblast se sooča s porastom pohodnikov z vsega sveta, ki sledijo neustavljivemu klicu **I feel Slovenija**, in ki se med poletno sezono želijo povzpeti na Triglav. Med njimi so tudi taki, ki za vzpon nimajo zadostnih izkušenj in opreme, niti pohodniškega, kaj šele ustreznega gorniškega znanja. Med drugim so lani preprečili vzpon slovenskemu paru, ki se je želel na vrh povzpeti s še nerojenimi trojčki (nekateri mediji poročajo tudi o dvojčkih + 1). Župani vseh treh triglavskih občin (razen županov Bovca, Bohinja in Kranjske Gore) so zato v odgovor napovedali denarne vzpodbude za tiste, ki bi se na pot do vrha podali brez primerne osebne gorniške tehnične opreme, kot so denimo kranjskogorska pašeta kekec, bohinjska zaseka in trentarski sir.

Slika 3: Starec, ki so ga letos na silo pomladili. (Foto: Borut Peršolja)

Slika 4: iskanje notranjega mitu v zunanjem hladu Kredarice. (Foto: Borut Peršolja)

CELOVIT NABOR INTERVENTNIH UKREPOV

Župani omenjenih treh občin pa niso želeli komentirati vladnih strokovnih izhodišč, ki so v intenzivni, poletni medresorski obravnavi vseh pristojnih ministrstev, nevladnih organizacij in Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA) (in smo jih iz zanesljivih virov, ki niti približno niso blizu Triglavskemu narodnemu parku, pridobili in jih objavljamo v celoti – izhodišča so žal neelektorirana):

- v triglavskih planinskih kočah razglasiti cilj ničelne ekonomske rasti; prihodki morajo pokrivati stroške, morebiten presežek se vrača nazaj v kočo,
- po zgledu drugih alpskih držav, članic Evropske unije, v planinskih kočah ukiniti plačilo davka na dodano vrednost; gre samo za tiste planinske kočice, ki so dostopne zgolj in samo peš, razliko pa morajo planinske kočice namensko porabiti samo za njihovo vzdrževanje in trajnostno delovanje/oskrbo,
- v triglavskih kočah ukiniti članski popust PZS za prenočevanje, slednji velja le za organizirane in vodene skupine mladostnikov in mladih v planinskih društvih,
- prednost pri prenočevanju imajo organizirane in vodene skupine planinskih društev in vodene skupine

licenciranih gorskih vodnikov,

- uvesti ciljno specializacijo triglavskih planinskih koč: na primer Dolič (za družine; najlažji dostop iz Trente), Planika (za večje organizirane skupine), Kredarica (visokogorski hotel za vsakogar in za vse),
- v vseh triglavskih kočah uvesti enak dnevni režim strežbe hrane: namesto celodnevnega restavracijskega polnega servisa z večstranskega gostilniškega menija (v treh jezikih), strežba (enake) večerje natančno ob 18. uri (polpenzijska ponudba),
- dolgoročno (podobno kot sta se uveljavili učinkoviti akciji Odnosimo smeti v dolino in Za prenočevanje uporabljajte lastno rjuho) začeti s kampanjo kakovostnega in doslednega prehranjevanja v planinski koči (in zmanjšanja s seboj v nahrbtniku prinesene hrane), s čimer se razbremeni hodilni napor hoje in se s tem približa idealu slovenskega vrhunskega alpinizma (hitri vzponi in s čim manj opreme – *light and fast*),
- vsaj eno zelo zahtevno plezalno planinsko pot na Triglav celovito urediti na sodoben način, ki v vzponu in spustu ob hoji omogoča tudi plezanje ter dosledno in učinkovito rabo samovarovalnega sestava (čelada, plezalni pas, samovarovalni komplet),
- dosledno ukiniti vso legalno in nelegalno komercialno ponudbo na območju vrha Triglava,
- prepovedati organizacijo vseh komercialnih prireditev v triglavskih planinskih kočah, ki se jih udeleži več kot en običajen avtobus obiskovalcev.

O dogajanju na Triglavu bomo sproti poročali tudi v prihodnje.

(Skoraj znanstvenofantastični spis kot odziv na stanje na območju Triglava ter dejansko novico Slovenske tiskovne agencije, da je Francija omejila vzpon na Mont Blanc, STA, 15. 7. 2018.)

PO POTEH PAVLE JESIH

Povzetek

Pavla Jesih je bila ena najboljših alpinistk v času med obema vojnama v svetovnem merilu. Preplezala je najtežje smeri slovenskih Alp, mnoge kot prva. Rodila se je leta 1901 v Ljubljani v podjetniški družini. Njeno blestečo plezalno kariero je končal skoraj usoden padec leta 1934, po katerem nekaj časa ni mogla plezati, zato je postala podjetnica in odprla svojo verigo kinematografov. Imela jih je v Celju, na Ptuju, na Dobrni in v Ljubljani. Vodila jih je zelo uspešno, spretna pa je bila tudi tehnično, saj je izumila svojo napravo za podnaslavljanje. Med vojno ji je vse kinematografe razen ljubljanskega zaplenil nemški okupator. Aktivno je sodelovala v narodnoosvobodilnem boju. Takoj po koncu vojne, poleti 1945, je s plezalskim tovarišem preplezala takrat še neosvojeni triglavski steber, kar je bilo njeno zadnje veliko plezalsko dejanje. Po drugi svetovni vojni so ji zaplenili kinematografe še v socialistični Jugoslaviji. Pozneje so jo pred sodiščem narodne časti obtožili kolaboracije in drugih težkih obtožb, in sicer zaradi medvojnega obranovanja njenega ljubljanskega kina. Nič ni pomagalo njeno sodelovanje s partizani. Obsodba jo je zelo potrla, tako osebno kot finančno. Do smrti 1976 je živela v osami in umaknjena iz javnega življenja. Njena izjemna življenjska zgodba in pomen njenih plezalnih uspehov se obuja šele v zadnjih letih.

Uvod

Naj uvedem tale članek z mantro v stilu »človek je bil vedno povezan z naravo okrog sebe«. Nekako se mi zdi, da je bila ta povezava v deželah, kjer vlada za človeško prav manj udobno podnebje in kjer kraljujejo vršaci, vedno močnejša. Ljubezen do zemlje, strahospoštovanje do gora. Prve alpinistične vzpone v 19. stoletju je navadno pospremil komentar v stilu »gora ni nora, nor je tisti, ki gre gor«, in naši gorniki niso bili deležni nič kaj več razumevanja. Plošča se je kmalu obrnila, postali so junaki, vzor volje, sčasoma so gore postale tudi poligon za nacionalno povezovanje. Tale številka geografske revije je posvečena goram, ki pa niso samo kamena gmota, vsaj zame ne, ki ne prihajam iz geografske stroke. Gora je imela vedno svojo moč, pod goro in na gori se je dogajala zgodovina in ta je rodila zgodbe. Zgodbe pa so lahko sladke, grenke ali pa kar oboje. Tale članek bo govoril o eni takih kisl-sladkih zgodb. O ženski, ki je spoštovala in ljubila gore,

ki so jo gore usodno zaznamovale, ji kalile in skalile voljo. Gre za eno največjih alpinistk na svetu v času med obema vojnama in hkrati eno najiznajdljivjših slovenskih podjetnic tistega časa – Pavli Jesih.

Slika 1: Špik (2472 m) v Martuljkovi skupini. Najljubša gora Pavle Jesih. Leta 2014 so tod raztrosili njen pepel, to je bila njena želja. (Vir: Wikimedia Commons)

Do vojne

Poglejmo torej Pavlino življenjsko pot, kakor jo je vodila do konca 2. svetovne vojne. Pavla se je rodila 10. maja 1901 na Rudniku, ki je bil tedaj še pri Ljubljani, danes pa je znotraj nje. Njeno pravo ime je bilo Pavlina Marija. Bila je prvi otrok Jakoba Jesiha in Marije (materin dekliški priimek je bil Avbelj). Imela je tri brate, Julija, Jakoba in Alojzija, ter sestro Marijo. Družina je imela v lasti uspešno mersarsko podjetje in je bila premožna. Oče je svojim otrokom privzgal podjetniško žilico, kot kaže zelo uspešno. Večkrat je govoril, da ima od vseh svojih »sinov« Pavlo najrajši, že takrat je bila pridna, razgledana. Od Pavle dve leti mlajši Jakob se je prvi osamosvojil in prevzel podjetje. Pavla je končala dekliško šolo v Mladiki in še nekaj časa pomagala doma, delala je kot natakara, prodajalka, poslovodkinja. Brez gora bi Pavla verjetno živela povsem navadno življenje ženske iz premožne družine ...

Vzponi, padec in zadnji vzpon

Kaj je mlado Pavlo vleklo v gore? Morda je bil kriv pogled z družinske domačije na Barju, ki ji je dan na dan razkrival Julijske vršace. Morda se je takrat prvič uprla kalupu, v katerega jo je hotela spraviti družinska mesarska tradicija. Mogoče je sledila ideji Klementa Juga, ki se je takrat upiral nemški dominanci v slovenskih gorah, in se je kot mnogi drugi intelektualci čutila poklicana, da se loti plezanja. Ugoden gmotni položaj ji je omogočil prve, izletniške pobege v gore, kmalu pa je to postala njena največja življenjska strast.

Slika 2: Pavla Jesih z Jožo Čopom. (Vir: Arhiv Kinodvora v Ljubljani)

Njen prvi resni vzpon se je pričel 5. avgusta 1926, bila je članica ljubljanskega alpinističnega kluba Skala (član istega kluba je bil svoj čas tudi dr. Klement Jug). Ponos na društvo je izkazovala s tem, da je več svojih plezalnih smeri poimenovala »skalaška smer«. Skupaj z drugo uspešno slovensko alpinistko Miro Marko Debelak, dr. Stanetom Tominškom in Tonetom Guerro je kot prva preplezala težavno varianto triglavske severne stene med dolgo in kratko nemško smerjo skozi Okno. Leto pozneje, 17. julija, je z Jožo Čopom, dr. Tominškom in Danilom Martelancem osvojila severozahodno steno Škrlatice. V enaki navezi 27. avgusta istega leta severozahodni raz Male Mojstrovke. Leta 1926 je z Guerro, Skurnikom in Edom Držajem opravila drugo ponovitev direktne smeri v severni steni Špika, ki sta jo leto poprej avgusta v hudi konkurenci laških in avstrijskih alpinistov kot prva preplezala Mira Marko Debelak in dr. Tominšek. Dne 21. avgusta z Jožo Čopom in dr. Miho Potočnikom severno steno Jalovca in z istima 11. septembra 1927 vzhodno steno Frdamanih polic. To so njeni prvi vzponi, v letih, ki so sledila, pa se

prvenstveni vzponi po številu in težavnosti kar vrstijo, zato jih tu navajam kar po alinejah za vsako leto:

- 1) 1928 – 25. 6. severna stena Široke peči (z Jožo Čopom in dr. Miho Potočnikom), 16. 7. (z dr. Miho Potočnikom), 16. 7. severna stena Debele peči (z dr. Miho Potočnikom).
- 2) 1929 – od 9. do 13. 8. Skalaška smer v severni triglavski steni (z Milanom Gostišo), to smer je pred njo neuspešno skušalo preplezati 15 (!) navez, poleti tudi severozahodna stena Tošca (z Milanom Gostišo).
- 3) 1930 – 25. in 26. 7. Jugov steber v zahodnem delu severne triglavske stene, tj. steber, kjer se je 1924 smrtno ponesrečil Klement Jug.
- 4) 1931 – 8. 7. desni »skalaški« steber Škrlatice (z Jožo Lipovcem), 18. in 19. 7. severozahodna stena Rakove špice (z Mirkom Kajzljem in Jožo Lipovcem), 2. 8. severna stena Šite v Planici (s Kantetom in Kvedrom), od 18. do 21. 8. osrednji »skalaški« steber v severni steni Špika (z Lipovcem), plezala sta kar 36 ur, Špik je bil Pavlina najljubša gora.
- 5) 1932 – 30. 7. severna stena Kukove špice (z Jožo Lipovcem), 11. in 12. 8. severna stena Travnika v Planici (z Jožo Lipovcem).
- 6) 1933 – od 5. do 7. 7. severna stena Rogljice (z Jožo Lipovcem),
- 7) 1934 – 18. 8. severna stena Velike Mojstrovke (z Jožo Lipovcem, padec). Hud padec leta 1934 ji je za več kot desetletje preprečil alpinistične podvige. Hudo si je poškodovala roko, nogo in utrpela notranje poškodbe. Prestala je zahtevno operacijo rekonstrukcije kolena. Našla si je novo strast – kino – o kateri pa bo več govora v naslednjem poglavju. Vseeno je v letih rehabilitacije ostala zvesta planinstvu kot publicistka in navduševalka mladih v društvu, veljala je za junakinjo. Planinski vestnik je o nesreči poročal takole: *Nesreče: Našo odlično plezalko, gdč. Pavlo Jesih, je 18. avgusta zadela nesreča. S Tovarišem Jožetom Lipovcem je plezala po novi smeri v steni med Veliko Mojstrovko in Travnikom. Ko sta bila že kakih 300 m v steni in sta skušala preplezati neko navpično mesto, sta se Pavli izdrla oba klina, s katerima se je zavarovala; padla je kakih 30 m globoko in si je desno nogo in ramo poškodovala tako, da je obležala. Padec je omilil Lipovec z vrvjo. Ko je tovarišico za silo obvezal in dobro osigural, je hitel obvestiti reševalne ekspedicije in sorodnike. Prihodnji dan so reševalci spravili Pavlo na Vršič, od koder jo je oče z avtom odpeljal v Ljubljano. Ves čas je kazala izreden pogum; ta ji bo — o tem smo prepričani — tudi mnogo po-*

magal, da bo čim prej zopet stala na trdnih nogah. Alpinistična mladost je Pavlo izklesala kot osebnost. S pomočjo plezalskih kolegov se je v duši osvobodila družinskih spon, vendar to ne pomeni, da je na gore gledala v maniri romantike in bežala iz mestnega načina življenja. Prav plezalski podvigi so utrdili kot brezkompromisno in samozavestno samsko žensko, ki so ji moški le prehodni spremljevalci – tako v steni kot v ljubezni. Tudi sicer veljajo plezalci za osebe, ki se v klasičnih ljubezenskih zgodbah ne počutijo najbolje, najbrž je pri Pavli k temu pripomogla tudi zanjo nesrečna zveza z Milanom Primožičem. V steni je soplezalce pogosto menjavala, ni pustila, da bi se je kdo naveličal, preden bi se ona njega. Morda je s tem čuvala svojo ranljivost in mehko, kdo bi vedel. Tudi sicer je v navezah veljala za najbolj zagnano, z željo po dominanci. Nekaj sivih las je povzročala tudi tedanjim reševalcem, imela je navado pogosto bivakirati v steni, tako sploh po par dni niso vedeli, ali potrebuje pomoč. Strokovnjak za zgodovino športa dr. Batgelj je zapisal: »V tekmovalnem alpinizmu je uživala, v njem si je gradila tudi ponos. Zato je bila od njega odvisna.« Zadnji izjemni Pavlin vzpon se je plezal 1945, ko sta z Jožo Čopom preplezala Osrednji steber v triglavski steni (danes Čopov steber), zadnji neosvojeni cilj te

Slika 3: Pavla v steni leta 1945. (Vir: E. Skubic, 2015)

stene. Izjemnost tega vzpona še dodatno podžiga njuna starost (on je imel tedaj 52, ona 44 let) in njuna skromna opremljenost (18 izposojenih klinov). Tudi Čop je bil izjemen slovenski alpinist, bil je manj premožen od Jesihove, iz delavske družine. Večina alpinistov tiste generacije je bila iz vrst premožnih intelektualcev, Čop pa delavec, železar, menda tudi robatejši po karakterju, močan zaradi vsakdnjega fizičnega dela. Za Pavlo je bil edini, čigar nasvete je upoštevala in mu občasno pustila voditi v steni. Čop je grajal njen odnos do varovanja, saj je nekako verjela, da se ji nič ne more zgoditi, če ji ni namenjeno, in je privezovanje navadno zavlačevala, kolikor je le bilo mogoče. Leta 1922 je Čop z Janezom Kvedrom preplezal severno triglavsko steno, potem pa celo življenje ostal zvest goram. Bil je eden prvih slovenskih alpinistov, ki so plezali tudi pozimi. Plezalski par se je 26. junija odpravil v severno steno. Začela naj bi na Zimmer-Jahnovi smeri, nadaljevala po Zlatorogovih policah in nato napadla osrednji steber. Tri dni sta plezala na tem stebru in prišla do izbokline, ki pa je Pavla ni več mogla premagati, delno zaradi utrujenosti delno zaradi premalo klinov. Zmenila sta se, da bo Čop skušal izplezati sam, se spustil v Vrata in vrnil z reševalci. Proti večeru tretjega dne mu je uspelo v neugodnih razmerah izplezati, prenočil je na Plemenicah in se ob svitu spustil po Bambergovi poti. Pred Aljaževim domom je zagledal nosilnice, s katerimi so ju s Pavlo tisti dan nameravali priti reševat. Dolinci so bili v skrbeh zaradi njune dolge odsotnosti. Čop je počival komaj uro in se že vrnil z reševalci v Steno. Prenočili so nekoliko nad Plemenicami, dan pozneje pa so priplezali v bližino Jesihove. Tu pa napeta zgodba pride do spornega trenutka. Pavli se je ves čas očitalo, da ni izplezala sama. Leta 1995 je tik pred smrtjo eden izmed tedanjih reševalcev zapisal svoje pričevanje o reševanju Pavle Jesih, bil je to Jože Štolcar, zadnja živa priča. Njegov zapis povzemam v naslednjih vrsticah. Treba je vedeti, da se je zapisano v naslednjih stavkih dogajalo takoj po vojni 1945, napetost in revolucija sta še bili v zraku, kar se tudi čuti iz Štolcarjevega zapisa. Štolcar je na dan pričetka reševanja prišel na Aljažev dom, ki je bil sicer odprt, a zaradi vojne že dlje časa neoskrbovan. Ko je vstopil, sta bila tam Tomaž Ravhekar in Janez Gorjanc, oba reševalca, oba sta delala v jeseniški železarni (kot Čop). Štolcar ni bil nič od tega, pa vseeno dober alpinist. Problem triglavskega stebra je takrat želelo rešiti več plezal-

cev, eden izmed njih, sicer politični funkcionar novega režima, je v dom prišel tudi tisti večer. Čudil se je, da fantje niso na delovnih mestih, po njegovem Čop in Jesihova sploh nista rabila pomoči, in komaj so ga prepričali, da so ostali. Prenočili so torej, dan pozneje, tik preden so nameravali začeti iskanje, je v dom vstopil do kože premočeni Čop. Isto jutro so iz gore zaslišali neznan strel. Čop se je za silo okrepčal in se z Gorjancem ter Ravhekarjem odpravil proti Pavli. Štolcar je prišel pozneje sam za njimi. Zaradi megle je sledil stopinjam, ki pa so žal vodile v Trento. Jutranji strel je pripadal lovcu, ki je takoj po vojni prijel za besedo partizane, ki so v Trentu v zameno za podporo obljubili prosti lov po vojni. Prav zaradi tega strela je Pavla morala še eno noč preživeti v steni. Bil je sončen dan in naposled so se našli. Čop jim je pokazal, kje so izplezali. Klicali so Pavlo, pa se ni oglasila. Noč jih je ujela. Naslednji dan so bili pri Pavli, bila je povsem dehidrirana. Pridružil se jim je še Čopov nečak Jaka. Ravhekar se je spustil k njej, a se ni pustila izvleči, bila je preponosna, pretrmasta. Vseeno so jo še enkrat skušali potegniti, a se je začela kar odvezovati. Vdali so se njeni trmi, pustili so, da je bila vrv ohlapna in Pavla je izplezala sama. Časopisi so tedaj pisali o tragičnem reševanju, ki so ga spremljali slavospevi Čopu, o Pavli ničesar. Dejstvo je, da je bil njun vzpon zadnje veliko dejanje predvojne alpinistične generacije. Pisali so o drami v steni, ki je ni bilo. Drama se je za Pavlo šele začela.

Slika 4: Izkaznica planinskega društva Pavle Jesih (Vir: Čater, 2015)

Poklic: kino – lastnica

Pa pustimo žalostno dramo še nekaj časa ob strani. Po padcu leta 1934 si je Pavla morala najti novo strast,

izbrala si je kino. Njen novi poklic je zapisan tudi na njeni izkaznici planinskega društva. Leta 1936 je v Celju najela dvorano ene najlepših celjskih palač – palačo Ljudske posojilnice, ki so jo 1929 zgradili po načrtih Jožeta Plečnika in njegovega študenta Lenarčiča. Z denarjem staršev je kupila opremo in financirala adaptacijo dvorane v kino. V Celje se je tedaj tudi preselila. Otvoritev kina je bila 1. septembra 1936, naslov otvoritvene predstave je bil Pri belem konjičku. Vabila na otvoritev so na Celje odvrgli kar z letalom, kar dokazuje podjetnično naprednost. Lastnica kina je leto pozneje postala še lastnica kina Union, ki je sicer obratoval že prej, a ni zdržal konkurence Metropolu. Tega je plačala s kreditom. Do vojne je k celjskima dodala še tri kinematografe: Kino Royal na Ptuj, ki je deloval v nekdanji nemški hiši, kino v dobrnskem zdravilišču in kino Matica, ki je deloval v dvorani filharmonije. Razloge za uspeh je treba iskati v Pavlinem skrbnem izboranju programa, redno je spremljala program v tujini. Bila je lastnica največje verige kinematografov v Dravski banovini. Po okupaciji so ji vse kinematografe na Štajerskem zaplenili, tako da je bila gmotno odvisna le od ljubljanske Matice, kjer je vrtela filme italijanskih zasebnih filmskih družb in sama izdelala inovativno napravo za prikazovanje podnapisov. Ko je šla nekoč iz ljubljanske pokrajine preverit stanje svojih podjetij v Celju, je tako na Unionu kot na Metropolu našla napis »geflüchtet«. Kljub denarni stiski je ves čas finančno zelo podpirala Osvobodilno fronto in v bunkerju pod kinom Matica celo skrivala ljudi. Tvegala je in pri Matici imela zaposlenega znanega komunisto Milana Apiha, opravljala obveščevalne

Slika 5: Palača Slovenske filharmonije v času, ko je v njeni dvorani deloval Kino Matica. (Vir: E. Skubic, 2015)

akcije, pomagala družinam interniranih in zaprtih. Po italijanski kapitulaciji so Nemci tudi za ozemlje

Ljubljanske pokrajine imenovali uradnika, ta je izbiral filme, ki so se smeli vrteti v kinu; Pavla jih ni več mogla izbirati sama kot prej. V tem času se je še aktivneje vključila v partizanstvo. A vsa dobrota, srčnost in pogum, ki jih je pokazala med vojno, ji niso v novem političnem sistemu prav nič pomagali.

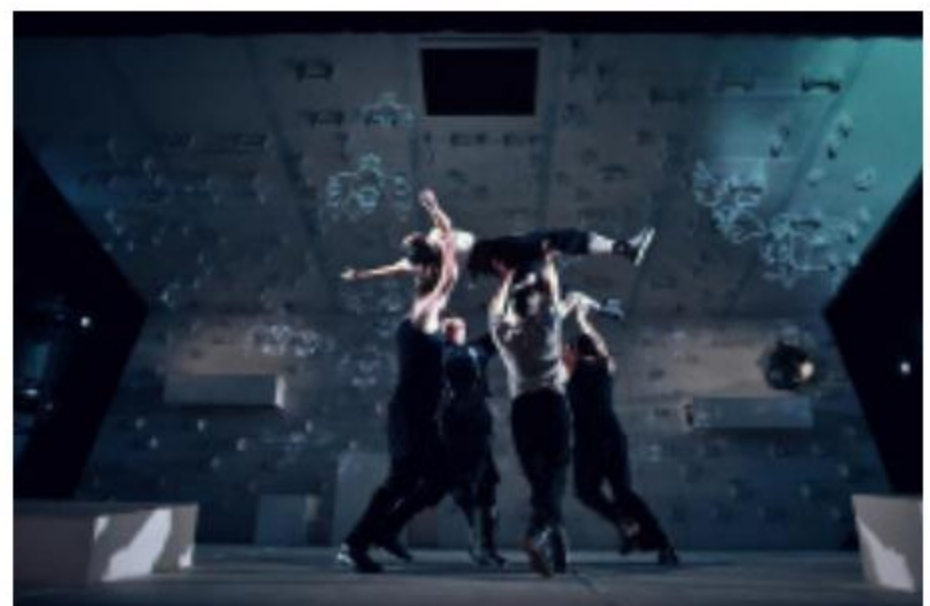
Po vojni

Po tem uspehu so se nad Pavlo zgrnili temni oblaki. Ustanovljeno je bilo slovensko Državno filmsko podjetje, ki je formalno prevzelo Pavline podržavljene kinematografe, vodila pa jih je še vedno Pavla. Na to je bila pripravljena, vendar je pričakovala odškodnino, želela je obdržati spoštovanje, ki si ga je pridobila kot uspešna podjetnica, ni prenesla poveljevanja filmskega podjetja pod vodstvom France Brenka. Ker se ni hotela podrediti direktivam, jo je France Brenk pred sodiščem narodne časti obtožil kolaboracije, pozneje pa še vojnega dobičkarstva. Kljub popolni odsotnosti vsakršnih dokazov je bila obsojena, vsi kinematografi so ji bili dokončno odvzeti. Poskrbeli so tudi, da je osrednji triglavski steber dobil le Čopovo ime. Obsodba je bila zanjo hud udarec, kot nekdanji »buržuj« in »kapitalist« je bila odtlej izolirana iz javnega življenja. Preživljala se je kot oskrbnica na planinskih kočah, zaprla se je vase. Po upokojitvi je živel na preužitku pri bratu Alojzu v Ljubljani. Veliko je kadila, pila kavo, stari Ljubljančani pa so se je spominjali po krmljenju stotin golobov na Gornjem trgu. Umrla je 12. decembra 1976. Sicer so ji kot eni največjih strokovnjakinj za film pri nas ponujali vodilne položaje v podjetjih, povezanih s filmom, a jih je zavračala, kompromisa za samostojno podjetniško pot zanjo ni bilo. Pristala je v množici pozabljenih velikih Slovencev, v zadnjih letih pa se spomin nanjo vendarle obuja. Njena želja je bila, da bi po smrti njen pepel raztrosili na pobočju Špika, v prejšnji državi to ni bilo mogoče, leta 2014 pa so ji sorodniki željo le izpolnili.

Odmev Pavline zgodbe v umetnosti

Pavla je tudi pisala za Planinski vestnik. Njeni prispevki kažejo lapidaren, jedrnat slog, pravzaprav suha in stvarna poročila o opravljenih vzponih in so skoraj brezosebni. Pavlo je vpletel Tone Svetina v svoj roman Stena iz 1973. V knjigi govori tudi o podvigih Iva Bučerja, Tona Čopa in tragičnem koncu Klementa Juga. Leta 1997 je bil posnet celovečerni slovenski film

Steber. Film govori o dogodkih iz junija 1945, ko sta Jesihova in Čop naskakovala steber v severni triglavski steni. Nastal po scenariju Matjaža Fištravca in Uroša Severja, Fištravec ga je tudi režiral. Čopa in Jesihovo sta v filmu upodobila Mirjam Korbar in Borut Veselko, v plezalnih scenah pa alpinista Marija Štremfelj in Pavle Kozjek. Film je zanimiv tudi zaradi prikaza tedanje alpinistične opreme, ki so si jo izposodili iz planinskega muzeja, dragocen pa zato, ker je resnico o Pavlini dolgo zamolčani zgodbi prenesel na filmska platna. Decembra 2013 je bila v Slovenskem mladinskem gledališču v Ljubljani premiera drame Andreja E. Skubica z naslovom Pavla nad prepadom. Predstava je upodobila lepši in žalostnejši del Pavlinega življenja. Posebej presunljiva je bila koreografija, oder je bilo pravzaprav veliko plezališče, igralci pa so večkrat kar viseli iz stropa ali se oprimali stene, izvrsten način za identifikacijo gledališkega dela s Pavlinim življenjem in telesom, ki je prav tako večkrat »viselo« s stene nad prepadom. Režiser predstave je bil Matjaž Pograjc, igralci Maruša Oblak, Katarina Stegnar, Barbara Ribnikar, Primož Bezjak, Uroš Kaurin, Boris Kos in Blaž Šef. Leta 2015 je RTV Slovenija v okviru serije Pozabljeni Slovenci posnela zelo kvaliteten dokumentarni film o Pavli Jesih, ki je širši javnosti predstavil njeno življenje tudi preko prič in arhivskih dokumentov.

Slika 6: Fotografija predstave Pavla nad prepadom. Lepo je vidna scena z oprimki. (Vir: Arhiv Slovenskega mladinskega gledališča).

Zaključek

To je konec zgodbe o Pavli Jesih, ki pripada plejadi pozabljenih Slovencev iz prejšnjih stoletij. Vsak človek je zgodba zase. Cankar je menil, da vsakemu človeku visi novela od nosu. Male zgodbe malih lju-

di so zanimive, v naši zgodovini pa je še vedno skritih mnogo velikih zgodb velikih, a pozabljenih ljudi. Naše poslanstvo je, da jih znova obelodanimo. Treba jih je poznati, ker po vseh teh desetletjih še vedno navdihujejo. Pavla je izšla iz uspešne podjetniške družine, preplezala vse, kar se je preplezati dalo. Prišla je do neba, padla in se spet pobrala. Padec zanjo ni bil konec, ampak nov začetek za kariero na področju kina. Njena zgodba pa nam poleg izjemne volje in uspeha, ki jo potrebuje vsak posameznik za svoj uspeh, kaže tudi, kako lahko tok zgodovine odplavi še tako uspešnega človeka. Človeka, ki je bil na vrhu in si zasluži mesto v našem spominu. Primeri iz odstavka o umetniških interpretacijah Pavline zgodbe dokazujejo, da gredo stvari na bolje. Življenjske zgodbe takih ljudi bi si zaslužile tudi mesto v šolskem kurikulumu, kot rečeno, v navdih in v opomin. Zgodbe zgodovine so najboljši učitelji.

Urh Ferlež

ferlez.urh@gmail.com

Viri in literatura

- Batagelj, B., 2007. Pavla Jesih. V: Šelih, A. et al. (ur.) Pozabljena Polovica, Portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem. Ljubljana, Založba Tuma, str. 376–379.
- Čater, T. 2015. O Pavli Jesih, ki se je vrnila tja, kjer se je končala njena zgodba. URL: <http://www.rtvsl.si/moja-generacija/o-pavli-jesih-ki-se-je-vrnila-tja-kjer-se-je-koncala-njena-zgodba/366547> (Citirano: 18. 11. 2018)
- Ferlež, U. 2018. Štiri zgodbe celjske zgodovine. Zgodba o celjskem kinu. Celje, I. gimnazija v Celju.
- Gledališki list predstave Pavla nad prepodom. 2013. URL: <https://mladinsko.com/sl/program/17/pavla-nad-prepadom/> (Citirano: 20. 11. 2018).
- Nesreče. 1934. Našo odlično plezalko (...). Planinski vestnik, 34, 9, str. 288.
- Potočnik, M., 1977. Pavli Jesihovi – v spomin. Planinski vestnik, 77, 3, str. 145–147.
- Radiotelevizija Slovenija javni zavod.
- Raztresen, M., 1996. Steber Jože Čopa in Pavle Jesih. Planinski vestnik, 96, 9, str. 375–377.
- Skubic E., A. (et al.), 2015. Pozabljeni Slovenci: Pavla Jesih (dokumentarni film). Ljubljana, Štolcar, J., 1996. Pavla Jesih je izplezala sama. Planinski vestnik, 96, 9, str. 378–379.
- Štupar, B. 2011. Pavla Jesih. URL: <http://www.gore-ljudje.net/novosti/62646/> (Citirano: 19. 11. 2018).
- Tone Svetina. Wikipedija. 2018. URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Tone_Svetina (Citirano: 20. 11. 2018).

Batagelj, 2007, str. 376; Skubic, 2015.

Batagelj, 2007, str. 377; Potočnik, 1977.

Potočnik, 1977; Skubic, 2015; Ferlež, 2018, str. 87–91.

Po podatkih iz filma naj bi bil ta vzpon 1931. (Skubic, 2015.)

Potočnik, 1977, str. 146.

Potočnik piše, da se je padec zgodil 1933, vendar to ne drži. (Skubic, 2015.)

Citirano: Nesreče, 1934, str. 288.

Citirano: Batagelj, 2007, str. 377.

Potočnik, 1977; Štolcar, 1996.

Štolcar, 1996.

Batagelj, 2007, str. 379; Skubic, 2015.

Ferlež, 2018, str. 88; Skubic, 2015.

Štupar, 2011.

Tone Svetina. Wikipedija. 2018.

Raztresen, 1996.

Gledališki list predstave Pavla nad prepodom. 2013.

Skubic, 2015.

ŠTUDENSKO DELO NA AGENCIJI RS ZA OKOLJE IN PROSTOR

Kakšna je vizija mladega študenta v prvem letniku faksa? Nekateri si želijo postati učitelji, drugi mladi raziskovalci, nekateri so izbrali študij, ker je v učnem načrtu manj matematike in fizike. Po treh do petih letih študija večina uspešno diplomira in si pridobi naziv diplomirani geograf. Med študijem sem pogosto dobival vprašanja, kot so: Ali boš učil geografijo v šoli? Ali poznaš vse države sveta? Kaj sploh lahko delaš s to izobrazbo? Sledilo je naštevane inštitucij, kjer geografi lahko najdemo svoj prostor pod soncem. Ena od inštitucij je bila tudi ARSO oziroma Agencija Republike Slovenije za okolje in prostor. Ob tej kratici ljudje pogosto dobijo vtis, da so tam „vremenarji“ in nihče drug. Realno stanje pa je drugačno. ARSO je organ, ki spada pod okrilje Ministrstva za okolje in prostor ter opravlja razne naloge na področju okolja, ne samo na področju vremena. Celovito se obravnava problematika s področja meteorologije, hidrologije, upravljanja z vodami, ohranjanja biodiverzitete, spremljanja stanja okolja, podnebnih sprememb, seizmologije, geoinformatike, okoljskih kazalcev in zagotavljanja kakovosti potresov. Po končani diplomi sem se vpisal na 2. stopnjo študija, in sicer sem izbral smer Regionalno planiranje in uporabna geoinformatika. Med študijem pa se je pojavila možnost študentskega dela na Agenciji. Rečeš si, da je tako priložnost potrebno izkoristiti. Obvezne vaje in predavanja zamenjata osemurno delo za računalnikom v ustanovi, o kateri si se v dodiplomskem študiju izobraževal, jih prosil za podatke in se ti ni čisto sanjalo, kje se nahaja. Trimesečno študentsko delo sem pričel na oddelku za hidrološke analize površinskih voda. Prvih nekaj dni sem potreboval, da sem se navadil na sodelavce, novo programsko opremo in še posebej na način dela. Za razliko od prejšnjih študentskih del, kjer si moral uporabljati mišice, je bilo sedaj potrebno vključiti sive celice. Prvotnega pomena je bilo kvalitativno opravljeno delo in ne hitrost. Sprva sem pričel z lažjimi nalogami, kot je vnašanje dnevni temperatur, pretokov in vodostajev iz arhivskih listin. Sledilo je skeniranje raznih dokumentov in dopolnjevanje interne baze podatkov. Odlično delo za spoznavanje podatkov, s katerimi kasneje operiraš na dnevni bazi. Sledile so zahtevnejše naloge, kjer je bilo na-

jprej potrebno učenje in raziskovanje. Občutek, ko raziskuješ in se učiš z namenom, da dobro opraviš delo in ne samo za visoko oceno, je bistveno boljši. Kljub temu ugotavljam, da je bilo vse znanje, pridobljeno na prvi stopnji, še kako uporabno. Tudi če sem kdaj mislil, da je kakšna snov neuporabna, sem ugotovil, kako uporabne so vse malenkosti, ki sem se jih naučil. Geografi smo zaželeni sodelavci predvsem zaradi celovitega pogleda na okolje kot celoto. Naša prednost je v tem, da vemo nekaj o vsem. Zato se lažje priučimo in vključimo v različna področja. Mladim geografom svetujem, naj bodo pogumni in naj si drznejše sprejeti nove podvige.

dipl. geog. Marko Tomažič

AGENCIJA RS ZA OKOLJE

Vir: Kdo in Kaj – Agencija RS za okolje, 2013, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Agencija RS za okolje, Vojkova cesta 1b, Ljubljana

ALPSKA KONVENCIJA - INSTRUMENT ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ ALP

POROČILO Z ERASMUS+ PRAKSE NA STALNEM SEKRETARIATU ALPSKE KONVENCIJE V INNSBRUCKU

V začetku 90. letih je nastala ideja o mednarodni pogodbi med alpskimi državami z namenom oblikovanja enotne politike za ohranitev in varstvo Alp ter trajnostni razvoj tega območja, ki je zaradi svoje lege, gospodarskega razvoja ter naravnih in kulturnih privlačnosti podvrženo različnim pritiskom. V nadaljevanju bom predstavila Alpsko konvencijo ter opisala mojo izkušnjo 4-mesečnega praktičnega usposabljanja na Stalnem sekretariatu Alpske konvencije v Innsbrucku, Avstrija.

Alpe so eden največjih naravnogeografskih prostorov v Evropi, kjer živi 14 milijonov ljudi, okoli 30.000 živalskih in 13.000 rastlinskih vrst, letno pa jih obiše preko 110 milijonov turistov (1). Zaradi izrazito prehodne lege na stičišču pomembnih prometnih poti in pospešenega gospodarskega razvoja znotraj Alp ter v neposredni bližini, se pojavljajo vprašanja, ki jih ni mogoče rešiti le s prizadevanjem posameznih držav, ampak je potreben enoten koncept razvoja in uskaljeno transnacionalno sodelovanje, ki bi preprečevalo, da bi se konkurenčni boj odvijal na račun narave in nenazadnje v škodo ljudi. Zaradi omejenega prostora v Alpah in stremjenja po pospešenem razvoju so vse glasnejše zahteve glede varovanja narave, kulturne raznolikosti in identitete alpskih prebivalcev.

Kaj je Alpska konvencija?

Alpska konvencija je mednarodna pogodba med 8 alpskimi državami: Avstrija, Francija, Italija, Liechtenstein, Monako, Nemčija, Slovenija in Švica ter Evropsko unijo za trajnostni razvoj in zaščito Alp. Podpisana je bila leta 1991 in je stopila v veljavo leta 1995, ko so jo ratificirale vse pogodbenice. Slovenija je hkrati z osamosvojitvijo pripravila vse potrebno tudi za podpis te pogodbe. Poleg Okvirne konvencije delovanje Alpske konvencije usmerja 8 protokolov in deklaracij, ki obravnavajo posamezna strokovna področja in predstavljajo delovne tematike: urejanje prostora in trajnostni razvoj, varstvo narave in urejanje krajine, hribovsko kmetijstvo, gorski gozd, turizem, energija, varstvo tal, promet, podnebne

spremembe, prebivalstvo in kultura. Poleg tega obstaja še dodaten protokol o reševanju sporov. Manjkajo še protokoli za naslednja področja, ki jih navaja Okvirna konvencija: ohranjanje čistega zraka, ravnanje z odpadki, voda ter prebivalstvo in kultura.

Pri uveljavljanju novih zakonov, deklaracij in protokolov je potrebna harmonizacija pravnih redov vseh alpskih držav ter EU, kar zahteva velikomernost, zato so določbe Alpske konvencije velikokrat predvsem strateške in brez pravih instrumentov prisile. Ni pa Alpska konvencija edini instrument za trajnostni razvoj v Alpah. Območje Alpske konvencije je v celoti del dveh večjih strategij: transnacionalni program Interreg Območje Alp (Alpine Space) in Strategija EU za Alpsko regijo (EUSALP). Glasne so težnje po poenotenju in združevanju institucij.

V Sloveniji območje Alpske konvencije zavzema 33,4 % ozemlja. Vanj je vključenih 62 občin, nekatere v celoti, nekatere le delno, saj je bila meja začrtana po krajevnih skupnostih (2). Nosilec Alpske konvencije v Sloveniji je Ministrstvo za okolje in prostor.

Organi Alpske konvencije

Na vsaki dve leti zaseda najvišji organ Alpske konvencije, tj. Konferenca pogodbenic ali Alpska konferenca, ki se je kot vodje delegacij udeležijo okoljski ministri držav pogodbenic. Alpska konferenca obravnava cilje in določa politične smernice za izvedbene dejavnosti. Ena od pogodbenic po načelu rotacije vsakokrat prevzame predsedovanje Alpski konvenciji za obdobje dveh let. Trenutno predseduje Avstrija, ki daje poudarek naslednji tematiki: ženske v Alpah, hribovsko kmetijstvo in varovanje prsti.

Običajno se dvakrat letno sestane Stalni odbor Alpske konference, ki je izvršni organ. Člani odbora so visoki uradniki iz držav pogodbenic, udeležijo pa se ga lahko tudi drugi predstavniki drugih institucij in NVO, ki so opazovalke (npr. CIPRA, Alparc, WWF...). Tam se razpravlja o tekočih projektih.

Leta 2002 je bil ustanovljen Stalni sekretariat Alpske konvencije s sedežem v Innsbrucku (Tirolska, Avstrija) in oddaljenim sedežem v Bolzanu/Bozen (Južna Tirolska, Italija). Stalni sekretariat vodi generalni sekretar Alpske konvencije. Njegove naloge so zagotavljanje strokovne in tehnične podpore organom Alpske konvencije, delovanje na področju odnosov z javnostmi, usklajevanje raziskovalnih projektov o Alpah in skrb za Sistem opazovanja in informiranja v Alpah (SOIA).

Moja praksa na Stalnem sekretariatu Alpske konvencije

V Innsbruck, simpatično prestolnico Tirolske, ki leži v osrčju Alp, sem se odpravila v začetku septembra 2018 in tam ostala do konca leta 2018. Slabe 4 mesece dela v mednarodnem okolju, z ljudmi različnih narodnosti in v različnih jezikih, v zelo dinamičnem timu, kjer so geografi prej izjema kot pravilo, so dragocene izkušnje in dobra popotnica za naprej. Moje delo je bilo predvsem organizacijsko-administrativne narave, vendar geografsko po vsebinah: podnebne spremembe, ozelenitev gospodarstva, hribovsko kmetijstvo, demografske spremembe, turizem, vodno upravljanje, prostorsko načrtovanje je le nekaj tematik, s katerimi se ukvarja Alpska konvencija in sem se z njimi srečala tudi jaz.

Stalni sekretariat Alpske konvencije zaposluje 13 ljudi iz držav pogodbenic. Uradni jeziki so francoščina, italijanščina, nemščina in slovenščina, kot delovni jezik se uporablja tudi angleščina. Pod mentorstvo me je vzela edina Slovenka, ki je tam stalno zaposlena, veliko sem delala tudi z drugimi člani tima. Sprejeli so me kot enakovrednega člana in vzdušje je bilo prijetno. Moje delo je bilo večinoma sestavljeno iz pisanja poročil z dogodkov, priprave novic, prevajanja tekstov iz angleščine in nemščine v slovenščino ter vice versa, priprava prezentacij, delavnic, promocijskih aktivnosti, komunikacija z mednarodnimi partnerji in organizacijska podpora različnim dogodkom. Udeleževala sem se internih dogodkov Alpske konvencije kot tudi predstavljala in zastopala Alpsko konvencijo na različnih mednarodnih konferencah in srečanjih. Na teh dogodkih sem imela možnost spoznati veliko ljudi, ki strokovno delujejo na tematikah v Alpah.

V času mojega praktičnega usposabljanja sem bila

intenzivno vključena v projekt Brati gore, ki je zdaj že tradicionalni festival, s katerim se na Mednarodni dna gora, 11. decembra obeležuje kulturno pestrost Alp in je način povezovanja ljudi kljub njihovi fizični ločenosti. Partnerji širom Alp na ta dan organizirajo dogodke posvečene praznovanju alpske literature, jezikov in kulture. Letos je bilo organiziranih več kot 140 dogodkov, od tega 40 v Sloveniji. Za sodelovanje so se odločile različne knjižnice, šole, vrtci, muzeji, kavarne, društva in številni drugi.

S praktičnem usposabljanjem na Stalnem sekretariatu Alpske konvencije sem pridobila pomembno izkušnjo dela v mednarodni ekipi, z ljudmi različnih narodnosti in v različnih jezikih. Dobila sem v pogled v delo mednarodne organizacije, ki je podprta s strani vlad, katere mehke veščine diplomacije so za to potrebne, kako se geograf znajde v multidisciplinarnem timu ter se spoznala z delom podobnih organizacij v Alpah.

Za prakso sem pridobila ERASMUS+ štipendijo, od Stalnega sekretarata Alpske konvencije pa mesečno plačilo 400 EUR ter povrnjene potne stroške in dnevnic, ko sem bila na službeni poti, kar je meni zadoščalo za kritje stroškov življenja (in zabave) v Innsbrucku. Vsem bi priporočala tovrstno izkušnjo. Na Stalnem sekretariatu Alpske konvencije vsako leto sprejmejo dva praktikanta, z veseljem Slovenca, še posebej kakšnega geografa višjih letnikov, saj smo se izkazali s pridnostjo in vsestranskostjo, zato pogumno s prijavo.

Sara Uhan

uhan.sara@gmail.com

OTOK, KJER SE SREČATA NAJVEČJA SOVRAŽNIKA - LED IN OGENJ - ISLANDIJA

Slika 1: Jokulsarlon, Vatnajokul, Svartifos Svinafellsjokul, Haoldukvisi, Foss a sidu Dverghmarar (foto: Klara Čevka , 2017)

PODATKI O POTOVANJU

Prepotovana pot: Slovenija–Avstrija–Nemčija–Hirtshals, Danska–Seyðisfjörður, Islandija–Jökulsárlón–Dyrhólaey–Landmannalaugar–Reykjadalur–Reykjavík–Þingvellir–Hveravellir–Mývatn–Krafla–Askja–Húsavík–Fjörður–Seyðisfjörður–Hirtshals, Danska–Nemčija–Avstrija–Slovenija

Čas potovanja: 22 dni

Način potovanja: avto, trajekt, hoja, kolo

Osebni nasveti: zanesite se na avto na štirikolesni pogon

DEŽELNA IZKAZNICA - Islandija

Leg: otok v severnem Atlantskem oceanu, med Grenlandijo in Veliko Britanijo

Glavno mesto: **Reykjavik**

Površina: **103.125 km²**

Število prebivalcev: **338.747**

BDP: **52.100 \$/prebivalca**

Uradni jezik: **islandščina**

Valuta: **islandska krona**

Že leta 2015, ko smo se prvič z družino odpravili na potovanje po Skandinaviji, kjer smo prvič prevozili 10.000 km, se je porodila ideja, da bi se z avtom odpravili na Islandijo – v deželo, ki jo v osnovi definira vroča točka na srednjeatlantskem hrbtu in z njim povezan vulkanizem, lega na skrajnem severu pa tudi omogoča preživetje največjih ledenikov. Dve leti pozneje, leta 2017, je februarja prišel ati v mojo sobo in rekel, da je treba rezervirati trajekt na Islandijo, ker naj bi bil naval tako velik, da je trajekt hitro poln. Na Islandijo vozi stalna linija *Smyril-Line* iz pristanišča Hirtshals na Danskem le dvakrat na teden. Turisti imajo na voljo dve vrsti rezervacij, ena omogoča postanek na Ferskih otokih, druga pa je neposredna povezava do pristanišča Seyðisfjörður na Islandiji. Tako smo za 8. avgust 2017 preko spleta rezervirali direktno povezavo iz Hirtshalsa v Seyðisfjörður. Do avgusta smo natančno preučili Islandijo; kod bo potekala naša pot, kaj si bomo ogledali in kako. Pregledali smo številne vodnike, prebrali ogromno potopisov in knjig o Islandiji, saj smo si želeli ogledati tudi manj znane, a zato nič kaj manj impresivne zanimivosti otoka. 4. avgusta smo se ob 22. uri odpravili na pot proti Danskem, kjer smo si ob poti ogledali nekatere vikinške in obalne zanimivosti. Nato smo se 8. avgusta vkrcali na trajekt za tri dni, v pristanišče Seyðisfjörður smo prispeli 10. avgusta zjutraj, tu pa se je začelo naše potovanje.

Ledeniška laguna

Z avtom smo se odpeljali iz pristanišča, peljali smo se le nekaj kilometrov, ko že smo zagledali prvi slap, ki se je pretakal čez vulkanske stene. Nato smo se vozili naprej in kmalu zagledali Vatnajökull, največji ledenik na Islandiji, ki meri 8.100 km². Če Islandijo štejemo k Evropi, je Vatnajökull tudi po prostornini največji ledenik v Evropi. S ceste smo ves čas občudovali ledeniške jezike, in ko smo prvič zagledali makadamsko cesto z označbo, da se tod pride do ledeniškega jezika, smo skrenili s poti in ob prvi priložnosti parkirali avto. Sprehodili smo se čez ogromno čelno moreno, ki jo večinoma sestavlja nesprijetno gradivo vulkanskega izvora, za njo pa smo zagledali ledeniško jezero, nastalo kot posledica umikanja in taljenja ledenika. Vsi smo stekli do jezera in tekmovali, kdo se bo prvi dotaknil največjega ledenika. Nato smo se odpeljali naprej, saj cilja prvega dne še nismo dosegli. To je bila ledeniška laguna Jökulsárlón in na cilj smo prišli v poznih večernih urah. Dejansko gre za ledeniško jezero, ki se nato z ledeniško reko izlije v Atlantski ocean. Kljub pozni večerni uri smo imeli še nekaj moči za sprehod okoli lagune. Občudovali smo ogromne ledene gore, ki se talijo in spreminjajo barve od nebeško modre do bele. Med občudovanjem ledenika so nam družbo delali sivi tjulnji, ki so se igrali, plavalili in uživali v tem naravnem ledenem jacuzziu. Avto je postal v času potovanja naš dom, saj je predelan kombi, v katerem se lahko spi, kuha in jé. Tako smo avto parkirali ob diamantni plaži in zaspali, zbudili pa smo se s pogledom na Vatnajökull in njegovo ledeniško laguno. Zjutraj smo si ogledali diamantno plažo, na katero so naplavljenе ledene gore različnih oblik in velikosti, ob katerih ti ne sme primanjkovati domišljije. Pot smo nadaljevali po cesti do ledeniškega jezika Svínafellsjökulla, kjer se mnogi alpinisti, plezalci in znanstveniki odpravijo na odprave na ledenik. Spet je sledil sprehod po čelni moreni in tokrat tudi po bočni, prav do

začetka ledeniškega jezika, ki je bil prepreden s številnimi razpokami. Da pa dan ni bil povsem ledeno obarvan, smo se odločili, da se odpeljemo do slapu Svartifoss, imenovanega tudi črni slap. Ta je najbolj znana islandska zanimivost, saj ga obkrožajo šesterkotni temni bazaltni stolpi, ki so nastali, ko je bil vulkan pod ledeniškim pokrovom; vulkan je izbruhnil, lava pa ni imela prostora, da bi prosto odtekla, ker ji je to preprečeval ledenik, zato se je zaradi tako nizkih temperatur zelo hitro shladila in nastali so stolpi.

Dan slapov

Ledeniških jezikov smo se malo naveličali, zato smo si šli ogledat najbolj znane slapove na otoku. Prvi je bil Seljalandsfoss, ki je najbolj znan kot slap, pod katerim se lahko sprehodiš. Visok je 60 m in je del reke z istim imenom, Sljalands. Sledil mu je Skógafoss, ki se pretaka čez pečine, ki so nekoč predstavljale islandsko obalno linijo, ker pa so vulkanske kamnine odporne, so ti klifi ostali vzporedno z današnjo obalo. Nad slapom poteka dolga urejena pešpot. Ogledali pa smo si tudi Gljúfrafoss, ki najprej sploh ni videti veličasten, vendar je zelo zanimiv, saj se do njega sprehodiš čez razpoko in ga nato gledaš od spodaj navzgor.

Islandske papige

Sprehod po črni obali popestrijo islandske papige ali Puffini. Ti sicer niti niso redki ptiči, srečuješ jih ves čas, vendarle pa najbolje pozirajo v Reynisdrangarju in Dyrhólaeyu, v bližini mesta Vík. Tako črne klife popestrijo pisane islandske papige, ki se zelo rade nastavljajo objektivom.

Kolesarjenje v Landmannalaugar

Landmannalaugar spada v islandsko višavje, ki predstavlja rob Laugahrauninega lavnega polja, oblikovanega po izbruhu vulkana leta 1477. Na makadamski cesti, ki pelje do te mavrične pokrajine, je znak, da po tej cesti ne smejo voziti vozila na dvokolesni pogon oz. se vozila na dvo-kolesni pogon lahko peljejo le na lastno odgovornost. Če si torej z avtom, ki nima štirikolesnega pogona, in zletiš s take ceste, se prekucneš, zakoplješ ali karkoli podobnega, ti bo islandska reševalna služba sicer pomagala, ampak na tvoje stroške. To je bil tudi razlog za to, da smo s seboj vzeli kolesa. Do konca doline smo imeli 40 km kolesarjenja, tam pa smo si nato ogledali termalne izvire in mavrične gore ter lavna polja. Landmannalaugar je kadeča se dolina, saj lava teče blizu površja, zaradi česar tu najdemo

Slika 4: Landmanalaugar (foto: Klara Čevka, 2017)

geotermalne vrelce. Poti po mavričnih gorah so označene in lahko se odločiš, koliko boš prehodil. Mi smo se sprehajali dobre tri ure, nato pa smo prvič skočili v naravni jacuzzi, ki ga greje termalna voda. S kolesi smo se odpravili proti avtu, s katerim smo nato nadaljevali pot okoli otoka.

Reykjadalur

Dolino Reykjadalur priporočam vsakemu, ki noče zapravljati denarja s kopanjem v Modri Laguni v Reykjavíku. Od parkirišča se hodi približno tri km po pešpoti, kjer je dolina polna vročih izvirov, blatnih vrelcev in kjer vroča reka, v kateri se lahko vsak kopa brez plačila. Kopališče je urejeno, s podestom in nekaj stojali za oblačila, ni pa slačilnic. Pozor, če se greste kopat v reko, vedno najprej preverite, da ne stopate v vodo, ki ima 80 °C. Na začetku vročega izvira ima voda namreč od 80 do 100 °C, nekoliko dolvodno pa se združi z ledeniškim potokom, ki vodi spremeni temperaturo na takšno, kakršno lahko prenašamo navadni smrtniki. Po kakšni uri in izjemno previsokem pritisku smo se odpravili naprej v bližino Reykjavíka.

Most med dvema kontinentoma

Slika 5: Reykjavik, bridge between continents (foto: Klara Čevka, 2017)

Lahko rečem, da sem spala med Evrazijsko in Severnoameriško litosfersko ploščo, na srednjeatlantskem hrbtu. Ali niso to sanje vsakega geografa? V bližini Reykjavíka se omenjeni litosferski plošči tako približata, da je med njima most. Gre za kopni del srednjeatlantskega hrbta, ki preko Islandije poteka od S proti JZ, nekje v okolici ledenika Vatnajökulla pa se odcepi še en krak, ki poteka mimo Reykjavíka. Srednjeatlantski hrbet lahko opazujemo tudi v Þingvellirju, kjer je bil ustanovljen islandski nacionalni parlament, ki je bil tudi prvi parlament na svetu, saj so ga ustanovili leta 930 in v njem zborovali vse do leta 1798.

Zlati krog ali najbolj znane znamenitosti Islandije

Čeprav ni nihče velik navdušenec gruč ljudi in ker smo Islandijo obiskali prvič, smo morali obiskati tudi najbolj opevane znamenitosti. Zlati krog se na Islandiji imenuje krog prometnih povezav, kjer obišeš vse najbolj znane znamenitosti, kot so na primer Þingvellir, most med kontinentoma, gejzirji in Gullfoss. Del tega smo prepeljali tudi mi v časusvojega potovanja. Naša največja želja je bila vedeti izbruh gejzirja, zato smo obiskali vasico Gey

Slika 6: Þingvellir, Geysir, Gullfoss, puščava do Hveravellirja (foto: Klara Čevka, 2017)

sir, kjer ležijo večji gejzirji. Na našo žalost največji gejzir, imenovan Veliki Geysir, ki bruha do 70 m visoko, bruha le na nekaj let in je njegove izbruhe težko napovedati. Kljub temu pa smo se zadovoljili z opazovanjem bruhanja gejzirja, imenovanega Strokkur, ki bruha povprečno od 10 do 20, pa tudi do 40 m visoko in izbruhne na 6 do 10 minut. Izbruhe smo opazovali skoraj dve uri, saj so nam bili tako zanimivi – voda se namreč začne nabirati, nato pa nabrekne v bulo in nazadnje eksplodira. Okoli teh dveh gejzirjev je več manjših, ki v veličastnosti večjih dveh izgubijo svoj pomen. Med najbolj priljubljenimi turističnimi atrakcijami je tudi slap Gullfoss v kanjonu reke Hvítá. Dejansko gre za brzice čez tri stopnje. To je najmočnejši slap v Evropi, katerega povprečni pretok znaša 140 m³/s. Slap je razširjen tudi v islandski kulturi, po njihovem izročilu naj bi tu živel pastirica in pastir – vsak na svoji strani reke – ki sta se zaljubila. Ker pa je bila reka premočna, da bi jo prečkala, nista vedela, kaj bi naredila. Pastir naj bi se nekega dne odločil in prečkal reko ter se tam srečal s svojo pastirico, skupaj pa naj bi nato ustvarila islandski narod.

Vulkansko območje Mývatna

Pot nas je nato vodila čez vulkanske puščave do Hveravellirja, kjer je prav tako ogromno termalnih vrelcev, fumarol in podobnih pojavov, ki so posledica aktivnega vulkanizma. Od tam smo se peljali do enega najbolj aktivnih vulkanskih območij na svetu, Mývatna – to je jezero blizu vulkana Krafla, kjer je srednjeatlantski hrbet tako aktiven, da je pred nekaj leti v eni noči za en m prelomil skalo na dva dela. Gre za območje, kjer je ogromno kalder, ugaslih vulkanov, fumarol, vrelcev ... Večino vulkanov se da obiskati in prehoditi, ampak za vse seveda ni časa. Mi smo si za ogled najprej izbrali Hverafjall, ki je šolski primer vulkanskega stožca, saj je kaldera oblikovana iz vulkanskega pepela. Sledil je ogled kaldere vulkana Krafla z najvišjim vrhom na 818 m. Na vrh se spleča povzpeti, saj se z njega razlega izjemen pogled na pretekle kaldere, ki jih je zalila voda. Pod vrhom ležijo tri kalderska jezera, pa tudi geotermalna elektrarna, ki si jo je prav tako zanimivo pogledati. Na vrhu je treba biti previden, saj se iz tal kadi (magma teče blizu površja) in so zelo vroča. Toplo priporočam, da na tla ne sedate. Zaradi svojih izjemnih naravnih danosti je prostor v okolici Mývatna upodobljen tudi v popularni kulturi. Na tem območju so snemali številne filme, spote, marsikateri glasbenik ali glasbena skupina si

je nadela imena po teh območjih. Prvo tako zanimivo območje je Dimmuborgir, pri katerem gre za veliko površino nenavadno oblikovanih lavnih polj, prepredenih s številnimi vulkanskimi jamami in skalami. Takšne oblike površja ne obstajajo nikjer drugje na svetu, se pa pojavljajo na oceanskem dnu. Filmska serija Igra prestolov je slavo prinesla zasebni jami, imenovani Grjótagjá. Jama sama po sebi v vulkanskih kamninah ni nič posebnega, a ta ima na dnu termalni vrelec. V Grjótagjáji je voda s 40 °C, kar bi bilo ravno prav za kopanje, ampak je to žal prepovedano.

Osrednje višavje Islandije – lunarna pokrajina

Čakali smo, da se izboljša vreme in da gremo lahko v Húsavík gledat kite v njihovem naravnem okolju, vendar je bila vremenska napoved za naslednji dan še vedno slaba. Nismo vedeli, kaj bi še obiskali, nakar smo prišli na idejo, da bi obiskali kaldero Askja, ki slovi kot najbolj odročna, najbolj neobljudena dežela. Tja se je z osebnim avtom prepovedano peljati, saj je dvakrat ali trikrat treba prečkati ledeniško reko, pa tudi cesta je seveda makadamska. To je bil razlog, da smo obiskali lokalno agencijo in se zmenili za izlet. Naslednji dan smo se odpravili v tako imenovano lunarno pokrajino, na tem območju naj bi bile kamnine in pokrajina namreč najbolj podobne tistim na Luni. Tudi astronomi, ki se odpravljajo na luno, to pokrajino obiščejo, da se že prej navadijo na razmere, v katerih bodo na Luni. Gre za ledeniško-vulkansko preoblikovano dolino, ki je na trenutke dolgočasna, ker si je vse podobno – je pa izjemnega pomena za datiranje vulkanskih izbruhov, saj različna barva in struktura kamnin pomenita drugačno lavo, lahko tudi drug izbruh. Askja je danes kaldera okoli gorstva Dyngjufjöll. Askja naj bi izbruhnila leta 1875 in je imela tako veliko pepela, da je pobila vse vrste daleč naokoli. Vulkanski prah naj bi odneslo celo do Norveške, Švedske, Nemčije in Poljske. V zadnjih dveh desetletjih na tem območju prihaja do povečane seizmične aktivnosti, toda izbruha ne moremo napovedati. Tik pod vzhodno goro stojimo na obrobju kaldere, napolnjene z vodo, na drugi strani pa lahko gledamo ledenik in njegovo ogromno ledeniško jezero. Tako kot bi verjetno vsak geograf naredil, sem se tudi sama šla kopat v kaldero, kolikokrat v življenju pa ima človek takšno priložnost? Voda v kalderskem jezeru ni topla, ampak mrzla, ker verjetno ni dovolj geotermalnih vrelcev, ki bi grela to globoko jezero.

Slika 7: Askja (foto: Klara Čevka, 2017)

Ogled največjih sesalcev na Zemlji v naravnem okolju

Zaključek našega popotovanja po otoku ognja in ledu je predstavljal ogled kitov v mestu Húsavík. Izbrali smo si po Tripadvisorju najboljšo lokalno agencijo, ki je ponujala jutranjo plovbo in ogled kitov v naravnem okolju. Prav tako smo si izbrali malce dražjo in do okolja in kitov prijaznejšo »ekološko« ladjico. Zjutraj smo odpluli na triurno vožnjo po zalivu, in po dobri uri in pol, ko smo že izgubili upanje, videli prvega kita grbavca. Po pol ure plovbe po zalivu smo v daljavi videli tudi družino ork. Zelo blizu je prišel nekoliko bolj plašen, vendar največji sinji kit. Ti ne marajo ladij in se jih ogibajo, zato ga je bilo opazovati toliko bolj zanimivo. Plovba po zalivu ni za ljudi s slabim želodcem, ker veliko ljudi zaradi razburkanega morja dobi morsko bolezen in zato niso deležni užitka med opazovanjem teh največjih sesalcev na Zemlji. Po ogledu smo se odpeljali proti vzhodni regiji Islandije, kjer smo si ogledali še Fjörður in slap Hengifoss. Pešpot do slapu je sicer zaradi podora nedolgo tega podrt, zato smo se sprehodili kar čez ledeniško reko in po robu melišča. Hengifoss je tretji najvišji slap na Islandiji in meri 128 m. Kamnine v okolici so bazaltne plasti z rdečimi plastmi gline in s številnimi fosili.

Zaključen krog

Tako smo sklenili celoten krog in se vrnili v Seyðisfjörður. Pristaniško vasico smo si ogledali, ker ima zanimivo svetlomodro cerkev in tipično islandsko arhitekturo. Naslednji dan smo se morali posloviti od otoka ognja in ledu ter se vkrcati na trajekt, se vrniti na celino in domov. Vključno s trajektom smo prevozili okoli 10.000 km, okoli 500 km po makadamskih cestah. Na osebo smo porabili 2000 €, približno 1000 € je stala povratna vozovnica za trajekt z vključenim večjim avtom (Renault Traffic), kabino in kosilom za tri dni križarjenja. 1000 € smo porabili na sami Islandiji za vstopnine, izlete in ogled (200 € – Askja, 90 € – kiti, 60 € – ogled ledeniške lagune s čolnom). Hrane in prenočišč nismo plačevali, saj smo veliko hrane vzeli od doma. Na Islandiji je dovoljeno kampirati kjerkoli, zato je ceneje, če se tja odpraviš s šotorom ali z avtodomom. Kako draga je Islandija, pa pove dejstvo, da sem za tri kave in tri rogljiče v pekarni plačala 20 €. Zdrava hrana (zelenjava, sadje) je v trgovinah zelo draga, cenejša je nezdrava hrana (kokakola, sprite). Moje priporočilo za trajekt je, da s seboj vzamete tablete proti morski bolezni, saj zna biti Atlantski ocean zelo razburkan in marsikomu postane slabo.

Za konec pa še nekaj zanimivih informacij: Islandija ima 13.034 km cest, od tega jih je 8338 km makadamskih; 17% vse električne energije v državi proizvedejo geotermalne elektrarne; na otoku ni gozdov; vulkanski izbruhi se v povprečju zgodijo na štiri leta; pivo je bilo nezakonito do leta 1989.

Klara Čevka

klara.cevka@gmail.com

BALI IN GILJEVI OTOKI: MOJE PRVO SOLO POTOVANJE

Slika 1: Družina opic v Opičjem Gozdu (foto: Andraž Pavlič, 2016)

PODATKI O POTOVANJU:

Prepotovana pot: Seminyak–Ubud–Padangbai–Gili Trawangan–Gili Air–Ubud–Batur–Munduk–Kuta

Čas potovanja: 25 dni

Načini prevoza: letalo, čoln, motor, minibus

Cena potovanja: 600 evrov + letalska karta

Deželna izkaznica-Indonezija:

Legla: Jugovzhodna Azija

Glavno mesto: Jakarta

Število prebivalcev: 267.918.703

Površina: 1.811.570 km²

BDP: 3.846,86 \$ na preb.

Uradni jezik: indonezijsčina

Valuta: indonezijska rupija (Rp)

Slika 2: Pot potovanja (avtor: Andraž Pavlič, 2016)

»Medtem ko sedim v enem izmed mnogih hipsterskih warungov sredi neverjetno zelenih riževih polj in pijem svoj vsakodnevni dragon fruit juice ter jem puding iz črnega riža, res pomislim na to, da bi se tukaj sredi Balijskega lahko ustalil za nekaj mesecev. Pokrajina je neverjetna, hrana in ljudje še toliko bolj. Balijski znajo živeti!!«

Odločitev za potovanje je prišla spontano. Še bolj spontano pa je bilo, da sem se tja odpravil sam, in to prvič! »Neuspešno« zaključen prvi letnik študija je bila odlična priložnost.

Bali je otok v indonezijskem arhipelagu. Otok, ki je velik za četrtno Slovenije, ima okoli štiri milijone prebivalcev, ki imajo povsem samosvoj pogled na življenje. Prevladujoča religija je balijski hinduizem, ki ima osnove hinduizma z dodatki balijskih tradicij in običajev. Otočani, ki verjamejo v ponovno rojstvo vseh živih bitij, so posledično izredno odprti in ustrezljivi.

Potovanje sem začel na domačem letališču, preko Züricha v Hong Kong, kjer sem zaradi pokvarjenega letala imel daljši postanek. Po dolgih 25 urah sem končno prispel na Bali – otok bogov!

Seminyak–Ubud

Prvo noč sem preživel v Seminyaku, kraju blizu letališča. Zgodaj zjutraj naslednjega dne sem odšel do slavnega slapu Teganungan. Zaradi obilnega deževja zadnje dni prizor za večino obiskovalcev verjetno ni bil najbolj romantičen, meni pa se je zdelo osupljivo, kakšno moč ima lahko voda. Na poti do Ubuda sem se ustavil v lokalnem warungu, kjer sem za skromna dva eura dobil zelo okusno kosilo. Če si ljubitelj pekočega in neznanega, seveda.

Po nekaj urah vožnje sem prispel v Ubud, mesto, ki mi bo za vedno ostalo v lepem spominu. Ubud je kulturno središče otoka. Ima okoli 30.000 prebivalcev. Leži med riževimi polji in strmimi grapami Gianyar. Ime je dobilo po balijski besedi »ubud«, kar pomeni medicina. Majhna hišica s pogledom na riževa polja je bila moj dom za kar nekaj dni. Najprej sem se odpravil tja, kamor bi se vsak popotnik moral – na lokalno tržnico. Tržnica je eden izmed tistih krajev, kjer si lahko vsaj malo ubežal trumam evropskih in avstralskih turistov.

Slika 3: Barve mestne tržnice v Ubudu (foto: Andraž Pavlič, 2016)

Naslednji dan je bil čas za obisk Monkey Foresta oziroma Opičjega gozda. Park, v katerem prosto živijo makak opice. V parku je tempelj smrti in začasne grobnice umrlih. V njih pokopavajo umrle pred dokončnim, skupnim kremiranjem umrlih. Že takoj po vходу v gozd te pričaka ogromno malih opic, ki čakajo, kdaj bo kakšen košček hrane padel na tla. Kljub temu, da so opice zelo navajene ljudi, so še vedno predrzne in kradejo vse od plastenk, hrane, sončnih očal in celo fotoaparate.

Gili Trawangan in Gili Air

Drugi teden svojega potovanja sem se odločil, da preživim na plaži. Zato sem se iz Ubuda odpravil z majhnim kombijem najprej do pristaniškega mesta Padangbai, nato pa od tam še s čolnom na prvi otok Gili Trawangan. Giliji so trije majceni otoki, ki so bližje Lomboku kot Baliju in uradno tudi spadajo pod Lombok. Zato tam prevladuje islam, kljub temu pa je na otokih kar precej hinduistov pa tudi kristjanov in budistov. Avtomobilov na otoku ni, ljudje nikamor ne hitijo, kosilo pripravijo in pojejo kar na ulici, vsi so boski. Ob prihodu na Gili Trawangan so me najprej presenetile nebeško bele plaže, ki so posledica tega, da je celotna plaža iz koščkov koral. Prvi večer sem preživel na pisani tržnici, ki pa niti ni tržnica. Domačini namreč vsak večer na trg pripeljejo svoje kuhinje na kolesih in ti pred očmi pripravijo

Slika 4: Sate lilit; jed kjer je meso navito okoli paličice in spečeno na žaru (foto: Andraž Pavlič, 2016)

okusen obrok. Ženske pripravljajo hrano, moški skrbijo za meso in peko, tisti najmanjši pa igrajo nogomet ali pa že omagani zaspijo. Hrana je res zelo okusna, predvsem pa izredno poceni. Paziti je treba samo, da ne dodaš preveč pikantnih omak, saj so jedi že tako malo bolj pikantne kot drugod. Za slabih pet evrov sem dobil *sate lilit*, *dadar gulung*, *tempe* ...

Naslednje jutro sem se odpravil na Gili Air, ki je največji izmed treh otočkov, a ne najbolj poseljen. Otok je še bolj spokojen, turistov je manj, manj je tudi urejenih cest in električnih napeljav. Ko sem se vrnil na Trawangan, sem srečal puncice iz Jave in Kanade, ki sem jih spoznal že v Ubudu. Odločili smo se, da poleg obvezne vsakovečerne tržnice oddidemo na snorklanje. Ribe vseh oblik in barv so

nam delale družbo, medtem ko smo iskali želve. Nekajkrat smo imeli srečo in dobili priložnost videti ta zanimiva bitja čisto od blizu.

Ponovno Ubud

Na Gilijih sem preživel šest dni. Ta čas sem namenil uživanju na plažah, snorklanju, pogovoru z domačini, raziskovanju otokov in preizkušanju balijske hrane. Ko sem se vrnil nazaj na Bali, sem zopet odšel v Ubud. Že ob prihodu v pristanišče nas je pričakal tisti poznan vonj po Baliju, ki sem ga kar malo pogrešal, saj mi je postal zelo domač. Zadnje dni v Ubudu sem preživel bolj aktivno. Prvi dan, oziroma prvo noč, sem se odpravil na treking na goro Batur. Gora je aktivni vulkan med dvema kalderama, ki je nazadnje izbruhnil leta 2000. Pot se je začela nekje ob enih ponoči, sledil je zajtrk; palačinke z bananami, potem pa vožnja do začetne točke. Sredi hoje smo se nekajkrat ustavili, da so vodiči lahko opravili darovanja bogovom. Na vrh smo prišli nekoliko pred sončnim vzhodom. Zaradi goste megle vzhod ni bil najlepši, a se je na poti nazaj zjasnilo in pred seboj smo imeli lep razgled na jezero Batur, ki leži v kalderi, in na sosednji vulkan Agung. Hoja po aktivnem vulkanu, iz katerega se še kadi, je nekaj, kar mi bo za vedno ostalo v spominu.

Ko sem se vozil nazaj v Ubud, sem naredil krajši postanek še v zeliščnem vrtu. Za degustacijo je vedno na voljo veliko različnih okusov kav in čajev, najbolj zanimiva pa je tista najdražja *Luwak coffe* iz iztrebkov cibetovk. Kuni podobne živali se prehranjujejo z zrni kave in le-te neprebavljene iztrebijo. Ker izbirajo najbolj kvalitetna zrna, je tudi kava izredno kvalitetna.

Med riževimi polji sem že prvi dan odkril Sweet Orange Warung, ki sem ga potem obiskal skoraj vsak dan bivanja v Ubudu. Zdelo se mi je prav, da svoje zadnje popoldne preživim prav tam. Skrita riževa polja so na meni pustila močan pečat. Vonj po tropskem sadju, rahel vetrič, ki poskrbi, da tropska vlaga ni preveč neprijetna, in zaposleni v warungu so polepšali moje bivanje. Medtem ko sem se pogovarjal z zaposlenimi o življenju na otoku, sem pil svoj najljubši sok iz zmajevega sadeža. Izvedel sem, da Balijski nikoli ne bodo rekli ne, saj se nikomur ne želijo zameriti.

Slika 5: Delo na riževem polju (foto: Andraž Pavlič, 2016)

So izredno povezan narod, ki si deli vse, razen žen, mi v smehu pove nek domačin. Izvedel sem tudi, da mora biti vsaka novograjena hiša najprej blagoslovjena in organizirano mora biti ogromno slavlje in šele nato se lahko v hiši kuha in spi.

Slika 6: zvirji svete vode v templju Tirta Empul (foto: Andraž Pavlič, 2016)

Munduk in klavrn povratek nazaj v Kuto

Zadnjih nekaj dni sem želel preživeti na severu, nekoliko odmaknjen od turistov. Odločil sem se, da odidem v Munduk – ajhno vasico, obdana z gozdovi, riževimi terasami in slapovi. Ker je Munduk nekoliko bolj na severu in leži višje, je vlage in padavin več, temperature pa so nižje. Posledično je narava še barvitejša. Žal pa ne gre vedno vse, kot bi moralo. V Munduku sem se namreč zastrupil s hrano in tako zadnje dni preživel v postelji in na stranišču. Po dveh dneh sem zato odšel v Kuto, kjer sem prišel do zdravnika in zdravil. Pot je bila naporna, del vožnje sem preživel na zadnjem delu motorja skupaj z vso svojo prtljago v naročju in neznanskimi bolečinami.

Zadnja dva dni sem tako preživel v Kuti, ki pa, kot so me opozorili mnogi, ni vredna predolgega obiska. Množice turistov, ki bivajo v luksuznih resortih in se zgrinjajo na prepolne plaže, mi nikoli niso bile preveč blizu.

V kratkem času sem spoznal majhen, a čudovit košček države, ki skriva še mnogo več. Kljub temu, da je Bali izredno turistično obiskan, sem še vedno lahko našel predele otoka, ki niso pretirano »okuženi« s turizmom. Za pristnejšo Indonezijo pa bo verjetno treba še na kak drug otok.

Andraž Pavlič

andraz-96@hotmail.com

Naj mlada geografska jadra v prihajajočem letu ulovijo dober in prijazen veter, ki ponese na pot razburljivih strokovnih spoznanj in dogodivščin ter najde miren pristan osebne sreče.

Pedagoško in strokovno osebje Oddelka za geografijo

Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Pot na Kriško goro (foto: Rok Brišnik, 2018).

Navodila za pisanje člankov in GEOmix v digitalni obliki lahko najdete na spletnem naslovu

<http://geomix-dmgs.weebly.com>

Sponzorji GEOmix-a in DMGS

Fotografije s fotonatečaja GORE

Avtorji fotografij: Maša Adlešič, Tea Lajkovič, Snežna Dakskobler.

Avtorja fotografij: Snežna Dakskobler, Miha Sever.